

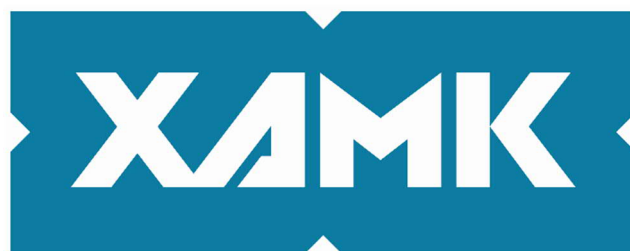
Johanna Mieto

ARKISTOTIETOJÄRJESTELMÄN KÄYTTÄJÄLÄHTÖINEN KEHITTÄMI- NEN

Case: Helsingin kaupunginarkiston Sinetti-arkis-
totietojärjestelmä

Opinnäytetyö
Sähköinen asiointi ja arkistointi YAMK

2019

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Johanna Mieto	Tradenomi (YAMK)	Helmikuu 2019
Opinnäytetyön nimi Arkistotietojärjestelmän käyttäjälähtöinen kehittäminen Case: Helsingin kaupunginarkiston Sinetti-arkistotietojärjestelmä		73 sivua 10 liitesivua
Toimeksiantaja Helsingin kaupunki		
Ohjaaja Kirsi Jurvanen		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämä opinnäytetyö on tapaustutkimus arkistotietojärjestelmän käyttäjälähtöisestä kehittämisestä. Opinnäytetyössä laadittiin kehittämissuunnitelma Helsingin kaupunginarkiston arkistotietojärjestelmä Sinetille. Työssä selvitettiin, millaisia käyttäjiä Sinetti –järjestelmällä on ja millaiset ovat heidän tietotarpeensa ja tapansa käyttää Sinettiä. Työssä tutkittiin, millaisiin eri tehtäviin Sinettiä käytetään, mitkä ovat järjestelmän hyvät ja toimivat ominaisuudet ja millaisia puutteita siinä esiintyy eri tehtäviin liittyen. Yksi työn lähtökohta oli selvittää, miten Sinettiin digitoituja asiakirjoja voisi saada nykyistä paremmin käyttäjien ulottuville.</p> <p>Tutkimusmenetelminä käytettiin triangulaatiomenetelmää eli tässä tutkimuksessa laadullisen ja kvantitatiivisten menetelmien sekä kolmen eri tutkimusaineiston yhdistelmää. Menetelminä käytettiin järjestelmän käyttäjien haastattelua ja havainnointia. Lisäksi tutkimusaineistona käytettiin aiemmin laadittua asiakaskyselyä ja sen tuloksia. Käyttäjät ryhmiteltiin kolmeen pääryhmään, kaupunginarkiston tietopalveluammattilaisiin, kaupungin organisaation Sinetti-käyttäjiin sekä ulkoisiin asiakkaisiin, joista kustakin valittiin kaksi haastateltavaa. Asiakkaita edustaville haastateltaville tehtiin lisäksi käyttäjätesti.</p> <p>Haastatteluissa selvisi, että kaikilla käyttäjäryhmillä on omat, muista eroavat tietotarpeensa. Selvisi, että Sinettiä käytetään pääasiassa tiedonhakuun ja aineistohallintatehtäviin. Käyttäjät ovat pääosin tyytyväisiä digitoitujen aineistojen tarjoamiseen. Järjestelmään liittyviä kehittämiskohteita kuitenkin löydettiin erityisesti tiedonhakuun ja digitoitujen asiakirjojen hakuun ja käyttöön liittyen. Asiakkaat eivät käyttäneet kaikkia hakuikkunan hakutekijöitä ja lisäksi hakutulosta koettiin liian laajaksi ja sekavaksi. Lisäksi digitoidun aineiston löydettävyyteen ja käyttöön liittyi parannettavaa. Aineistohallintatehtäviin Sinetti sopii jo nykyisellään hyvin, joskin joitakin kehittämiskohteita löytyi, erityisesti järjestelmän käyttötapaan liittyen.</p> <p>Työssä laadittiin lopuksi kehittämissuunnitelma opinnäytetyössä löytyneiden ongelmakohden ratkaisemiseksi. Kehittämissuunnitelmassa ehdotettiin muun muassa oman hakusivun luomista ulkoisille asiakkaille, kaupungin organisaatiokohtaisten näkymien luomista sekä myös vanhemman aineiston yksityiskohtaisempaa kuvailua.</p>		
Asiasanat käyttäjälähtöisyys, käytettävyys, kehittäminen, arkistotietojärjestelmä, tiedonhaku		

Author (authors)	Degree	Time
Johanna Mieto	Master of Business Administration	February 2019
Thesis title		73 pages
User-driven development of an archival information system Case: Sinetti, an archival information system of the Helsinki City Archives		10 pages of appendices
Commissioned by		
City of Helsinki		
Supervisor		
Kirsi Jurvanen		
Abstract		
<p>The object of this thesis was to carry out a case study of an archival information system and its users. The case was Sinetti, which is an archival system owned by Helsinki City Archives. The object was to find out the categories of users of the system and the differences between the groups. Why did they use the system and what tasks did they have? What did they like about the system and what flaws or shortcomings did it have? The final objective was to make a plan for the development of the system. The methods used in this study were interview and the observation of the users. Also a previous study on the customers of the City Archives was used as a source of information.</p>		
<p>Three categories of users were found: external users (represented by a genealogist and a historian), internal users (represented by two records management and archival professionals of the city organizations) and maintainers (represented by the administrator of the system and two archival professionals of the City Archives). The study revealed that all three groups had different needs of information and different ways of using the system. All groups used Sinetti for searching the information and one group, the maintainers, used it for maintaining the information. All groups were satisfied with the possibility to use the digitized material. However, some defects were found in the user interface of the system. There were a broad search criteria, but only the archival professionals used it in a diverse manner. External customers mainly used one search box. Also, the search results were considered confusing and difficult to interpret. The digitized material was sometimes difficult to find and use, especially for the occasional users. Also, the amount of information in the finding aid, especially the descriptions, was considered insufficient.</p>		
<p>In the development plan, three main steps were suggested: first, to create a user interface for customers with a user-friendly search criteria and easy way to search and find the digitized material; secondly, to give limited permission on the internal users (archive professionals) to use and browse their organizations digitized material (also the confidential material) and thirdly, to invest in broader description of the material.</p>		
Keywords		
user-driven development, usability, archival information system, information searching		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	TUTKIMUSONGELMA JA MENETELMÄT	6
2.1	Tutkimuskysymykset	7
2.2	Tutkimus- ja lähdeaineisto.....	8
2.3	Menetelminä haastattelu ja havainnointi	8
2.4	Aikaisempi tutkimus.....	11
3	ARKISTOTIETOJÄRJESTELMÄ JA SEN KÄYTTÄJÄT	13
3.1	Arkistojen luettelointitapa ja tiedonhaku arkistoista	13
3.2	Arkiston asiakkaat verkkopalveluiden käyttäjinä.....	17
3.3	Mitä arkistotietojärjestelmällä tulisi voida tehdä?.....	19
4	KÄYTETTÄVYYS, KÄYTTÖKOKEMUS JA KÄYTTÄJÄKESKEISET SUUNNITTELUMENETELMÄT	20
5	HELSINGIN KAUPUNGINARKISTO JA SINETTI - ARKISTOTIETOJÄRJESTELMÄ.....	23
5.1	Helsingin kaupunginarkisto.....	23
5.2	Sinetti-arkistotietojärjestelmä.....	24
5.3	Kaupunginarkiston asiakaskysely.....	26
6	HAASTATELUN TOTEUTUS JA HAASTATELTAVAT	28
6.1	Haastattelun toteuttaminen ja haastateltavien esittely.....	28
6.1.1	Haastateltavien valinta	28
6.1.2	Haastattelujen toteutus.....	30
6.2	Sinetin käyttäjät.....	30
6.2.1	Kaupunginarkiston tietopalveluhenkilökunta.....	31
6.2.2	Kaupungin organisaatioiden asiakirjahallinnon ammattilaiset.....	32
6.2.3	Ammatti- ja harrastajatutkijat.....	34

7	SINETIN KÄYTTÖ ERI TEHTÄVISSÄ.....	35
7.1	Tehtävät, joihin Sinettiä käytetään.....	35
7.2	Mikä nykyisessä Sinetissä on toimivaa?	37
7.3	Sinetti tiedonhaun työkaluna	38
7.3.1	Käyttäjien erilaiset tietotarpeet ja rinnakkaisten järjestelmien käyttö	39
7.3.2	Tiedon hakeminen.....	43
7.3.3	Hakutulokset ja niiden rajaaminen.....	46
7.3.4	Digitoidun tiedon löytäminen ja käyttö	50
7.4	Aineistohallinta	55
7.4.1	Arkistojen järjestäminen ja luettelointi	56
7.4.2	Metatietojen antaminen	57
7.4.3	Tutkijasalipalvelu ja asiakirjojen tilaaminen	61
7.4.4	Sähköinen arkistointi?	62
8	SINETIN KEHITTÄMISSUUNNITELMA	62
8.1	Sinetin käyttäjät ja käyttötavat, puutteet ja hyvät puolet	62
8.2	Kehittämissuunnitelma	66
9	POHDINTA.....	69
	LÄHTEET	71
	LIITTEET	74

1 JOHDANTO

Arkistojen tehtävänä on paitsi säilyttää tietoa, myös pitää se saatavilla ja tutkijoiden käytettävissä. Suuri osa tänään tuotettavista asiakirjoista ja tiedoista on syntyjään sähköistä. Myös arkistojen paperiaineistojen digitointi on kiihtynyt viime vuosina. Digitoimalla pyritään säästämään arkistojen tilakustannuksissa, mutta se on muuttanut myös arkistojen tietopalvelua. Digitoitu ja sähköisesti arkistoitu tieto on paperille arkistoitua tietoa helpommin saatavissa ja monipuolisemmin käytettävissä. Sähköisenkään tiedon löydettävyyys ei silti ole itsestäänselvyys. Arkistojen verkkopalveluiden, sähköisten arkistojen ja asiakirjajärjestelmien käytettävyydellä on suuri merkitys tiedon löytymiselle ja käyttämiselle. Käytettävyyden varmistamiseksi on tunnistettava, ketkä arkistotietojärjestelmiä käyttävät, mihin tehtäviin ja tarkoitukseen, ja mitä tämä edellyttää järjestelmiltä.

Opinnäytetyöni käsittelee Helsingin kaupungin arkistotietojärjestelmä Sinettiä. Sinetti on järjestelmä, jossa ylläpidetään kaupunginarkiston arkistoluetteloita. Se on myös digitoitujen asiakirjojen tietovaranto. Tutkin opinnäytetyössäni, mihin Sinettiä käytetään ja miten se vastaisi nykyistä paremmin käyttäjiensä käyttötarpeisiin.

Sinetin pohjalla on pääjärjestelmä, joka on käytössä myös monessa muussa suuressa arkistossa Suomessa. Nykyisen Sinetin taustalla oleva pääjärjestelmä on peräisin vuodelta 2014. Tätä ennen Sinetti pohjautui eri toimittajan tuotteeseen. Uutta Sinettiä on kehitetty viime vuosien aikana paljon. Pyrin kuitenkin löytämään kehittämiseen uutta, osallistavampaa näkökulmaa.

2 TUTKIMUSONGELMA JA MENETELMÄT

Opinnäytetyöni tavoitteena on laatia kehittämissuunnitelma Sinetille. Pyrin työssäni selvittämään, miten nykyistä Sinettiä käytetään ja miten sitä voisi kehittää nykyistä paremmaksi. Kaupunginarkisto on viime vuosina lisännyt aineistojensa digitoimista. Yhtenä opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, miten Sinettiin digitoituja aineistoja saisi nykyistä paremmin tutkijoiden käytettäväksi.

2.1 Tutkimuskysymykset

When considering users one should keep in mind that they often include installers, maintainers, system administrators, and other support staff in addition to the people who sit at the keyboard. The concept of user should be defined to include everybody whose work is affected by the product in some way, including the users of the system's end product or output even if they never see a single screen. (Nielsen 1993, 73.)

Arkistotietojärjestelmiä käyttävät monet erilaiset käyttäjät erilaisissa tehtävissä. Käyttäjälähtöisessä kehittämisessä tulisikin ottaa huomioon kaikki käyttäjäryhmät. Pysin opinnäytetyössäni selvittämään, millaisia eri käyttötarpeita arkistotietojärjestelmä Sinetillä on ja miten järjestelmää pystyisi parhaiten hyödyntämään näihin tarpeisiin vastatessa.

Selvitän ensin karkealla tasolla, millaisia käyttäjiä Sinetillä on. En pyri tuottamaan kattavaa luetteloja eri käyttäjätyypeistä vaan sen sijaan keskityn asiakaskyselyn perusteella valikoituun ryhmään keskeisimpiä Sinetin käyttäjiä eli kaupungin organisaatioiden arkisto- ja asiakirjahallintohenkilökuntaan, kaupunginarkiston tietopalveluammattilaisiin sekä ulkoisiin asiakkaisiin.

Puran tutkimusaiheeni ryhmittelemällä käyttäjät heidän hoitamiensa tehtävien mukaan. Millaisiin tehtäviin Sinettiä käytetään? Miten tehtävät ja eri käyttäjien tietotarpeet eroavat toisistaan? Tutkin haastattelemalla ja havainnoimalla, miten järjestelmää käytetään eri tehtävissä ja millaisia kehittämistarpeita Sinettiin liittyy eri tehtävissä. Pysin selvittämään, mikä nykyisessä järjestelmässä toimii, mitä puutteita siinä on ja miten sitä voisi kehittää. Kysyn myös, miten digitoitujen asiakirjojen käytettävyyttä voisi parantaa.

Pysin tutkimuksessani paitsi tuottamaan tietoa Sinetin kehittämisen pohjaksi myös tunnistamaan sähköisen arkistotietojärjestelmän kehittämiskohteita yleisemmällä tasolla. Muotoilen tutkimustulosteni avulla konkreettisia kehittämissuhteita.

2.2 Tutkimus- ja lähdeaineisto

Kerään tutkimusaineistoni haastattelemalla valittua joukkoa Sinetin käyttäjiä. Haastattelumenetelmänä käytän puolistrukturoitua, niin kutsuttua teemahaastattelua. Yhdistän haastatteluun lisäksi muutamia tiedonhaketestejä haastateltaville, joten yhdistän haastatteluun havainnointia tai pienimuotoisen käyttäjätestin. Opinnäytetyöni haastateltavien joukko koostuu kaupunginarkiston tietopalveluammattilaisista sekä erityyppisistä asiakkaista, joista ensimmäiset ovat kaupungin organisaatioiden asiakirjahallinnon ammattilaisia, jotka myös luovuttavat organisaatioidensa arkistoja kaupunginarkistoon säilytettäväksi. Toinen asiakasryhmä koostuu kaupunginarkiston tutkija-, sukututkija- ja harrastajatutkija-asiakkaista. Haastattelen heitä kaikkia yksitellen.

Käytän haastattelu- ja testiaineistoni lisäksi tutkimusaineistona myös kyselyaineistoa. Helsingin kaupungin tietokeskus, jonka osa kaupunginarkisto aikaisemmin oli, teetti vuonna 2016 asiakkailleen kyselyn tietokeskuksen palveluista. Analysoin kyselyn tuloksia seuraavassa luvussa tarkemmin.

Vertaan saamiani haastattelu- ja havainnointituloksia sekä kyselytuloksia muihin arkistotietojärjestelmien käytettävyydestä tehtyihin tutkimustuloksiin.

2.3 Menetelminä haastattelu ja havainnointi

Opinnäytetyöni on kehittämistietoa tuottava tutkimus. Tuotan tietoa Sinetin käyttäjistä sekä heidän tarpeistaan Sinetin kehittämistä varten. Koska käytän useampaa kuin yhtä aineistoa, sovellan niiden analyysiin myös useampia menetelmiä. Analysoin keräämääni aineistoa laadullista ja kvantitatiivista menetelmää yhdistelemällä.

Triangulaatiomenetelmä on laadullisen ja kvantitatiivisen analyysin yhdistelmä. Triangulaatio voi tarkoittaa varsin eri asioita: tutkimusta voidaan tehdä usealla menetelmällä, usean tutkijan voimin, käyttäen useaa eri tutkimusaineistoa ja tutkimalla sitä eri teorioita käyttäen. Menetelmätriangulaatio taas voi tarkoittaa sitä, että eri tilanteita tutkitaan yhdellä ja samalla menetelmällä tai sitä, että yhtä tutkimuskohdetta tutkitaan eri menetelmillä. (Denzin 1970; Hirsjärvi&Hurme 2000, 39.) Oma sovellukseni triangulaatiosta on se, että käytän

kahta eri aineistoa. Syvennän kyselyn avulla kerättyä laajaa aineistoa syventävien haastattelujen avulla ja vertailen tuloksia keskenään.

Kvalitatiivinen tutkimus on tutkimusta ilman tilastollisia menetelmiä ja se perustuu enemmän sanoihin kuin lukuihin. Laadullisella tutkimuksella on myös mahdollista tutkia prosesseja. Toisinaan laadullinen tutkimus nähdään esitutkimukseksi kvantitatiiviselle tutkimukselle ja toisaalta kvalitatiivisella tutkimuksella voidaan syventää kvantitatiivisin menetelmin saadun tiedon analyysia. Käytän itse työssäni triangulaatiomenetelmää tällä tavoin ”täydentävällä” tavalla eli käytän aiemmin tehtyä kyselyä erityisesti käyttäjäryhmien ryhmittelyn apuna ja haastatteluaineistoja päätutkimusaineistonani. Kysely keskittyi paitsi Sinetin käyttäjiin, myös kaupunginarkiston asiakaskuntaan yleisesti. Kyselyn ja haastattelut voikin nähdä osittain toisiaan täydentävinä aineistoina. (Kananen 2008, 24-27, Flick 2014, 188-190; Hirsjärvi&Hurme 2000, 31-32).

Haastattelu on yleinen kvalitatiivisen tutkimuksen tutkimusmenetelmä. Se on myös yleinen käyttäjätutkimuksen tiedonkeruumenetelmä. Se on kyselyä joustavampi, koska haastattelun yhteydessä on mahdollisuus kysyä kysymykset haluamassaan järjestyksessä ja kysyä lisäksi tarvittaessa tarkentavia vastauksia. Haastattelut voidaan jakaa strukturoituun, puolistrukturoituun eli teema-haastatteluun ja vapaaseen haastattelutapaan. Teemahaastattelu ei noudattele jäykkää kysymyspatteristoa vaan se kohdistetaan tiettyihin keskusteltaviin osa-alueisiin ja haastattelu voi olla muodoltaan vapaamuotoista. Teemahaastattelussa on myös mahdollisuus tarvittaessa syventyä johonkin tiettyyn aihepiiriin. Haastattelumenetelmällä on myös haittapuolia. Se vie paljon aikaa ja toisaalta haastattelutilanne mahdollistaa virheellisten vastausten saamisen, koska haastateltava saattaa tiedostamattaan vaikuttaa vastauksiin. Haastateltu saattaa myös tiedostamattaan rationalisoida tekemisiään ja unohtaa yksityiskohdat. Haastattelujen avulla saadaan kuitenkin tietoa erityisesti käyttäjien erilaisista tehtävistä, tarpeista, arvoista ja mieltymyksistä. (Kananen 2008, 57, 73-81; Hyysalo 2006, 202-207; Hyysalo 2009, 132, 134, 140-141; Hirsjärvi&Hurme 2000, 35, 48-49.)

Sopivimmat menetelmät valitaan esimerkiksi sen perusteella, mitä tietoa tarvitaan. Tähän työhön valitsemani menetelmät ovat haastattelut ja käytettävyyss-testaus. Koska pyrin kehittämään jo olemassa olevaa järjestelmää, yhdistän haastatteluihin havainnointimenetelmää. Käytettävyyss-testissä käyttäjille järjestetään testejä, joilla tulee suorittaa joku tietty tehtävä järjestelmässä. Käytettävyyss-testaus antaa tietoa varsinaisista suunnitteluongelmista. Nielsen (1993) ohjeistaa testien suunnittelua ja toteuttamista tarkasti. Ennen testien tekemistä tulisi laatia suunnitelma siitä, mitä testillä tavoitellaan, testitilanteen teknisistä vaatimuksista (missä, millä laitteella ja miten pitkään testataan), ketä käyttäjiä testataan ja millaisia tehtäviä heillä teetetään. Lisäksi suunnitelman tulisi sisältää budjetti. (Hyysalo 2006, 202-207, Hyysalo 2009, 164-177; Nielsen 1993, 170-173.) Käytettävyyss-testien tulosten luotettavuus saattaa kuitenkin kärsiä testattavien käyttäjien yksilöllisistä eroista (Nielsen 1993, 166).

Tekemäni käyttäjätestit ovat hyvin yksinkertaisia. Keskityn testissä ainoastaan tiedonhakuun ja valitsen testattavaksi kaupunginarkiston tutkija-asiakkaat. Laadin testattaville muutaman tiedonhakutehtävän (riippuen heidän tehtävistään) ja videoin tilanteen, jossa he tekivät tehtävät. Tutkin videoimiani haastatteluja ja teen havaintoja tiedonhaun ongelmatilanteista. Koska testaan vain kaksi käyttäjää, ei testien tuloksia voi pitää kuin suuntaa antavina. Tarkoitukseni onkin käyttää testejä lähinnä haastatteluaineistoni tukena.

Analysoin haastattelusta saatuja vastauksia ryhmittelemällä ne ensin tehtävitäin. Tämän jälkeen laadin vastauksista taulukot ryhmittelemällä ja erittelemällä ensin vastaukset eri segmentteihin ja nostamalla abstraktiotasoa. Käytän aineiston luokittelussa aineistosta nousevia teemoja (kuten käyttäjien tehtävät), en niinkään teoriaa, vaikka teemani perustuvatkin osittain käyttäjälähtöisen kehittämisen aihepiireihin. Yhdistelen myös samankaltaisia asioita keskenään. Tavoitteeni on luoda yleiskuva haastattelemieni Sinetin käyttäjien tietotarpeista ja tehtävistä. (Sinkkonen, Nuutila, Törmä 2009, 118-121; Kananen 2012, 114-117; Hyysalo 2009, 122-124.)

Haastattelujen ja havainnointivideoiden lisäksi käytän tutkimusaineistoni aiemmin tehtyä asiakaskyselyä, joka antaa tietoa erityisesti käyttäjäkunnasta.

2.4 Aikaisempi tutkimus

Arkistoissa on perinteisesti keskitytty ensisijaisesti asiakirjojen säilyttämiseen ja vasta toissijaisesti niiden käyttäjiin. Tämän vuoksi käyttäjien tarpeet ovat jääneet usein vähälle huomiolle. Käyttäjälähtöisiä tutkimuksia on kuitenkin julkaistu jonkin verran viime vuosina erityisesti pohjoisamerikkalaisissa ja kanadalaisissa arkistoalan julkaisuissa. Esimerkiksi Wendy Duff, Toronton yliopiston informaatiotutkimuksen dekaani, on julkaissut yksi tai yhteistyönä laadittuja tutkimuksia arkistojen käyttäjistä ja heidän tiedonhakatavoistaan (ks. esim. Duff & Johnson 2002; Duff 2010, Duff 2012). Pekka Henttonen mainitsee myös muita käyttäjätutkimuksia (Henttonen 2015, 245).

Wendy Duff ja Catherine Johnson ovat tutkineet erityisesti historiantutkijoiden tietotarpeita ja asiakirjojen käyttötapoja. He haastattelivat tutkimustaan varten kymmentä historiantutkijaa ja päätyivät siihen, että historiantutkijat tarvitsevat ja käyttävät arkistoaineistoja monipuolisesti eri vaiheissa tutkimuksensa tekemistä. Esittelen näitä käyttötapoja vielä tarkemmin alaluvussa 3.3. Tutkimuksessa haastatellut historiantutkijat arvostivat erityisesti arkistonhoitajia ja heidän asiantuntemustaan ja pitivät arkistonhoitajan kanssa keskustelemista tutkimuksen eri vaiheissa keskeisenä tapana löytää tutkimuksensa kannalta tärkeitä uusia arkistolähteitä. Lisäksi he käyttivät paljon perinteistä arkistoluetteloa. Provenienssiin eli arkistonmuodostajaan perustuva luettelointitapa ja tiedonhaku ei tuottanut heille juurikaan vaikeuksia. (Duff & Johnson 2002, 481-494.)

Arkistotietojärjestelmien käyttäjälähtöistä kehittämistä on viime vuosina tutkittu myös Suomessa. Mari Viinamäki (2008) on arvioinut pro gradu –tutkielmasaan Arkistolaitoksen Vakka-arkistotietojärjestelmän käytettävyyttä käyttäen menetelminään heuristista arviointia ja käyttäjäkyselyä. Viinamäki keskittyy tutkimuksessaan Oulun maakunta-arkiston asiakkaisiin. Vakavin Vakka-arkistotietokannan ongelma liittyi järjestelmässä käytettyyn terminologiaan, jonka koettiin aukeavan vain arkistoalaan perehtyneille. Myös navigoinnissa sekä oikeiden hakusanojen löytämisessä ja asiasanoituksessa oli ongelmia. (Viinamäki 2008, 6, 77-80).

Johanna Mela (2012) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan tutkijoiden, erityisesti sukututkijoiden, tapaa käyttää Arkistolaitoksen Astia –verkkopalvelua. Mela keräsi Arkistolaitoksen (nykyisen Kansallisarkiston) asiakkailta tietoa osin palautelomakkeiden avulla ja haastatteli lisäksi kolmea sukututkijaa. Melan haastattelemat sukututkijat suhtautuivat osin kriittisesti uuteen Astia –käyttöliittymään. He esimerkiksi pitivät enemmän Arkistolaitoksen vanhemman Vakka –järjestelmän arkistonmuodostajaan pohjautuvasta hakutoiminnosta kuin Astian uudesta ”google” –tyyppisestä vapaatekstihakutoiminnosta. Sukututkijat arvostivat tietopalveluhenkilökunnan asiantuntemusta ja sitä, että pääsivät käsittelemään alkuperäiskappaleita. (Mela 2012, 23, 37-39). Melan tutkimus – vaikkakin tutkimus on tehty melko pienellä haastateltavien ryhmällä – osoittaa, että vapaasanahaun lisäksi myös perinteistä arkistoluetteloarvostetaan arkistotietojärjestelmän käyttöliittymässä. Lisäksi tietopalveluprosessissa on osia, joita saattaa olla vaikeaa tai jopa mahdotonta digitalisoida.

Erja Mesikämmen (2018) on selvittänyt YAMK-opinnäytetyössään sähköisen arkistoinnin toimintalähtöisiä vaatimuksia. Hän käyttää arkiston eri käyttäjien hahmottelussa Margaret Hedstromin mallia, jossa asiakirjan käyttötarkoitus jaetaan ajan ja kontekstin perusteella neljään eri lohkoon. Näin ollen arkistopalvelun käyttäjätkin ovat eri aikoina ja kontekstista riippuen erilaisia. Mesikämmen soveltaa tätä luokittelua ryhmitellessään rakennusvalvonnan asiakirjojen käyttäjiä. Hän on hahmotellut käyttäjien vaatimuksia käyttäjätarinoiden avulla. Mesikämmen tuo esiin esimerkiksi, että viranomaiset tarvitsevat arkistopalveluun oman käyttöliittymän, ”viranomaisnäköymän”. Rakennusvalvonnan sekundaarikäyttäjä (erityissuunnittelija) taas tarvitsee monipuolisia hakutoimintoja, muun muassa paikkatietoja ja Boolean hakutoimintoja, löytääkseen tarvittavia asiakirjoja. Lisäksi tietoja on voitava poimia ajan tasalla olevasta rakennusrekisteristä. Asiakkaan taas on voitava valita palvelusta tarvitsemansa dokumentti haluamassaan tiedostomuodossa. Tutkija puolestaan tarvitsee asiakirjojen kontekstin hahmottamiseen laajaa aineiston kuvailua. (Mesikämmen 2018, 39-44, 46.) Mesikämmenen hahmottelema arkistopalvelu on Sinettiä kattavampi siinä mielessä, että se on suunnattu myös rakennusvalvonnan viranomaistoiminnan työkaluksi ja siis myös aktiivivaiheen asiakirjojen säilyttämiseen ja käyttöön. Sinetti taas on hiukan vanhemman aineiston tietovaranto. Sinetin kehittämisessä on kuitenkin hyvä ottaa huomioon toiminta ja erityyppisten käyttäjien tarpeet.

Käyttöliittymäsuunnittelusta on tehty lukuisia opinnäytetöitä. Saara Komulainen (2014), Outi Hilola (2013) ja Tytti Vuorikari (2013) ovat tehneet Mikkelin ammattikorkeakoulun opinnäytetyönsä Elinkeinoelämän keskusarkiston (Elka) arkistopalvelun käyttöliittymän suunnittelusta. Nämä opinnäytetyöt ovat kiinnostavia, sillä Elkan arkistojärjestelmä on käytännössä sama kuin Sinetin. Molemmat ovat saman tuotteen muunnoksia. Näiden suunnitteluprojektien tuloksena kehitettiin muun muassa palveluun kuuluva kori -toiminto, joka on käytössä myös Sinetissä. Menetelminä näissä opinnäytetöissä käytettiin esimerkiksi haastatteluja, havainnointia, käyttäjäpersoonien hahmottelua, prototyyppien laatimista ja benchmarking-menetelmää (Komulainen 2014, Vuorikari 2013, Hilola 2013). Komulainen päätyi myös ehdottamaan Elkan arkistotietojärjestelmään omia käyttöliittymiä eri käyttäjäryhmille sekä viestitoimintoja kirjautuneille käyttäjille. Viestitoiminnon avulla olisi mahdollista hoitaa myös arkiston tietopyynnöt (Komulainen 2014, 14-16, 42-43, 46-51). Opinnäytetyössä on aika paljon sisältöä ja suuri osa viittaa jo aikaisempiin tutkimuksiin, mutta monet Komulaisen ajatuksista vaikuttavat käyttökelpoisilta ideoilta, joita saataisi olla hyvä pohtia myös kaupunginarkistossa.

3 ARKISTOTIETOJÄRJESTELMÄ JA SEN KÄYTTÄJÄT

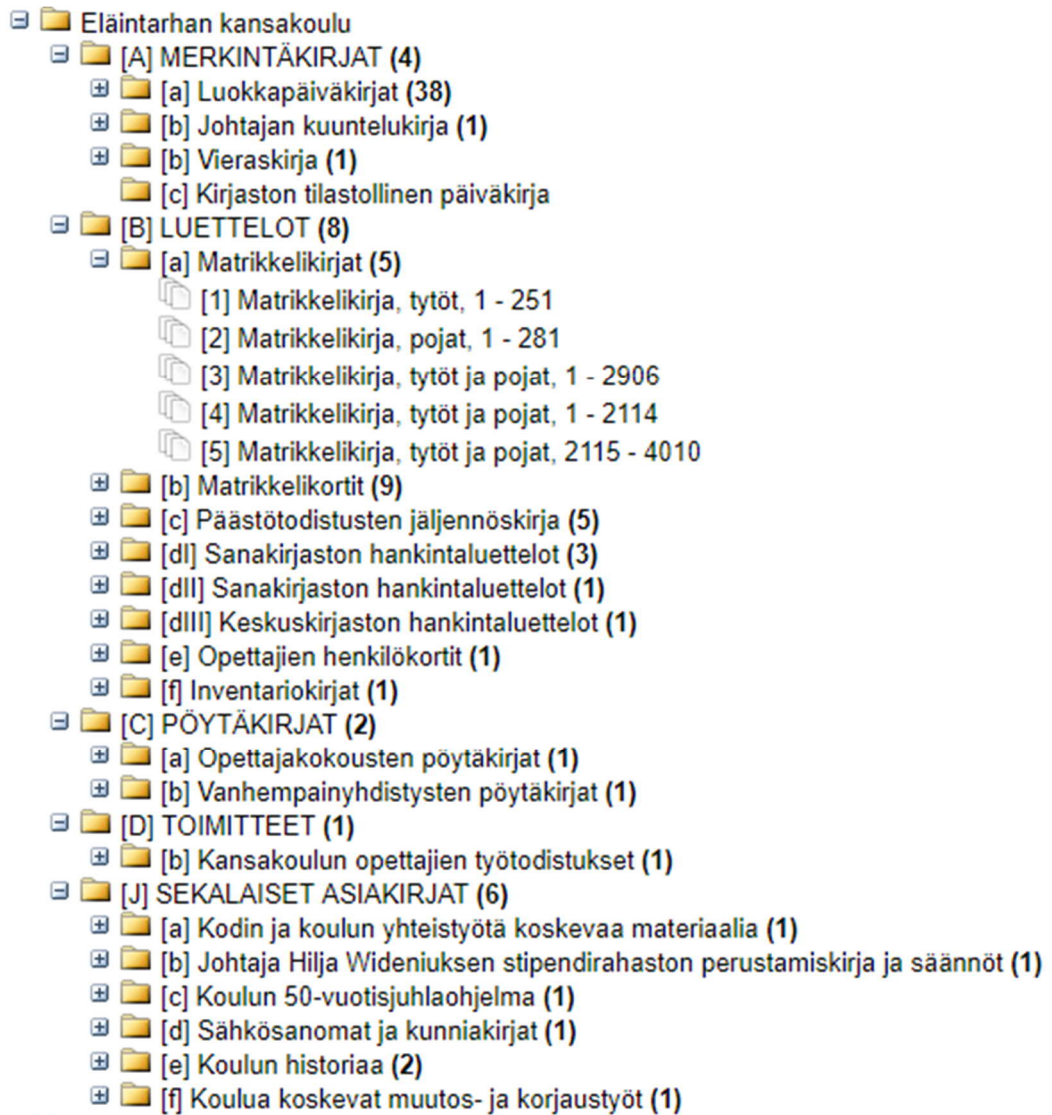
Arkistotietojärjestelmiin kohdistuu vaatimuksia monesta eri suunnasta. Niiden on vastattava arkistoaineiston käyttäjien tiedonhakutarpeisiin, mutta usein niiden on vastattava edelleen myös fyysisen aineiston hallinnan tarpeisiin. Niiden on mahdollistettava monipuolinen tiedonhaku syntysähköisistä ja digitoituista aineistoista ja tähän tarvitaan myös uusia aineistohallinnan menetelmiä.

3.1 Arkistojen luettelointitapa ja tiedonhaku arkistoista

Kun asiakirjat siirretään päätearkistoon, ne on organisoitava eli järjestettävä ja luetteloitava asiakirjojen todistusarvon ja tiedon löydettävyyden varmistamiseksi. Arkistoluettelot perustuvat yleisesti provenienssiperiaatteelle, joka on arkistoammattilaiselle peruskäsite, mutta vain harvalle maallikolle tuttu. Provenienssiperiaate on säilynyt Euroopan arkistoissa keskeisenä teoreettisena periaatteena 1800-luvulta alkaen. Provenienssiperiaatteella tarkoitetaan sitä, että

asiakirjat kuuluvat sen yhteisön tai henkilön arkistoon, jonka toiminnan tuloksena ne ovat syntyneet tai joiden haltuun ne ovat jonkin asian käsittelyn yhteydessä päätyneet. Asiakirjat tulee myös pyrkiä säilyttämään alkuperäisessä järjestyksessään, että niiden keskinäinen yhteys on nähtävissä. Käytännössä tämä on esimerkiksi Suomessa tarkoittanut asiakirjojen säilyttämistä siinä järjestyksessä, missä ne on kirjattu. (Lybeck 2006, 221, 223-224; Cook 1997, Nesmith 1993, Henttosen 2015, 77-79, mukaan.)

Kaikkia pysyvästi säilytettäviä asiakirjoja ei kuitenkaan ole aina kirjattu ja tällöin ne on täytynyt järjestää pysyvää säilytystä varten päätearkiston luokitusmenetelmää käyttäen. Asiakirjat on kuitenkin arkistossa vielä usein organisoitu eli järjestetty ja luokiteltu organisaatiossa käytettävän luokittelumenetelmän mukaan. Tämä jälkikäteen tapahtuva järjestäminen edustaa *provenienssiperiaatteen* tulkintaa. Suomen kansallisarkiston ja muunkin julkishallinnon vanhat aineistot järjestettiin pitkään luokittelumenetelmällä, joka perustui asiakirjatyyppeihin. Niin kutsutussa ABC-, eli virka-arkistokaavassa, joka Helsingin kaupunginarkistossakin on ollut käytössä aina vuoteen 2017 asti, asiakirjat on järjestetty niiden tyyppin mukaan esimerkiksi merkintäkirjoihin (A), luetteloihin ja muistioihin (B), pöytäkirjoihin (C) tai joko lähetettyihin kirjeisiin (toimitteet) tai saapuneisiin kirjeisiin tai kirjeenvaihtoon (luokat D-F). Kuvassa 1 näkyy virka-arkistokaavan mukaan järjestetty arkisto. Arkistoluettelossa on siis kuvattu arkistonmuodostajat ja niiden toiminnasta syntyneet arkistot, mutta arkistojen sisältämät asiakirjat on kuvattu vielä alemmilla luokittelutasoilla sarjoina, arkistoyksiköinä ja asiakirjoina. Tästä luokituksesta asiakirjojen etsiminen niiden sisällön perusteella on vaikeaa ja lisäksi se saattaa erottaa toisistaan muuten yhteen kuuluvat asiakirjat. (Lybeck 2006, 149-150; Henttonen 2015, 210-212, 219, 221.)

Kuva 1. Virka-arkistokaavan mukaan järjestetty arkisto Sinetissä (selausnäkyä asiakaskäyttöliittymässä).

Viime vuosina Suomessa on yleistynyt myös luokittelutapa, jossa asiakirjat on sidottu organisaation hoitamiin tehtäviin. Tehtäväpohjaisen luokituksen hyviä puolia on pysyvyys, sillä organisaatioiden tehtävät muuttuvat hitaasti. Lisäksi se helpottaa tiedon liittämistä asiayhteyteensä, mutta käyttäjänäkökulmasta tässäkin luokituksessa on ongelmansa, sillä se edellyttää asioiden katsomista laajasta näkökulmasta – käyttäjät eivät useinkaan hahmota tehtävää, johon asiakirja liittyy. Lisäksi jotkut asiakirjat voivat liittyä useaan eri tehtävään. Molemmat luettelointitavat perustuvat hierarkkiseen luokitukseen, jonka tulkinta vaatii käyttäjältään alan asiantuntemusta. Lisäksi yhden luokituksen käytössä on aina ongelmansa, sillä yksi luokitus ei voi vastata kaikkiin erilaisiin tietotarpeisiin. (Henttonen 2015, 219, 223-22.)

Arkistoluettelo on aineiston fyysisen hallinnan väline, mutta sitä käytetään myös tiedonhaussa, vaikka se ei ole siihen soveltuvin työkalu. Arkistonmuodostajittain tai tehtävittäin luetteloitu aineisto on arkistonhoitajille ja asiakirjahallinnossa työskenteleville tuttu. Arkiston asiakkaille se saattaa kuitenkin tuottaa vaikeuksia, sillä monet asiakkaat etsisivät tietoa arkistonmuodostajatahon tai organisaation tehtävän sijaan mieluummin jonkun muun tekijän, esimerkiksi aiheen pohjalta. Historiantutkijat hallitsevat asiakkaista ehkä parhaiten provenienssipohjaisen haun, koska he käyttävät kontekstuaalista tietoa asiakirjoja etsiessään. Historiantutkijat käyttävät akateemisista asiakkaista myös eniten arkistoaineistoja. Tutkimusten mukaan esimerkiksi sukututkijoille provenienssipohjainen tiedonhaku saattaa kuitenkin jo tuottaa enemmän ongelmia, sillä he hakevat tietoa usein henkilöiden nimien perusteella. Kuitenkin hekin oppivat nopeasti tunnistamaan tiettyjä asiakirjatyyppejä, joista heidän kaipaamansa tieto löytyy. (Duff & Johnson 2002, 486-493; Duff 2010, 125; Duff & Johnson 2003, Henttosen 2015, 246-247 mukaan; Arkistolaitos 1997,14.)

Moni arkiston asiakas tarvitsee tiedonhakuun arkistoalan ammattilaisen apua. Arkistonmuodostajan tunnistamiseen tarvitaan ensinnäkin etsityn asian kanssa tekemisissä olleet henkilöt tai toimijat, joista voidaan päätellä arkistot, joista heihin liittyvää tietoa voi löytyä. Arkistoammattilaisilta tämä sujuu tehokkaasti ja luontevasti. Arkistoammattilaiset ovatkin eräänlaisia arkistoiden portinvartijoita, jotka toimivat välittäjänä paitsi käyttäjän ja hakemistojen, myös käyttäjän ja asiakirjojen välillä. Tietopalveluhenkilökunnalta vaaditaan erinomaista historiantuntemusta, viestintätaitoja ja tiedonhakutaitoja sekä provenienssin että sisällön mukaan. Kaikki arkiston asiakkaat eivät osaa muotoilla kysymyksiään selkeästi ja jotkut kysyvät tarkoituksella yleisluontoisia kysymyksiä. (Duff 2010, 119-122; Lytle 1980 ja Conway 1994, Henttosen 2015, 246-247 mukaan; Duff & Johnson 2003.)

Arkistoluettelon rajoitusten vuoksi monet tutkijat, erityisesti historiantutkijat, arvostavat arkistonhoitajien asiantuntemusta ja pitävät arkistonhoitajien haastattelua olennaisena osana tiedonhakuprosessiaan. Arkistoluettelon lisäksi arkiston tutkija-asiakkaat etsivät lisäksi tietoa myös muilla menetelmillä. Vihjeitä tutkittavista asiakirjoista ja sarjoista saa esimerkiksi tutkimuskirjallisuudessa olevista lähdeviitteistä tai kollegoilta kysymällä. Lisäksi kokemuksella on suuri

merkitys tiedonhakutaitojen kehittämisessä. On jopa ehdotettu, että arkistoamattilaisten tulisi aina pyrkiä kouluttamaan arkiston asiakkaita kertomalla heille laajasti arkiston aineistoista ja niiden kontekstista, sen sijaan että he vain hakisivat heille heidän pyytämänsä asiakirjat. (Duff & Johnson 2002, 486, 490-493; Terry Cook, 1990, Duffin 2010, 125, mukaan.)

Tiedonhaun välineeksi on kehitetty 1990-luvulta alkaen arkistokuvailuja. Arkistojen kuvaileminen on tapa hallita arkistoja intellektuaalisella tasolla, ei niinkään fyysisinä aineistoina. Koska kuvailu keskittyy arkistojen sisältöön ja kontekstiin, ei fyysiseen sijaintiin, se helpottaa aineistojen löydettävyyttä sähköisissä arkistoissa. Kuvaileminen on peräisin kirjastomaailmasta, mutta arkistojen kuvailu eroaa kirjastojen kuvailuista, sillä arkistot muodostuvat eri tasoista, joiden suhde toisiinsa on kuvailtava, toisin kuin kirjastoissa, joissa kuvaillaan julkaisuja. Erityisesti anglosaksisessa maailmassa on kehitetty erilaisia arkistojen kuvailustandardeja. Myös Arkistolaitos julkaisi omat luettelointi- ja kuvailustandardinsa vuonna 1997. (Lybeck 2006, 149-150.)

Arkistoja voidaan kuvailla eri tasoilla, yleistasolla sekä arkistonmuodostaja-, arkisto-, sarja- ja yksikkötasolla. Näistä arkistonmuodostaja- ja arkistotasoa on aiemmin pidetty keskeisimpinä. Sarja- ja yksikkötason kuvailuja on pidetty toisiaan täydentävinä kuvailutasoina, jotka eivät kuitenkaan ole olleet pakollisia. (Arkistolaitos 1997, 12-14.)

3.2 Arkiston asiakkaat verkkopalveluiden käyttäjinä

Arkistotietojärjestelmiä koskevissa tutkimuksissa on havaittu, että arkiston asiakkaat ovat ryhmänä heterogeeninen. Asiakkaita on jaoteltu esimerkiksi asiakirjojen käyttötarkoituksen ja asiakkaan osaamisen perusteella. Käyttötarkoituksen perusteella käyttäjät jaetaan esimerkiksi niihin, jotka tarvitsevat aineistoja työnsä hoitamiseen, niihin, jotka käyttävät niitä akateemisen tutkimuksen tekemiseen ja niihin, jotka käyttävät niitä henkilökohtaisiin tarkoituksiinsa. Myös tutkimusalueella on merkitystä sille, millaisia lähteitä käytetään ja miten. (Pugh, 1992, Conway, 1994 ja Smedberg, 1980, Henttosen 2015, 243-244 mukaan.)

Arkistojen käyttäjät voidaan jakaa myös asiakirjatiedon organisoimisen ja käytön näkökulmasta. Tiedon organisoimiseen liittyy Pekka Henttosen (2015, 211) mukaan karkeasti ottaen kaksi vaihetta ja kumpaankin kaksi käyttäjäryhmää.

Asiakirjatiedon aktiivivaiheessa tietoa tarvitsevat työntekijät sekä organisaation asiakirjahallinnon ammattilaiset, jotka esimerkiksi huolehtivat organisaationsa tietopalvelusta. Kun asiakirjatieto on siirretty päätearkistoon, hoitavat tietopalvelua arkistonhoitajat ja asiakkaina ovat (pääosin) tutkija-asiakkaat.

Jako on hyvin karkea, sillä päätearkistoon siirretyllä asiakirjatiedolla voi edelleen olla merkitys organisaation työntekijöille (esimerkkinä esimerkiksi vanhat rakennuspiirustukset) ja toisaalta tutkijat voivat olla kiinnostuneita hyvinkin tuoreista asiakirja-aineistoista. Organisaation asiakirjahallinnon ammattilaista, joka todennäköisesti hoitaa myös organisaationsa tietopalvelua, todennäköisesti kiinnostavat organisaation päätearkistoon siirretyt vanhemmat asiakirjat. Arkistonhoitajaa taas kiinnostaa, mihin organisaation toimintaan arkistoon siirretyt asiakirjat liittyvät. Vaikka erottelu on karkea, kuvaa se kuitenkin hyvin myös arkistotietojärjestelmän erilaisia käyttäjäryhmiä. Kaikkien näiden ryhmien tarpeet tulisi ottaa kehittämisessä huomioon.

Arkistojen ja arkistotietojärjestelmien käyttäjiä on mahdollista jakaa myös osaamisen mukaan. Nielsen (1993) viittaa tutkimuksessaan käyttäjien tietoteknisiin taitoihin ja järjestelmien käyttökokemukseen, joissa voi olla suuriakin eroja eri käyttäjien välillä. Esimerkiksi arkistoja harvoin käyttävät asiakkaat käyttävät arkistotietojärjestelmissä hakujen tekemiseen vähemmän aikaa kuin kokeneet arkiston asiakkaat. (Duff 2012, 201-203; Nielsen 1993, 43-48.)

Arkistotietojärjestelmien käyttäminen vaatii myös arkistoalan käsitteiden ja tiedonhaun osaamista. Arkistoalan käsitteet tuottavat Wendy Duffin (2012) mukaan ongelmia erityisesti kokemattomammille arkistotietojärjestelmän käyttäjille. Myös Viinamäen (2008) pro gradu -tutkimuksessa selvisi, että yksi Vakan käyttöliittymän vakavimmista puutteista oli liiallinen arkistoalan ammattitermien käyttö. Esimerkiksi käsitettä rajavuodet ei ollut selitetty. Lisäksi käyttöliittymässä käytettiin lyhennettä "hm", jonka arkistoalan ihmiset kyllä tietävät tarkoittavan hyllymetriä, mutta joka tuskin avautuu etenkin kokemattomalle arkiston asiakkaalle. (Viinamäki 2008, 49-50, 60, 82; Duff 2012, 201, 204).

Verkkopalvelussa arkistonhoitaja ei voi enää toimia välittäjänä asiakkaan ja arkistoluetteloiden välillä. Verkkopalveluiden käytettävyyttä riippuu siis paljon käyttäjän tiedonhakutaidoista. Arkiston verkkopalveluiden asiakaskunta ei kuitenkaan välttämättä ole tiedonhakutaidoiltaan fyysisen arkiston kävijöiden tasolla. Arkistotietojärjestelmien käyttäjälähtöinen kehittäminen on tärkeää, jos niiden avulla todella halutaan tuoda kokoelmia paremmin saataville. Henttonen (2015) esittää parhaaksi vaihtoehdoksi sen, että käyttäjä voisi hakea aineistosta sisältöhaulla, mutta palvelu ohjaisi tämän haun perusteella suoraan oikeaan kohtaan arkistohakemistoa, jolloin tiedot näkyisivät osana sitä kokonaisuutta, josta ne löytyvät. On myös tutkittu, että arkistojen verkkopalveluissa tarvitaan useampia hakutapoja aineistosta, sillä pelkkä sisältöhaku ei riitä, mutta ei myöskään pelkkä provenienssin perusteella tapahtuva haku. Lisäksi sopivien hakutermien löytäminen on vaikeaa etenkin kokemattomille arkistojen käyttäjille. Arkistoluettelot sisältävät kyllä paljon kuvailutietoja, mutta niissä ei välttämättä ole samoja sanoja kuin arkistoaineiston sisällössä, jolloin ne eivät auta sisältöhaussa. Arkistotietojärjestelmiin voisi myös kehittää keskusteluikkunoita tai muita etäopastukseen tarvittavia toimintoja, mutta ainakaan Duffin (2010, 129) mukaan näitä ei ole kovin paljon toteutettu – ellei tilanne ole muuttunut viimeisen kahdeksan vuoden aikana. (Yeo, 2010, Fachry, Kamps&Zhang, 2008, Daniels & Yakel, 2010, Henttosen 2015, 249-250 mukaan; Duff 2010, 129.)

Koska arkistotietojärjestelmien käyttäjäkunta on moninainen, on sillä myös erilaisia vaatimuksia esimerkiksi digitoitun aineiston tarkkuuden tai metatiedon laajuuden suhteen. (Duff 2012, 201.)

3.3 Mitä arkistotietojärjestelmällä tulisi voida tehdä?

Käytettävyytutkija Jakob Nielsen (1993) painottaa, että käyttäjien lisäksi on tunnettava myös se tehtävä, jonka toteuttamiseen tietojärjestelmää tarvitaan (*functional analysis*). Mitkä ovat tärkeimmät tehtävät, joiden hoitamiseen tietojärjestelmää käytetään? Mitä tehtäviä järjestelmällä on voitava suorittaa? Nielsen painottaa, että kyse ei ole vain siitä, miten käyttäjä tekee tehtävänsä vaan siitä, mistä tehtävässä on todella kyse. Joskus tehtäviä voidaan helpottaa tietojärjestelmän avulla, mutta toisaalta ihmiset eivät välttämättä muuta

helposti työskentelytapojaan, vaikka välineitä olisikin tarjolla. Näiden päätehtävien analyysiin tulisi vielä yhdistää tarkemman tason tehtävien (*Task analysis*). Tulkitsen, että tässä on kyse jonkinlaisesta päätehtävien jakamisesta alatehtäviksi, tarkemmin rajatuiksi kokonaisuuksiksi. Tehtävien ja alatehtävien selvittämisessä ovat Nielsenin mukaan hyödyllisimpiä erityisesti tehokkaat ja kokeneet järjestelmän käyttäjät. (Nielsen 1993, 43, 75-77.)

Arkistojen asiakkaista moni tekee historian tutkimusta joko ammatikseen tai harrastuksena. Duff & Johnson (2002) ovat tutkineet, miten historian tutkijat käyttävät arkistoja ja ovat löytäneet ainakin neljä tehtävää: 1) orientoitumisen uuteen tutkimuskohteeseen ja siihen liittyvään aineistoon, 2) jo ennalta selvittämänsä arkistoaineiston etsiminen, 3) kontekstin rakentaminen tutkimusaiheelleen sekä 4) uuden, sopivan arkistoaineiston tunnistaminen. Näistä kaksi viimeksi mainittua ovat tiiviisti yhteen kutoutuneita. Historiantutkijat arvostavat paljon arkistonhoitajan asiantuntemusta ja osaavat käyttää apunaan perinteisiä arkistoluetteloita tutkimuksensa eri vaiheissa. (Duff & Johnson 2002, 481-493)

Lisäksi yksi keskeinen arkiston asiakaskunta ovat sukututkijat. Provenienssin mukaan luetteloitu aineisto on usein vaikea myös sukututkijoille, sillä he käyttävät tiedonhaussa usein nimiä. (Duff & Johnson 2003 ja Yakel & Torres 2007, Duffin 2010, 125, mukaan.)

Arkistotietojärjestelmää käytetään myös sisäisessä tiedonhaussa. Lisäksi arkistotietojärjestelmällä ylläpidetään arkistoluettelotietoja ja se saattaa toimia myös sähköisten asiakirjojen tietovarantona tai arkistona. Sinetissä ylläpidetään myös tietoja fyysisen aineiston sijoituksesta makasiineissa. Näistä tehtävistä ei käyttäjätutkimuksissa ole juuri mainintoja, mutta tässä opinnäytetyössä käsittelen myös niitä.

4 KÄYTETTÄVYYS, KÄYTTÖKOKEMUS JA KÄYTTÄJÄKESKEISET SUUNNITTELUMENETELMÄT

Tietojärjestelmien ja verkkopalveluiden käytettävyys rakennetaan käyttäjakeskeisillä suunnittelumenetelmillä. Käyttäjakeskeiset suunnittelumenetelmät liit-

tyvät keskeisesti verkkopalveluihin ja niiden käytön leviämiseen. Verkkopalvelut demokratisoivat yhteiskuntaa tuomalla palvelut kaikkien ulottuville etäisyyksistä ja ajasta riippumatta. Ne voivat kuitenkin myös vähentää tasa-arvoisuutta, mikäli ne on suunniteltu huonosti eivätkä niitä osaa käyttää kuin asiantuntijat. (Sinkkonen ym. 2009, 17.)

Verkkopalvelut voivat olla luonteeltaan joko staattisia tai dynaamisia tai molempia. Sisällöt voivat siis olla joko pitkään samanlaisina pysyviä tai alati muuttuvia (joko käyttäjien tai sivun esillepanijan muuttamia). Verkkopalvelut taas voidaan jakaa verkkosovelluksiin ja verkkopalveluihin. Näistä verkkopalvelut ovat pelkkiä sivustoja monimutkaisempia ja vuorovaikutteisempia. (Sinkkonen ym. 2009, 26-27). Sinetti on verkkopalvelu ja luonteeltaan melko staattinen, vaikka sitä kehitetäänkin jatkuvasti.

Käytettävyys on käsitteenä peräisin 1980- ja 1990-luvuilta ja sillä tarkoitettiin sitä, että tuotteen piti olla miellyttävä. Verkkopalvelu on käytettävä, kun se sopii siihen tehtävään ja sille käyttäjälle, jolle se on suunniteltu. Sen on kuitenkin yleisesti sovelluttava ihmisen käytettäväksi. (Sinkkonen ym. 2009, 18-21, 27.)

Käytettävyyden rinnalla on alettu sittemmin puhua myös käyttökokemuksesta. Käyttökokemus kuvaa käyttäjän kokemusta eli hänen kokemiaan tunteita tuotetta käyttäessään. Käyttökokemukseen sisältyy kuitenkin paljon muutakin kuin vain laitteen käyttämistä. Verkkopalvelun käyttökokemus koostuu esimerkiksi palvelun sisällöstä ja tämän sisällön merkityksestä ja löydettävyydestä, mutta myös visuaalisista seikoista. Käyttökokemusta luovat esimerkiksi käyttöliittymä ja esteettiset seikat. Kuitenkin paras verkkopalvelu on sellainen, johon käyttäjä ei joudu kiinnittämään mitään huomiota ja joka ei siis haittaa millään tavalla hänen tehtäviensä suorittamista. Käytettävyyden ja käyttäjäkokemuksen välillä on myös sidos, sillä mikäli käyttäjä pitää tuotteesta ja sen sisällöstä kovasti, häntä eivät haittaa pienet käytettävyysvirheet. (Sinkkonen ym. 2009, 18-19, 23; Hyysalo 2009, 31-33.)

Käytettävyystutkimuksen tärkeimpiä tavoitteita ovat käyttäjän ja hänen tehtävänsä tunnistaminen. Lisäksi on tärkeää tunnistaa käyttäjien yksilölliset erot. Käytettävyystestin tekemistä varten taas tulisi valita mahdollisimman edustava joukko käyttäjiä, niin kokeneita kuin kokemattomampiakin. Käytettävyystutkija

Jakob Nielsen (1993, 177) pitää käyttäjän kokeneisuutta tai kokemattomuutta käyttäjätutkimuksessa yhtenä tärkeimmistä tunnistettavista tekijöistä. Myös testitehtävien on vastattava näiden ryhmien taitotasoa. Arkistotietojärjestelmien käyttäjiä voidaan erotella paitsi tietoteknisten taitojen, myös arkistualan tuntemuksen perusteella. (Nielsen 1993, 43, 175-177; Duff 2012, 202-203.)

Käyttäjätutkimuksia voi tehdä ja usein tehdäänkin käyttämällä useampaa kuin yhtä menetelmää. Suunnittelua tehdään usein yhdessä käyttäjien kanssa tai käyttäjien avulla. Näitä tärkeimpiä menetelmiä ovat haastattelut ja havainnointi. Käyttäjille voidaan tehdä myös kyselyitä tai pyytää heitä itse kirjaamaan kokemuksiaan ylös. Käyttäjillä voidaan teettää myös erilaisia käytettävyyss-testejä. Toisaalta käyttäjälähtöinen kehittäminen on mahdollista myös ilman käyttäjien osallistamista, esimerkiksi roolileikkien ja simulaatioiden tai prototyyppien avulla. Asiantuntijoiden avulla on mahdollista tehdä myös heuristinen arviointi, jota esimerkiksi Nielsen (1993, 225) suosittelee tehtäväksi ennen muiden menetelmien soveltamista. Suuri osa suunnittelusta tehdään yleensä joko kokonaan tai osittain vain suunnittelijoiden omien käsitysten ja ennakoarvioiden pohjalta. Usein toimivin tapa on yhdistää erilaisia menetelmiä, sillä eri projekteihin voi liittyä erilaisia tiedontarpeita. Esimerkiksi haastattelujen ja havainnoinnin on havaittu sopivan hyvin yhteen, samoin haastattelujen ja päiväkirjojen tai kyselyjen ja haastattelujen. (Sinkkonen ym. 70-71, Hyysalo 2009, 78; Nielsen 1993, 223-226.)

Sinkkonen (ym. 2009) neuvoo valmistautumaan käyttäjätutkimuksen tekemiseen miettimällä sitä, että haastattelun tietojen avulla tulisi kyetä kirjoittamaan tarinoita haastateltavien toiminnasta ja niiden avulla pitäisi pystyä suunnittelemaan uusi palvelu. (Sinkkonen ym. 2009, 72.)

Tietojärjestelmän erilaiset käyttäjät on tunnistettava. Sampsa Hyysalon (2009) mukaan yksi hyödyllisimmistä käyttäjäryhmistä ovat johtavat käyttäjät, joiden työhön alan teknologiset muutokset vaikuttavat eniten ja jotka ovat itse myös kiinnostuneita kehittämään työkalujaan. Toisaalta käyttäjätietotutkimukseen tarvitaan avuksi myös ratkaisevia käyttäjiä, jotka ehkä eivät ole kaikkein innostuneimpia käyttäjiä, mutta saattavat kuitenkin vaikuttaa ratkaisevasti tuotteen laaja-alaiseen leviämiseen. Ratkaisevat käyttäjät ovat tärkeitä, sillä he asetta-

vat kriteerit tuotteen helppokäyttöisyydelle. Lisäksi tulevat johtavat asiantuntijat ja tavalliset käyttäjät. Johtavien asiantuntijoiden haastattelun riskinä on, että he saattavat visionääreinä sekoittaa sen, miten asiat tulisi tehdä siihen, miten ne todellisuudessa tehdään. Tavallisilla käyttäjillä voi toki testata ideoita, mutta tehokkaampaa on kuitenkin keskittyä johtaviin ja ratkaiseviin käyttäjiin. (Hyysalo 2009, 96-97.)

5 HELSINGIN KAUPUNGINARKISTO JA SINETTI -ARKISTOTIETOJÄRJESTELMÄ

Toimeksiantajani on Helsingin kaupunki, tarkemmin määriteltynä Helsingin kaupunginkanslian (keskushallinnon) hallinto-osaston tiedonhallintayksikkö. Tiedonhallintayksikkö jakautuu neljään tiimiin, joista yksi on kaupunginarkisto.

5.1 Helsingin kaupunginarkisto

Helsingin kaupunginarkisto on Helsingin kaupungin päätearkisto, jonne kaupungin organisaatiot eli toimialat, liikelaitokset ja keskushallinto toimittavat pysyvästi säilytettävät asiakirjansa. Lisäksi kaupunginarkisto ottaa vastaan harkintansa mukaan helsinkiläisten yksityisarkistoja. Kaupunginarkiston kallioon louhituissa makasiineissa on noin 17 hyllykilometriä paperiaineistoa. Vanhin asiakirja on 1560-luvulta, mutta suurin osa aineistosta sijoittuu aikavälille 1720-luku – 2010-luku.

Helsingin kaupunki oli pitkään jakautunut melko itsenäisesti toimiviin virastoihin ja liikelaitoksiin, jotka olivat myös itsenäisiä arkistonmuodostajia. Kesäkuussa 2017 toteutettiin kuitenkin organisaatiomuutos, jossa yhteensä 31 virastoa ja liikelaitosta yhdistettiin ja jaettiin neljään toimialaan ja keskushallintoon. Tämä muutos tarkoitti virastoarkistojen päättämistä ja siirtämistä kaupunginarkistoon. Kaupunginarkisto perusti projektin, joka avusti virastoja ja liikelaitoksia arkistojen päättämisessä. Organisaatiomuutos ja arkistojen päättäminen on merkinnyt myös suuria arkistoluovutuksia kaupunginarkistolle, joka ottaa vastaan kaupungin pysyvästi säilytettävän asiakirja-aineiston. (Helsingin kaupungin tietokeskus 2017).

5.2 Sinetti-arkistotietojärjestelmä

Kaupunginarkisto otti vuonna 2004 käyttöön sähköisen arkistotietokannan nimeltä Sinetti. Ensimmäinen Sinetti oli pelkkä viitetietokanta, jonne vietiin arkistoluetteloissa oleva tieto. Sinetti toimii edelleen kaupunginarkiston arkistoluettelona, joskin manuaaliset luettelotkin ovat edelleen käytössä. Päivitettävä arkistoluettelo on kuitenkin Sinetissä.

Sinetti on sekä tietopalveluhenkilökunnan että kaupunginarkiston asiakkaiden työkalu. Siihen on rakennettu sähköinen asiakirjojen tilausominaisuus, jonka avulla arkiston asiakkaat voivat tilata etukäteen aineiston, johon haluavat tutustua kaupunginarkistossa. Paperiset tilauslomakkeetkin ovat silti edelleen käytössä, toissijaisena tilausvälineenä. Sinettiin on lisäksi digitoitu arkiston paperiaineistoja, kuten kaupunginvaltuuston päätösasiakirjoja vuosilta 1912-2004, kaupunginhallituksen mietintöjä vuosilta 1875-2004, rakennuskonttorin piirustuksia sekä historiallisia kaupunkikarttoja. Lisäksi keskeisimpinä pidetyt arkistot vuosilta 1720-1860 on digitoitu. Sinetissä on tällä hetkellä digitoituna noin 1,7 miljoonaa sivua.

Digitoidun aineiston selaaminen on mahdollista kaikille asiakkaille myös arkiston ulkopuolella. Henkilötietoja sisältävä uudempi digitoitu aineisto on kuitenkin vain kaupunginarkiston henkilökunnan käytettävissä ja asiakkaalta se edellyttää tutkimusluvan hankkimista. Tältä osin menettelytapa on sama kuin paperiaineistolla. Sinettiin on kuitenkin luotu julkisen puolen lisäksi sisäinen käyttöliittymä, jota pääsee käyttämään kirjautuneena. Eri käyttäjille voidaan antaa erilaisia rooleja. Kaikki digitoitu sisältö ei ole vapaassa käytössä vaan käyttörajoitetun aineiston tutkiminen edellyttää kirjautumisen järjestelmään.

Nykyinen Sinetti pohjautuu palveluun, joka on kehitetty erityisesti yksityisarkistojen sähköisen aineiston hallintaan. Palvelu toimii SaaS (System as a Service) –periaatteella. Pääjärjestelmä kehitettiin alun perin erilaisten sähköisten aineistojen, esimerkiksi audiovisuaalisten tallenteiden, pitkäaikaisen sähköisen säilytyksen työkaluksi. Myöhemmin palvelua on kehitetty siten, että sitä on mahdollista käyttää tallentamisen lisäksi myös muissa arkistotehtävissä, kuten

esimerkiksi tietopalvelussa, luetteloimisessa, luovutuksissa ja aineistotilauksissa. Pääjärjestelmä on käytössä myös monessa muussa suuressa arkistossa, sekä julkishallinnon arkistossa että yksityisarkistosektorilla.

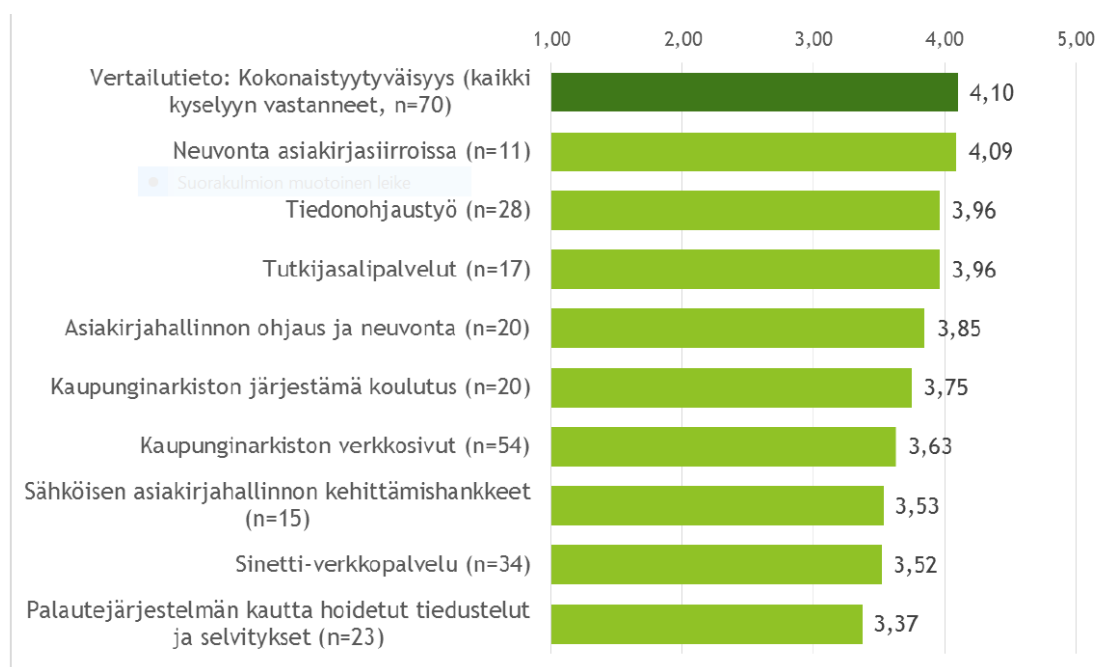
Pääjärjestelmää voidaan mukauttaa asiakkaan toiveesta jossain määrin. Helsingin Sinettiin on esimerkiksi tehty joitakin omia näkymiä: hallinnonala, kaupunginosa (maantieteellisen sijainnin sijaan) ja lisäksi kenttä, johon on nostettu linkkejä digitoituihin aineistoihin. Pääjärjestelmästä ollaan myös lähiaikoina ottamassa käyttöön neljäs versio. Yksi tulevan päivityksen mukanaan tuoma toiminto Sinettiin ovat esimerkiksi Sinetistä tulostettavat arkistokoteloiden nimiöt ja aiempaa tarkemmat käyttäjäroolit. Muutoksia on tehty myös käyttöliittymään, esimerkiksi arkistoluettelon selaamista on helpotettu. Tulevassa versiossa käyttäjärooleja on tarkoitus lisätä, jolloin katseluoikeuksia voi jatkossa esimerkiksi antaa vain johonkin tiettyyn aineistoon.

Sinettiin viedyn, digitoidun kaupunginvaltuuston ja –hallituksen päätös- ja mietintöaineiston käytettävyyttä on myös parannettu viime vuosina yhteistyötahojen kanssa. Tänä aikana on esimerkiksi pilkottu kaupunginvaltuuston päätösasiakirjoja siten, että niistä voi hakea tietoa pöytäkirjoittain. Digitoidusta aineistosta pystyy myös hakemaan tietoa hakusanojen avulla. Lisäksi aineiston anonyymisointia kehitellään parhaillaan, jotta nykyistä useammat aineistot voisi näyttää myös asiakaskäyttöliittymässä.

Sinetin *kehittämisestä vastaavan henkilön* mukaan arkistossa asioivat asiakkaat eivät ole enää juurikaan tilanneet kaupunginvaltuuston päätösaineistoja tutkittavakseen sen jälkeen, kun ne digitoitiin ja vietiin Sinettiin. Kaupunginarkistossa käy vieraskirjan perusteella asiakkaita noin 1700 vuodessa, mutta Sinettiin tehtiin vuonna 2017 52 000 verkkovierailua. (Helsingin kaupunginarkisto 2017, Berglund 2018.) Sinetti ei kuitenkaan ole varsinaisesti sähköinen arkisto, sillä Sinettiin digitoidut aineistot ovat käyttökappaleita, alkuperäisten asiakirjojen säilyessä edelleen kaupunginarkiston makasiineissa.

5.3 Kaupunginarkiston asiakaskysely

Kaupunginarkistossa tehtiin vuonna 2016 asiakaskysely. Sen vastausprosentti oli melko matala, 72 henkilöä, laskentatavasta riippuen joko 19,9% (alkuperäinen kohderyhmä, jolle lähetettiin sähköpostikutsu kyselyyn) tai 26,6% (mukaan myös verkkosivujen avoimen kyselyn vastaajat). Vastaajista ylivoimainen enemmistö (60,6 prosenttia, 43 henkilöä) oli kaupungin työntekijöitä. Tutkijoita oli 15,5 prosenttia vastaajista ja historiikin tekijöitä 12,7 prosenttia. Loput vastaajat olivat yksityishenkilöitä (9,9 prosenttia) tai järjestön tai yhdistyksen edustaja, opettaja tai sukututkija (kaikkia 5,6 prosenttia). Lisäksi oli yksittäisiä vastaajia muista ryhmistä. Kyselyssä tiedusteltiin asiakaskunnan tyytyväisyyttä kaupunginarkiston palveluihin, jotka oli ryhmitelty kuvan 2 kuvaamalla tavalla.

Kuva 2. Kaupunginarkiston asiakaskyselyn palvelukohtaiset kokonaiskeskiarvot aktiivisimpien asiakkaiden antamien arvosanojen osalta (Tietokeskuksen asiakaskysely 2016, 6).

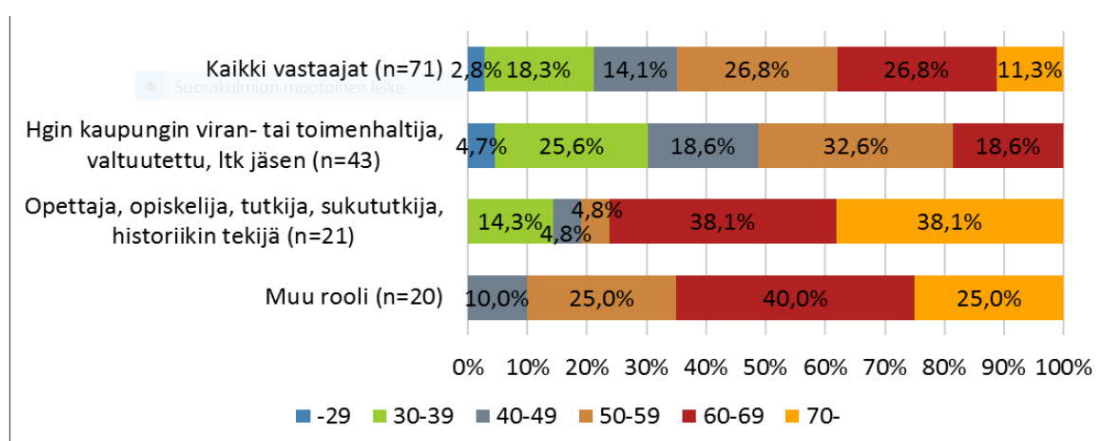
Sinetti-verkkopalvelu sai palveluista toiseksi huonoimmat pisteet, 3,52 pistettä, kun arvosteluasteikko oli yhdestä viiteen ja kokonaistyytyväisyyspisteet olivat 4,10.

Kyselyyn vastanneilta pyydettiin arvosanoja myös palvelutekijöittäin. Sinetin osalta vastaajia oli 34 kappaletta. Vastaajat saivat arvostella Sinetti-verkkopalvelun ohjeiden selkeyttä sekä Sinetin toimivuutta ja helppokäyttöisyyttä. Kokonaisvertailussa huonomman arvosanan saivat verkkopalvelun toimivuus ja

helppokäyttöisyys (3,62 ja 3,42). Toisaalta käyttäjäryhmittäin vertailluna opettajat, opiskelijat, tutkijat, sukututkijat ja historiikin tekijät, eli tiivistettynä kaupunginarkiston asiakkaat, arvioivat pistevertailussa Sinetti-verkkopalvelun toimivammaksi ja helppokäyttöisemmäksi (pisteet 3,77) kuin kaupungin henkilökunta tai valtuutetut, jotka antoivat tälle ominaisuudelle pisteitä vain 3,30. (Tietokeskuksen asiakaskysely 2016, 10.)

Yli puolet (55,9%) vastaajista oli käyttänyt Sinettiä tiedonhakuun ja 38,2 prosenttia oli ladannut ja tutkinut digitoituja aineistoja. Asiakirjatilauksia Sinetin avulla sen sijaan oli tehnyt vain 5,9 prosenttia vastaajista. (Tietokeskuksen asiakaskysely 2016, 11.)

Vaikka kyselyyn vastanneiden määrä on alhainen, ovat tulokset suuntaa antavia. Valtaosa näyttäisi käyttävän Sinettiä arkistoluettelon tapaan, mutta moni käy katsomassa ja lataamassa myös digitoituja asiakirjoja. Näyttäisi myös siltä, että kaupungin henkilökunta ja luottamushenkilöt pitävät Sinettiä vaikeaselkoisempana kuin asiakkaat. Päävastaajaryhmistä palvelun hankalammaksi kokeneet kaupungin työntekijät ja luottamushenkilöt olivat jonkin verran nuorempia kuin asiakkaat, joten kokemus helppokäyttöisyydestä ei näytä liittyvän vastaajakunnan ikään. Kuva 3 on kyselystä poimittu vastaajakunnan ikäjakama.

Kuva 3. Tietokeskuksen asiakaskyselyn vastaajien ikäjakama päävastaajaryhmittäin jaoteltuna (Tietokeskuksen asiakaskysely 2016, 4).

Kysely koostui monivalintakysymyksistä, mutta lisäksi oli mahdollista antaa vapaamuotoisia kommentteja. Kyselyssä kartoitettiin kaupunginarkiston asiakkaiden tyytyväisyyttä myös muiden kuin Sinetin palveluiden osalta.

Kysely on tehty jo kolme vuotta sitten, joten täysin vertailukelpoinen se ei ole tämän hetkiseen tilanteeseen. Sinettiä on kehitetty näiden kolmen vuoden aikana, ja nyt tehty kysely voisikin näyttää erilaisia tuloksia Sinetin osalta. Kaikki vuoden 2016 kyselyn tulokset eivät siis ole vertailukelpoisia. Lisäksi kyselyn mukaan melko harva käyttää Sinettiä asiakirjojen tilaamiseen. Kuitenkin valtaosa vastaajista edusti kaupungin henkilöstöä tai luottamushenkilöitä, jotka tuskin ovat tutkijasalipalvelun pääasiakaskuntaa. Kaupungin henkilöstö käyttänee erityisesti neuvontapalveluita liittyen asiakirjojen siirtoon tai tietopalveluun kaupunginarkistossa säilytettävistä asiakirjoista. Lisäksi kaupungin työntekijät käyttävät Sinettiä myös arkistoluettelona. Tämänkaltainen erottelu puuttuikin osasta kysymyksiä. Olisi ollut mielenkiintoista tietää, miten eri vastaajaryhmät kokivat Sinetin eri palvelut ja mitä aineistoja eri vastaajaryhmät käyttivät ennen.

6 HAASTATELUN TOTEUTUS JA HAASTATELTAVAT

Sinetillä on useita erilaisia käyttäjiä. Sinetin *kehittämisestä vastaava henkilö* ja muut kaupunginarkiston tietopalveluammattilaiset käyttävät Sinettiä arkistoluettelona ja fyysisen aineiston hallinnassa sekä tiedonhaun apuvälineenä, mutta Sinettiä käyttävät myös kaupungin organisaatioiden asiakirjahallinnon ja arkistoalan ammattilaiset sekä kaupunginarkiston erilaiset ulkoiset asiakkaat.

6.1 Haastattelun toteuttaminen ja haastateltavien esittely

Tässä luvussa kerron haastateltavien valinnasta sekä haastattelujen käytännön toteutuksesta. Lisäksi kerron haastatelluista ja heidän taustoistaan.

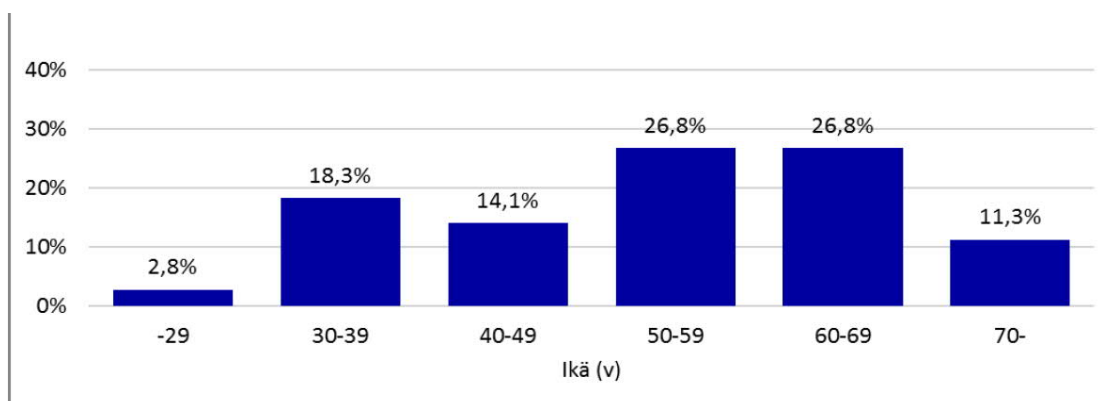
6.1.1 Haastateltavien valinta

Jacob Nielsen (1993, 73) muistuttaa, että tietojärjestelmien käyttäjäkunta koostuu usein useammasta kuin yhdestä käyttäjäryhmästä. ”Loppukäyttäjien” lisäksi myös järjestelmän ylläpitäjät ovat tärkeitä järjestelmän käyttäjiä. Käytin opinnäytetyöni käyttäjien alustavana ryhmittelynä asiakaskyselyn vastaajaryhmittelyä (kuva 3). Jaoin sen perusteella asiakaskunnan kahteen osaan, sisäisiin ja ulkoisiin asiakkaisiin. Näillä kahdella eri ryhmällä on oletettavasti hyvin erilaiset tehtävät ja tietotarpeet. Asiakaskyselyssä ei kuitenkaan ollut tutkittu

Sinetin kolmatta, joskin muita pienempää, mutta yhtä tärkeää käyttäjäryhmää, kaupunginarkiston henkilökuntaa. Tämä ryhmä käyttää Sinettiä varmasti eniten ja oletettavasti myös eri tavalla kuin kaksi muuta ryhmää. He eivät ole varsinaisesti järjestelmän teknisiä ylläpitäjiä, mutta vastaavat sen tietosisällön ylläpitämisestä. Päätin haastatella henkilöitä kaikista kolmesta käyttäjäryhmästä.

Halusin haastatella sekä johtavia että ratkaisevia järjestelmän käyttäjiä. Kysyin apua haastateltavien valintaan kaupunginarkistotiimin esimieheltä ja Sinetin kehittämisestä vastaavalta henkilöltä ja sainkin hyviä ehdotuksia, joista valitsin haastateltavat. Haastateltaviksi suostui kaksi haastateltavaa kaupunkiorganisaatiosta ja kaksi haastateltavaa ulkoisista asiakkaista. Kaupunginarkiston henkilökunnasta valikoitui kolme haastateltavaa.

En kysynyt haastateltavieni ikää. He ovat kuitenkin työikäisiä. Tutkimukseni haastateltavajoukko ei siis edusta täydellisesti kaupunginarkiston asiakaskuntaa. Vuonna 2016 tehdyssä asiakaskyselyssä (kuva 4) vastaajat nimittäin jakautuivat ikäryhmittäin siten, että kaksi suurinta asiakasryhmää olivat 50-59 –vuotiaat sekä 60-69 –vuotiaat.

Kuva 4. Vastaajien ikäjakauma (Tietokeskuksen asiakaskysely 2016, 3).

Kyselyyn vastanneista noin 53% kuului tähän ikäryhmään. Tässä opinnäytetyössä haastattelemani henkilöt olivat arviolta ikähaarukassa 40-60 –vuotiaita. Haastateltavien ryhmä ei siis edusta Sinetin käyttäjäkuntaa kokonaisuudessaan. Opinnäytetyöni tavoitteena ei kuitenkaan ollut tehdä varsinaisesti tutkimusta kaupunginarkiston asiakaskunnasta vaan keskittyä enemmän Sinetin käyttöön ja sen avulla suoritettaviin tehtäviin.

Haastateltavat jakoutuivat päävastaajaryhmittäin melko tasaisesti. Haastateltaviksi myös valikoitui keskimääräistä kokeneempia Sinetin käyttäjiä. Tämän vuoksi saattoi myös jäädä osa käytettävyysongelmista huomaamatta. Tämä tapahtui osittain tietoisesti. Kokeneet käyttäjät olivat kokemattomia helpommin tavoitettavissa ja motivoituneita osallistumaan tutkimukseen. Haastateltavat edustivat myös melko hyvin eri käyttäjäryhmiä. Tällä tavoin eri tehtäviin liittyviä käytettävyysongelmia saatiin hyvin esiin.

6.1.2 Haastattelujen toteutus

Toteutin haastattelut haastatteleamalla yhtä henkilöä kerrallaan. Koska menetelmäni oli teemahaastattelu, en käyttänyt tiettyä kysymyspatteristoa kaikille. Sen sijaan suunnittelin toisistaan hieman eroavat kysymyspohjat (Liitteet 1-4) eri käyttäjäryhmiä varten, sillä esimerkiksi kaupunginarkiston henkilökunta ja sukututkijat käyttävät Sinettiä hyvin eri tavoilla. Kaikissa kysymyspohjissa oli kuitenkin myös yhteisiä elementtejä, kuten haastateltavien taustan, heidän työnsä tai tehtävänsä kuvailu sekä tapa käyttää Sinettiä. Haastattelut muodostuivat enemmän keskusteluiksi kuin määrämuotoisiksi haastatteluiksi. Kaikkia kysymyksiä ei tullut käytyä kaikkien kanssa läpi, mutta kaikkien kanssa käytiin läpi pääosa-alueisiin liittyvät kysymykset.

En nauhoittanut haastatteluita vaan kirjoitin muistiinpanot kysellessäni. Lisäksi videoin kaksi testitilannetta ja videot vielä litteroin myöhemmin. Alun perin tavoitteenani oli laatia testi kaikille haastateltaville. Ensimmäisten haastattelujen jälkeen huomasin, että laatimani tiedonhaketestikysymykset eivät sopineet tietopalvelukäyttäjille eivätkä oikein organisaatioiden käyttäjillekään. Haastattelujen edetessä kävi yhä selvemmin ilmi, että eri käyttäjät käyttävät Sinettiä hyvin erilaisin tavoin ja testien olisikin pitänyt olla täysin erilaisia eri käyttäjille. Päätinkin, että teetän tiedonhaketestin ainoastaan sukututkija- ja tutkija-asiakkailla. Tämä ei lopulta haitannut, sillä kaikki olennaiset asiat nousivat esiin jo haastattelun yhteydessä. Videot toimivat kuitenkin tiedonhaun ongelmien havainnollistamisessa ja muistin tukena.

6.2 Sinetin käyttäjät

Olen tunnistanut Sinetin käyttäjistä alustavasti kolme eri käyttäjäryhmää: Kaupunginarkistossa työskentelevät tietopalvelutyöntekijät, kaupunkiorganisaation

asiakirjahallinnon ja arkistoalan ammattilaiset sekä kolmantena ryhmänä tutkijat, sukututkijat ja harrastajatutkijat. Henttosen (2015) ryhmittelyssä, johon viitasin luvussa kolme, on mainittu asiakirjatiedon käyttäjinä vielä organisaation työntekijät, mutta näen, että Sinetin käyttäjät kaupungin organisaatioissa ovat tällä hetkellä pääasiallisesti asiakirjahallinnon ammattilaisia. On kyllä mahdollista, että Sinettiä käyttävät esimerkiksi lautakuntien valmistelijat ja valtuutetut, jotka on mainittu erikseen Tietokeskuksen asiakaskyselyn vastaajien jakoumassa (kuva 3), mutta oletan kolme mainitsemaani ryhmää tärkeimmiksi käyttäjäryhmiksi ja keskityn tässä työssä heihin.

6.2.1 Kaupunginarkiston tietopalveluhenkilökunta

Kaupunginarkiston tietopalveluhenkilökuntaan kuuluvat ovat tottuneimpia järjestelmän käyttäjiä. Lisäksi muista ryhmistä poiketen he vievät järjestelmään aineiston luettelointitietoja ja ylläpitävät esimerkiksi fyysisen aineiston sijaintitietoja. He myös käyttävät järjestelmää tunnuksilla kirjautuneena, jolloin he pääsevät käyttämään järjestelmän ja aineistojen koko potentiaalia. Oletettavasti arkistoalan terminologia ei myöskään aiheuta heille hankaluuksia. Haastattelin tästä ryhmästä Sinetin kehittämisestä vastaavaa henkilöä sekä kahta tietopalvelua hoitavaa henkilöä.

Kehittämisestä vastaavalla henkilöllä on ylempi korkeakoulututkinto historia-aineesta. Hänellä on lisäksi arkistoalan koulutusta ja noin 20 vuoden kokemus arkistotehtävistä. Hän on työskennellyt erityisesti tietopalvelussa ja kaupunginarkistossa Sinetin kehittämisestä vastaavana henkilönä. Kehittämisestä vastaava henkilö arvioi tietotekniset taitonsa hyväksi ja pitää Sinettiä hyvänä apuvälineenä, jonka avulla pääsee tiedonhaussa ”yhden portaan eteenpäin”, mutta näkee, ettei se kuitenkaan kokonaan voi korvata tietopalvelua, etenkin kun vasta pari prosenttia asiakirja-aineistosta on digitoitu. Kehittämisestä vastaava henkilö on Sinetin kokeneimpia käyttäjiä ja käyttää sen ominaisuuksia monipuolisesti. Pidän häntä Hyysalon (2009, 96-97) luokittelun mukaisena johtavana asiantuntijana, jonka kehittämisehdotukset ovat varteenotettavia, mutta joka ei ehkä näe järjestelmää enää tavallisen käyttäjän silmin.

Tietopalvelutyöntekijöistä ensimmäisellä (*tietopalvelu 1*) on usean vuosikymmenen työkokemus kaupunkiorganisaatiosta. Työurastaan viimeisimmän neljänneksen ajan hän on työskennellyt kaupunginarkistossa. Hänellä on arkistotehtävien lisäksi pitkä kokemus kirjaamisesta sekä alan koulutuksesta asiakirjahallinnon ja arkistotoimen ammattitutkinto. Hän tekee selvityksiä sekä ottaa vastaan, järjestää ja luetteloii asiakirjoja. Myös *tietopalvelu 1* pitää Sinettiä hyvänä työkaluna, joka ”nopeuttaa ja helpottaa työtä, jos vain saadaan käytettäväksi ja tieto löytymään”. Hän huomauttaa myös, että toisinaan tiedonhaussa esiintyy ongelmia, mutta ”helpottaa, kun tietää polut lähteen luo”. Hän tietää kokeneena käyttäjänä, miten tieto löytyy parhaiten.

Toisella tietopalvelutyöntekijällä (*tietopalvelu 2*) on kymmenen vuoden kokemus kaupunginarkistosta ja arkistoalasta. Hän työskentelee tietopalvelussa, järjestää asiakirjoja ja lisäksi hän noutaa asiakirjojen tilaamia asiakirjoja arkistomakasiineista. Hän on päätenyt arkistotehtäviin kaupan alalta ja hänellä on alun perin it-alan koulutus. Hän on myös suorittanut asiakirjahallinnon ja arkistotoimen ammattitutkinnon. *Tietopalvelu 2* pitää tietoteknisiä taitojaan hyvinä, onhan hänellä myös tietoteknisen alan pohjakoulutus. Myös Sinettiin hän suhtautuu positiivisesti, sillä se nopeuttaa tietopalvelua, kun ei tarvitse selata kortistoja vaan tieto löytyy nopeasti sähköisessä muodossa. Hän on yksi ratkaisevista käyttäjistä.

6.2.2 Kaupungin organisaatioiden asiakirjahallinnon ammattilaiset

Kaupungin toimialoilla ja liikelaitoksissa työskentelee joukko arkisto- ja asiakirjahallinnon ammattilaisia. Haastattelin opinnäytetyötäni varten kahta kaupunkiorganisaatiossa eri toimialoilla työskentelevää asiakirjahallinnon ja arkistoinnin tehtäviä hoitavaa henkilöä. Haastateltavikseni valikoitui kaksi kokenutta ja koulutettua arkistoalan ammattilaista.

Kaupunkiorganisaatioiden työntekijöistä ensimmäinen (*organisaatio 1*) vastaa toimialansa asiakirjahallinnon ja arkistohoidon tehtävistä. Hänellä on kaksi ylempää korkeakoulututkintoa (historia- ja arkistoalalta) sekä lisäksi muuta arkistoalan koulutusta. Hän on käyttänyt Sinettiä paitsi nykyisessä, myös aiemmissa työtehtävissään, niin tiedonhakuun kuin luettelointitietojen ylläpitoon.

Organisaatio 1:llä on *kehittämisestä vastaavan henkilön* lisäksi haastateltavista monipuolisin kokemus järjestelmästä ja hän on käyttänyt sen kaikkia ominaisuuksia, myös vapaa-ajalla. *Organisaatio 1* suhtautuu sähköiseen arkistotietojärjestelmään positiivisesti. Hänen mielestään Sinettiä tulisi kehittää erityisesti asiakasnäkökulmasta ja asiakkaan tulisi voida käyttää Sinettiä ilman tietopalveluhenkilöstön apua: ”*pelkäksi henkilökunnan apuvälineeksi järjestelmät ovat turhan kalliita*”. Hän huomauttaa kuitenkin, että pelkän ABC-kaavaan perustuvan arkistoluettelon sähköistäminen ei riitä tämän tavoitteen saavuttamiseksi vaan aineistolle tarvitaan kattavat kuvailutiedot aineistohakujen tukemiseksi. *Organisaatio 1* on yksi johtavista käyttäjistä.

Toinen haastattelemistani organisaation työntekijöistä (*organisaatio 2*) on arkisto- ja tietopalvelutehtävissä työskentelevä henkilö. Hänellä on historia-alalta tutkija-asteen tutkinto ja lisäksi hänellä on arkistoalan koulutus. *Organisaatio 2* on työskennellyt arkistoalalla noin 10 vuoden ajan. Hänen työtehtäviinsä kuuluvat tietopalvelutehtävät, arkiston päättämistehtävät, erilaisten asiakirjahallinnon ohjeiden ja tiedonohjaussuunnitelmien laatiminen. Tältä osin hänen tehtävänsä muistuttaa kaupunginarkiston tietopalvelua. Kaupungin organisaatiot eroavat kuitenkin kaupunginarkistosta siinä mielessä, että ne ovat kaupunginarkiston asiakkaita siinä missä yksityisetkin arkistonluovuttajat. Organisaatioiden arkistoissa säilytetään asiakirjoja vain väliaikaisesti, sillä kaikki pysyvästi säilytettävät asiakirjat siirretään lopulta kaupunginarkistoon. *Organisaatio 2* suhtautuu Sinettiin positiivisesti, sillä se nopeuttaa tietopalvelua ”*mielettömästi, jos on hyvin hoidettu*”. *Organisaatio 2* on yksi ratkaisevista käyttäjistä.

Organisaatioiden Sinetti-käyttäjät etsivät järjestelmästä tietoja luovuttamistaan aineistoista. He voivat hoitaa tietopalvelutehtäviä, kuten kaupunginarkiston työntekijätkin, ja lisäksi heidän tehtävänsä muistuttavat tutkija-asiakkaiden tehtäviä. He ovat ryhmä asiakkaiden ja kaupunginarkiston käyttäjien välimaastossa.

Kyselytutkimuksessa (Tietokeskuksen asiakaskysely 2016) kaupunginarkiston asiakkaat oli hahmoteltu kahteen päävastaajaryhmään:

- 1) Helsingin kaupungin viran, tai toimen haltija, lautakunnan jäsen tai valtuutettu
- 2) Opettaja, opiskelija, tutkija, sukututkija, historiikin tekijä

Erottelu oli siis tehty toisalta sisäisiin käyttäjiin ja asiakkaisiin sekä ulkoisiin asiakkaisiin.

Kaupungin organisaatioiden lisäksi myös yksityishenkilöt voivat tietyissä tapauksissa luovuttaa arkistonsa Helsingin kaupunginarkistoon. En kuitenkaan tavoittanut yhtäkään yksityisarkistojen luovuttajaa, joten tämän asiakaskunnan näkökulma jää valitettavasti opinnäytetyöstäni pois. Myöskään kyselytutkimuksessa tätä asiakaskuntaa ei otettu huomioon.

6.2.3 Ammatti- ja harrastajatutkijat

Tutkijat, sukututkijat ja muut harrastajatutkijat käyttävät kaupunginarkiston palveluita ainoastaan asiakkaina. He muodostavat käyttäjäryhmän ”ulkoiset asiakkaat”, joka on sisäisesti heterogeeninen ryhmä, sillä esimerkiksi historianantajat ovat yleensä kokeneita arkiston ja arkistotietojärjestelmien käyttäjiä ja he ovat taidoiltaan kaukana vaikkapa satunnaisista verkkovierailijoista. Myös ryhmän ikäjakauma on oletettavasti suuri. Päädyin haastattelemaan kokenutta sukututkijaa ja harrastajahistorioitsijaa sekä akateemisesti koulutettua historianantutkijaa. Pidän molempia ratkaisevina järjestelmän käyttäjinä.

Sukututkijalla ei ole arkistoalan tai historia-alan koulutusta. Hänellä on teknisen alan ylempi korkeakoulututkinto. Hän ei ole pelkästään sukututkija vaan hän on kiinnostunut paikallishistoriasta ja kirjoittanut myös talohistoriikin. Hän on kiinnostunut digitaalisesta kulttuuriperinnöstä ja sähköisestä asiointista ja on alan aktiivinen keskustelija. Hän on kokenut arkistotietojärjestelmien ja digitoitujen aineistojen käyttäjä. Arkistoalan koulutusta hänellä ei ole. Hän sekä käy arkistoissa tutkimassa asiakirjoja että käyttää sähköisiä aineistoja. Hän on käyttänyt paljon erilaisia arkistotietojärjestelmiä, mutta kertoo pitävänsä eniten (Kansallisarkiston) Vakasta, mutta lähinnä siksi, että hän tietää kokeneena käyttäjänä hyvin, mistä hänen tarvitsemansa tieto sieltä löytyy. Lisäksi hän pitää (Kansallisarkiston) Digitaaliarkistosta, joka on digitoitujen asiakirjojen tietovaranto.

Historiantutkijalla on tutkija-asteen koulutus ja työkseen hän opettaa yliopistolla ja tekee tutkimuksia, esimerkiksi tilaushistorioita. Hänellä on taustalla

myös tietojenkäsittelytieteen opintoja. Hän on keskittynyt sekä väitöstutkimuksessaan että myöhemmissä tutkimuksissaan Helsingin historiaan. Hän suhtautuu sähköisiin arkistotietojärjestelmiin positiivisesti ja käyttää historiantutkimusta tehdessään paljon erilaisia tietorakenteita ja tietokantoja, mutta on tehnyt paljon myös tutkimusta myös arkistossa alkuperäisiä asiakirjoja käyttäen.

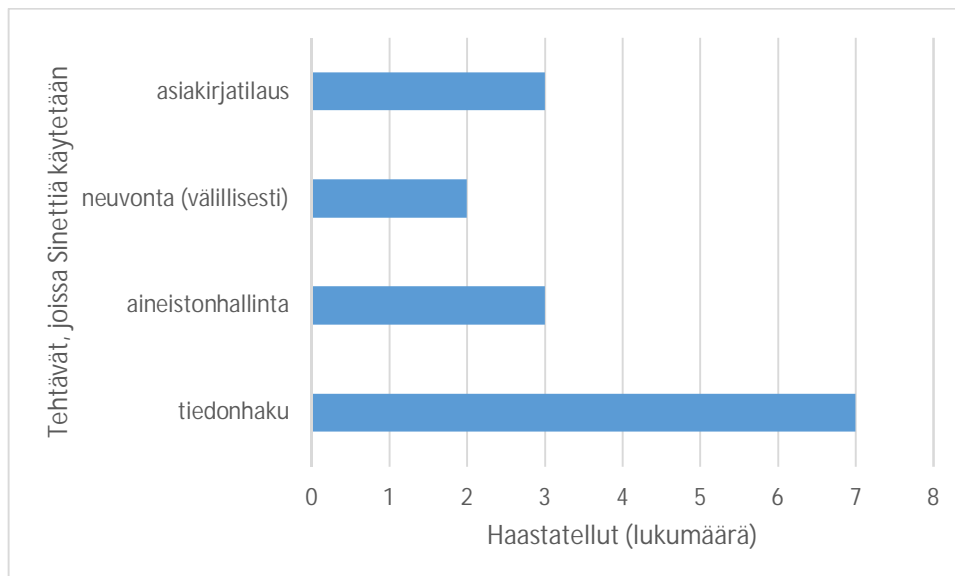
Historiantutkijan mukaan arkistotietojärjestelmä auttaa erityisesti aineistoon tutustumisessa ennen tutkimuksen aloittamista. Hän aloittaa tutkimuksen tekemisen aina katsomalla ensin sähköisistä aineistoista ja menemällä vasta sitten arkistoon. Arkistonhoitajan kanssa keskustelua hän pitää kuitenkin edelleen tärkeänä osana tutkimuksen käynnistämistä, sillä arkistonhoitajalta saa tietoa mahdollisista muista tärkeistä aineistoista. Arkistonhoitajalta saa siis hyviä vinkkejä ja tietoa, jota arkistotietojärjestelmästä ei voi löytää. Historiantutkijan mukaan arkistotietojärjestelmän käyttö sekä arkistonhoitajan haastattelu yhdessä tuottavat hyvän tuloksen.

7 SINETIN KÄYTTÖ ERI TEHTÄVISSÄ

Kaikilla haastattemillani käyttäjäryhmillä on hiukan toisistaan poikkeavat tarpeet Sinetille. He myös käyttävät Sinettiä hiukan eri tavoin. Kysyin kaupungin palveluksessa toimivilta haastateltaviltani, mitä tehtäviä heidän työhönsä kuuluu ja mihin tehtäviin he käyttävät Sinettiä. Kysyin Sinetin käyttötapoja myös ulkoisilta asiakkailta.

7.1 Tehtävät, joihin Sinettiä käytetään

Kaikki haastateltavat, niin ulkoiset kuin sisäiset asiakkaat ja kaupunginarkiston tietopalveluhenkilökunta, käyttävät Sinettiä tiedonhakuun. Lisäksi asiakkaat, erityisesti ulkoiset asiakkaat, tekevät asiakirjatilauksia. Kaupunginarkiston tietopalveluammattilaiset hoitavat ylläpitotehtäviä eli vievät tietoa Sinettiin ja päivittävät sitä. Lisäksi Sinettiä käytetään myös ohjauksen ja neuvonnan apuna. Sinetin käyttö neuvonnassa on välillistä eli Sinetistä esimerkiksi tulostetaan arkistoluettelopohja malliksi siitä, millaiselta sen tulisi näyttää tai lähetetään suora linkki digitoidusta asiakirjasta tietoa pyytävälle. Lisäksi sekä kaupunginarkiston tietopalveluammattilaiset että kaupunkiorganisaation käyttäjät neuvovat asiakkaitaan tai työntekijöitään Sinetin käytössä, mutta tämä ei ole varsinainen Sinetillä hoidettava tehtävä.

Kuva 5. Sinetin käyttö eri tehtävissä.

Kaikki haastatellut käyttävät Sinettiä tiedonhakuun, joten se on yleisin tehtävä, johon Sinettiä käytetään. Tiedonhakutavat ja tiedonhaun kohteet vaihtelevat kuitenkin käyttäjittäin. Tiedonhakutapoja on todennäköisesti paljon enemmän kuin mitä tämän opinnäytetyön puitteissa olisi mahdollista selvittää. Lisäksi lasken tiedonhaun osaksi asiakirjatilausten tekemisen. Asiakirjoja tilaavat pääasiassa asiakkaat, mutta eivät ainoastaan tutkija-asiakkaat vaan myös organisaatiot.

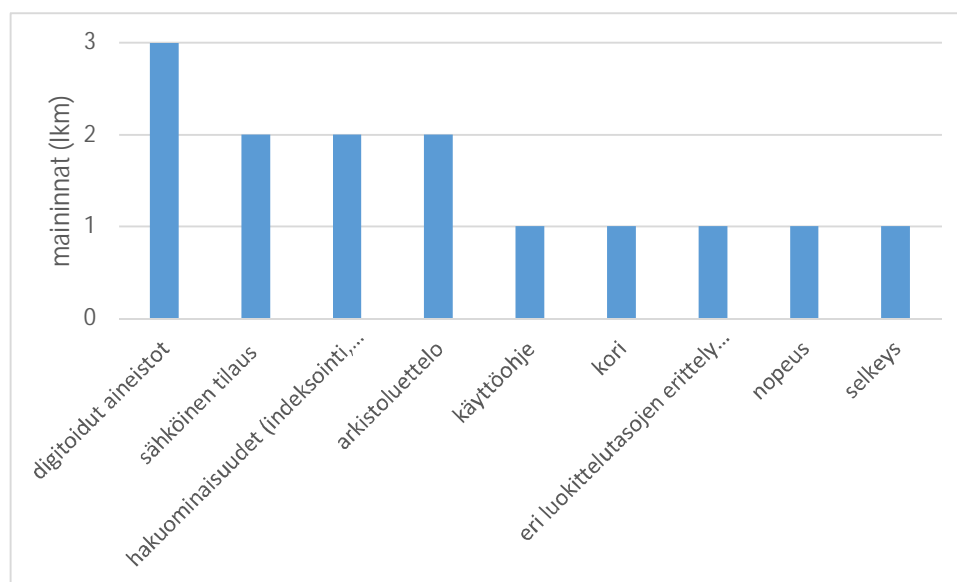
Sinettiä käytetään myös aineistonhallintaan. Aineistonhallinta on kaupunginarkiston henkilökunnan sekä kaupunkiorganisaation asiakirjahallinnon ammattilaisten hoitama tehtävä. Aineistonhallinta on myös tulkittavissa tiedon löydettävyyttä ja käytettävyyttä tukevaksi tehtäväksi. Aineistonhallinnalla tarkoitan tässä työssä paitsi fyysisen asiakirja-aineiston säilyttämiseen ja hallintaan liittyviä tehtäviä, myös kaikkia niitä tehtäviä, joilla varmistetaan asiakirjojen käytettävyys ja löydettävyys. Kaupunginarkiston Sinetti-käyttäjien tehtävät eroavat muista siltä osin, että vain he vievät luettelointi- ja kuvailutietoja Sinettiin. He myös ylläpitävät fyysisen aineiston luettelointitietoja, esimerkiksi sijaintitietoja. Sijaintitiedot on päivitettävä Sinettiin aina, kun asiakirjoja siirretään arkistomakasiineissa.

Kolmas tehtävä on neuvonta, jota tekevät sekä kaupunginarkiston tietopalveluammattilaiset että kaupunkiorganisaation asiakirjahallinnon ammattilaiset.

Neuvontaan ja opastamiseen kuuluu myös Sinetin käytön opettaminen asiakkaille ja työntekijöille. Neuvonta ei kuitenkaan ole Sinetin avulla toteutettava tehtävä kuin korkeintaan välillisesti. Tämän vuoksi en käsittele sitä tässä opin-
näytetyössä kovin syvällisesti.

7.2 Mikä nykyisessä Sinetissä on toimivaa?

Sinetissä on jo toteutettu monia tiedonhakuja helpottavia ominaisuuksia, kuten sisällön indeksointi ja hakuominaisuudet eri tekijöillä, erityisesti vapaalla hakusanalla. Kysyessäni, mikä Sinetissä on parasta, mainitsivat useimmat digi-
toidut aineistot.

Kuva 6. Sinetin parhaat puolet.

Kriittisinkin haastateltava myönsi, että vaikka digitoitujen aineiston käyttöön liittyy edelleen hankaluuksia, on digitoitujen aineistojen tarjoaminen palvelussa lähtökohtaisesti asiakasystävällinen teko.

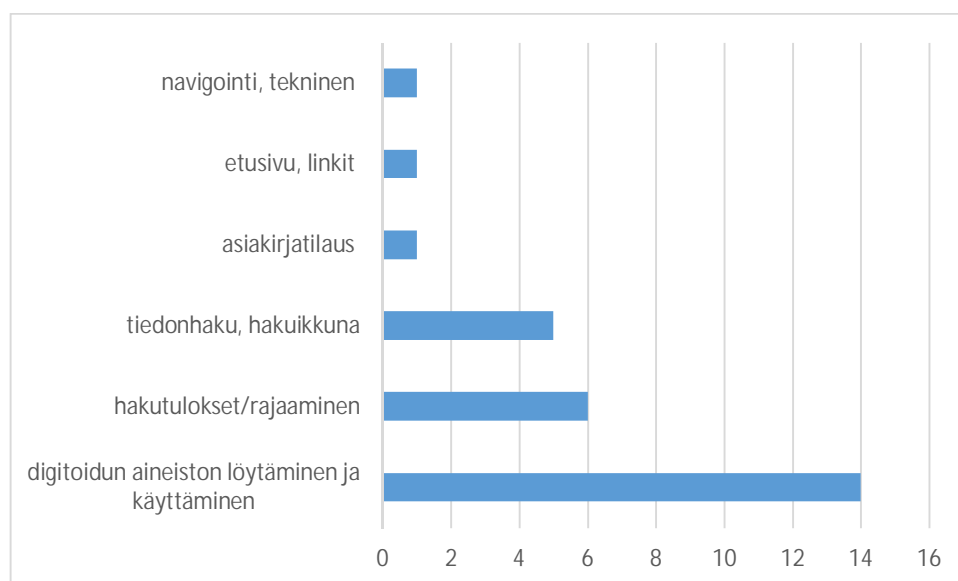
Myös hakuominaisuuksia kiitettiin ja sähköisestä tilausmahdollisuudesta pidettiin. Yksittäiset kiitokset tulivat kori-toiminnosta, järjestelmän hyvistä käyttöohjeista (tosin ohjeet jakoivat myös mielipiteitä), nopeudesta (tämäkin jakoi mielipiteitä), selkeydestä sekä siitä, että hakutuloksissa näkyvät eri luokittelutasot. Sinetissä siis on jo nyt monta toimivaa elementtiä. Koska tässä opin-
näytetyössä keskitytään kehittämiseen, keskityin myös haastatteluissa ensisijaisesti mahdollisiin puutteisiin tai ongelmiin ja kysyin myös ehdotuksia Sinetin kehittämiseksi.

Vuonna 2016 toteutetussa asiakaskyselyssä Sinettiä ei erityisesti keuhuttu, mutta kehuja ei myöskään pyydetty. Sen sijaan kyselyssä pyydettiin kehittämisehdotuksia verkkopalvelulle ja kysyttiin digitointitoiveita.

7.3 Sinetti tiedonhaun työkaluna

Sinetti on tärkeä tiedonhaun työkalu ja tähän tarkoitukseen sitä käyttävät kaikki haastattelemani henkilöt. Tiedonhaketavat riippuvat kuitenkin tehtävästä ja käyttäjästä. Tietoa haetaan sekä arkistoluettelosta että digitoiduista asiakirjoista. Digitoidut aineistot ovat helpottaneet paljon tutkijoiden ja tietopalveluhenkilökunnan työtä, mutta niiden löydettävyyttä ja käytettävyyttä voisi edelleen parantaa.

Koska kaikki haastateltavani käyttivät Sinettiä tiedon hakemiseen, nousi haastatteluissa luonnollisesti esiin paljon tiedonhakuun liittyviä ongelmakohtia tai kehittämistoiveita. Tiedonhakuun liittyvistä kommentteista on ryhmiteltävissä kaksi tai kolme pääryhmää: tiedonhakuun ja hakuikkunaan liittyvät kommentit, hakutulosten rajaamiseen liittyvät kommentit ja erikseen digitoitujen aineistojen löytämiseen ja käyttämiseen liittyvät kommentit, joka pitää sisällään kuitenkin keskenään erityyppisiä asioita (kuva 7).

Kuva 7. Tiedonhakuun liittyvät kommentit (lukumäärinä).

Näiden kolmen pääryhmän lisäksi tuli yksittäisiä kommentteja muista Sinetin ominaisuuksista. Eräs haastatelluista toivoi Sinettiin linkkejä tutkimuslupamennettelyyn tai yhteystietoihin. Lisäksi haastatelluista osaa tuntui ärsyttävän myös eräs tekninen ongelma: Sinetissä esiintyy toisinaan virheilmoituksia, kun yrittää peruuttaa selaimen nuolinäppäimellä. Tätä oli kommentoitu myös taannoisessa asiakaskyselyssä. Virheilmoituksia näyttäisi tulevan ainakin silloin, kun yrittää peruuttaa yksittäisestä hakutuloksesta takaisin hakutulostaan. Sinetissä on kyllä erillisiä peruutuspainikkeita, mutta niiden käyttäminen täytyy erikseen opetella.

7.3.1 Käyttäjien erilaiset tietotarpeet ja rinnakkaisten järjestelmien käyttö

Kaupunginarkistossa ja muissa kaupungin organisaatioissa tiedonhaku liittyy yleensä tietopalveluun. Kaupunginarkistossa annetaan tietopalvelua kaikille asiakkaille, niin ulkoisille kuin sisäisille. Myös kaupunkiorganisaation asiakirjahallinnon ja arkistoalan ammattilaiset antavat tietopalvelua organisaationsa aineistoista, yleensä organisaationsa työntekijöille, mutta toisinaan myös ulkoisille asiakkaille. Ulkoiset asiakkaat – eli tässä työssä sukututkija ja historian-tutkija – taas käyttävät tiedonhakua tutkimustyönsä osana. Nämä tehtävät eivät välttämättä eroa toisistaan kovin paljon, mutta joitakin eroavaisuuksia löytyy. En suoraan kysynyt haastateltavilta, mitä aineistoa he käyttävät, mutta tämä tuli kuitenkin esiin useimpien haastattelujen aikana.

Kaupunginarkiston tietopalvelussa Sinetistä haetaan tietoa sekä sisäisille että ulkoisille asiakkaille. He lähettävät linkkejä tai ohjaavat kädestä pitäen asiakkaita Sinetin käytössä. Kaupunginarkiston tietopalvelussa työskentelevät ovat tiedonhaun asiantuntijoita, jotka osaavat käyttää monia eri lähteitä tiedonhaun apuna. Heillä on toki apunaan myös pääsy useisiin kaupungin järjestelmiin. Kaupungin organisaatioiden asiakirjahallinnon ammattilaiset hakevat pääosin omien organisaatioidensa asiakirjoja, joista he sitten välittävät tietoa tai jotka he lähettävät esimerkiksi linkkeinä organisaatioidensa työntekijöille.

Asiakkaat, niin sisäiset kuin ulkoiset, ohjataan nykyisin tekemään kaupunginarkiston tietopalvelupyynnöt Helsingin kaupungin palautejärjestelmän kautta.

Tietopalvelupyynnöitä ei siis tehdä Sinetillä, vaikka se olisi käytännössä mahdollista (pääjärjestelmään tätä on ainakin ehdotettu, Komulainen 2014 42-43). Tietopalvelutyöntekijöiden on siis käytettävä ainakin kahta järjestelmää päällekkäin, palautejärjestelmää ja Sinettiä.

Tietopalvelu 1 kertoi etsivänsä usein esimerkiksi kaupungin toimielinten päätöksiä. Tässä tehtävässä hän etsii tietoa paitsi Sinetistä, myös asianhallintajärjestelmistä, joko vanhasta Pros –järjestelmästä tai nykyisestä Ahjosta tai Askista, joka on Ahjoon liitetty dokumentinhallintatyöpöytä. Kaikkia järjestelmiä tarvitaan, sillä Sinetissä ovat esimerkiksi kaupunginvaltuuston päätökset vasta vuoteen 2004 asti. Nykyinen asianhallintajärjestelmä Ahjo taas on otettu käyttöön vuonna 2011. Sitä edelsivät asianhallintajärjestelmät Pros sekä Hela-Pros. Ahjon päätökset löytyvät myös kaikille avoimesta verkkopalvelusta.

Toimielinten päätösten hakuperusteena toimivat päätöspykälät, joita *Tietopalvelu 1* kuitenkin hakee ensin asianhallintajärjestelmistä, esimerkiksi jo käytöstä poistetusta Pros –järjestelmästä. Sieltä, tai tarvittaessa Askista, hän etsii pykälät tai kokouspäivämääriä (jos kysyjällä ei ole tietoa jonkin kokouksen päivämäärästä). Sen jälkeen hän siirtyy takaisin Sinettiin, josta etsii pöytäkirjat Pros:sta saamiensa tietojen avulla. *Tietopalvelu 1* toivoikin, että asiankäsittelyjärjestelmän voisi jollain tapaa yhdistää Sinettiin, vaikka osaa kyllä hakea tälläkin tavalla. Tiedonhaku on hänen mukaansa helpointa Askista, mutta tämä saattaa johtua myös hänen työtaustastaan, sillä hänellä on pitkä kokemus kirjaamisesta ja hän tietää, mistä tietoa löytyy. *Tietopalvelu 1* siis pitää omaa tiedonhaketapaansa periaatteessa toimivana, kun tietää, mistä tietoa pitää etsiä. Hän kertoi käyttävänsä tietopalvelussa tarvittaessa myös erilaisia verkkosivustoja ja verkkopalveluita. Asiakas saattaa joskus esimerkiksi kysyä, mikä on kaupunginosa. Tällöin *tietopalvelu 1* näyttää karttapalvelusta, mitä kaupunginosalla tarkoitetaan. *Tietopalvelu 1:n* kaltaista tiedonhakuosaamista tai mahdollisuuksia käyttää eri järjestelmiä on todennäköisesti harvalla Sinetin käyttäjällä.

Organisaatio 2 kertoi myös hakevansa välillä tietoja Askista, mutta hakuikkuna ei ole hänen mielestään kovin selkeä ja hän joutuukin Askin kanssa pyytämään apua asianhallintajärjestelmän käyttäjiltä. *Organisaatio 1* taas ei nähnyt tarvetta rinnakkaisille järjestelmille, sillä yleensä tiedon pyytäjillä on valmiina

tiedot päivämääristä ja pykälistä, joiden avulla tieto löytyy Sinetistä. Tältä osin integraatio asianhallintajärjestelmiin voisi olla perusteltua.

Kaupungin organisaatioille olisi tärkeää päästä näkemään kaupunginarkistoon luovutetut entiset organisaation aineistot ja niihin liittyen myös digitoidut asiakirjat. Kun kysyin digitointitavoitteita, toivoi *Organisaatio 2* päätösasiakirjoja, etenkin yleisten töiden lautakunnan esityslistoja, muiden toimielinten arkistoja, vanhoja katupiirustuksia. Lisäksi puistoihin ja siltoihin liittyviä asiakirjoja kysytään heillä paljon.

Etenkin Helsingin kaupunkiympäristötoimialalla haetaan tietoa myös Arska- ja Project Wise –järjestelmistä. Project Wise on sähköinen rakennus-, silta- ja puistosuunnitelmien rekisteri, josta kaupunkiympäristötoimialan työntekijät voivat itse hakea tietoa. Arska taas on Helsingin kaupungin rakennusvalvonnan digitoitujen rakennuspiirustusten myyntipalvelu, joka on maksullinen ulkopuolisille asiakkaille. Kaupunginarkiston vuoden 2016 asiakaskyselyssä toivottiin integraatiota Arskan ja Sinetin välille ja samalla myös muihin julkishallinnon (myös valtionhallinnon) vanhoja rakennustietoja sisältäviin asiakirjajärjestelmiin.

Arskasta on *Organisaatio 2:n* mukaan Sinettiä helpompi hakea tietoa, mutta tämä johtuu hänen mukaansa siitä, että Arskassa kaikki liittyy rakennuksiin, kun taas Sinetissä on paljon kaikenlaista sisältöä. Sinetin ongelma on *Organisaatio 2:n* mukaan se, että tieto on sidottu arkistonmuodostajiin ja tämä johtaa siihen, että saman tyyppisiä aineistoja löytyy eri arkistonmuodostajien arkistoista. Yleensä *Organisaatio 2* neuvookin tietoa hakevat organisaationsa työntekijät Arskaan. Sinetin digitoitujen aineistojen laatu on kuitenkin parempi kuin Arskassa ja tämä on Sinetin etu. *Organisaatio 2* ehdottaakin Sinettiin sivua jonka kautta voisi lähestyä vain jonkun tietyn alan aineistoja.

Vaikka kaupungin arkistonmuodostuksessa on liikuttukin kohti tehtäväpohjaista luokittelua, on organisaatiotaso edelleen tärkeä tieto vanhoissa, ja todennäköisesti tulevissakin arkistoaineistoissa. Kaikki arkistonmuodostajat on numeroitu Sinettiin ja numerointi on käytössä Sinetin aineistonhallintapuolella. *Organisaatio 1* toivoo arkistonmuodostajanumeroinnin käytön laajentamista ai-

nakin kaupunkiorganisaation arkistoammattilaisten käyttöön. Arkistonmuodostajanumeron käyttäminen helpottaisi hänen mukaansa esimerkiksi työn alla olevan arkiston hakemisessa Sinetistä sekä arkistoyksiköiden nimiöiden laatimisessa. Numerosarjaa voisi siis käyttää arkistonmuodostajan rinnalla hakutapana ainakin Sinetin hallintapuolella, miksei myös asiakaspuolella.

Ulkoisten asiakkaiden tietotarpeet eroavat kaupungin sisäisistä tietotarpeista. He käyttävät Sinettiä ainoastaan tiedonhakuun. *Organisaatio 2:n* mukaan ulkopuoliset kysyvät heiltä usein puistoihin liittyviä asiakirjoja. Heidän käyttämänsä aineistot ovat vaihtelevia riippuen asiakkaasta. Haastatelluista *sukututkijaa* kiinnostavat ainakin perukirjat, historialliset yleiskartat ja kiinteistökor-tisto, siis yleistäen henkilöhistoriaan, kiinteistöihin ja rakennuksiin liittyvä aineisto. Digitoitavaksi hän toivoi historiatoimikunnan kortistoja. *Historiantutkija* on käyttänyt monenlaisia aineistoja, myös kaupungin toimielinten päätösasiakirjoja. Tilastolliset vuosikirjat olivat yksi hänen mainitsemansa asiakirjasarja. Lisäksi hän toivoi digitoitavaksi poliisin osoitekortistoa, joka ei varsinaisesti ole kaupunkiorganisaation tuottama rekisteri, mutta joka on kaupunginarkiston käytetyimpiä aineistoja. Ulkoisten asiakkaiden tietotarpeet voivat siis olla hyvin vaihtelevia.

Sukututkija mainitsi suosikkijärjestelmäkseen Kansallisarkiston Vakka-järjestelmän, mutta siksi, että hänellä on siitä järjestelmästä eniten kokemusta ja siksi hän löytää sieltä etsimänsä tiedon nopeasti. Tiedonhakuominaisuuksien osalta hän kehui Kansalliskirjaston Doriaa sekä Finnaa. Digitoitujen aineistojen etsimisessä hän taas piti hyvänä Kansallisarkiston Digitaaliarkistoa, jonka avulla voi hakea pelkästään digitoituja asiakirjoja.

Historiantutkija piti parhaana Kansalliskirjaston digitoitujen aineistojen hakupalvelua. Se on tiedonhakuominaisuuksiltaan hyvä, koska sieltä voi hakea tietoa erilaisilla hakulauseilla (Boolean haku) ja hakutuloksista näkee, mihin sanoihin haku on tarttunut. Hakutuloksissa on myös selailumahdollisuus, palvelu näyttää esimerkiksi kyseisen sanomalehtisivun, jossa hakusanat näkyvät korostusvärillä. Kansalliskirjaston palvelussa ei siis tarvitse erikseen ladata jokaista tiedostoa erikseen.

7.3.2 Tiedon hakeminen

Sinettiin on toteutettu sekä selausnäky (kuva 9) - että hakunäky (kuva 8). Tietoa voi siis hakea arkistoluettelomaisesta selausnäykymästä tai erilaisilla hakutekijöillä. Kysyttäessä, kumpaa hakutapaa mieluummin käyttäisit, selausta vai hakusivua, valitsivat lähes kaikki haastatellut käyttävänsä tiedonhaussa mieluiten hakusivua.

Arkisto » Haku

Tarkennettu haku

Vapaateksti: [Käytä aiempaa hakuilmoitusta](#)

Etsi digitoitujen aineistojen sisällöstä

Aihe:

Rajavuodet:

Arkiston nimi:

Hallinnonala:

Kohde:

Laji: Dokumentti Kartta Piirustus

Kaupunginosa:

Laatija:

AINEISTON TILAAMINEN

Helsingin kaupunginarkisto on siirtynyt asiakirjojen sähköiseen tilausjärjestelmään. Ks. ohje asiakirjojen sähköisestä tilauksesta.

DIGITOITUJA AINEISTOJA

Kaupunginhallituksen mietinnöt	3351
Maisraatin pöytäkirjat	3324
Kämmerinoikeuden pöytäkirjat ja liitteet	2783
Rakennuskonttorin piirustukset	2580
Rahatoimikamarin pöytäkirjat	1259
Yleisten töiden lautakunnan esityslistat	1033
Kunnallisverojen kantokirjat	939
Kiinteistökortisto	932
Puistosuunnitelmat	900
Maisraatin saapuneet kirjeet	820

HAKUHISTORIA

Kuva 8. Sinetin hakuikkuna.

Hakuikkunan hakukenttiä ovat vapaateksti, aihe, rajavuodet, arkiston nimi, hallinnonala, kohde, lajit, kaupunginosa ja laatija. Vapaatekstikentän alla on hakuehto, jota klikkaamalla haku ulottuu myös digitoitujen asiakirjojen sisältöön (tämä vaihtoehto on tarjolla automaattisesti). Lajeiksi taas on tarjolla kolme vaihtoehtoa, dokumentti, kartta ja piirustus. Kunkin hakukentän perässä on kysymysmerkin kuva, josta avautuu kyseiseen hakukenttään liittyvä ohje.

Vapaatekstikentän haku ulottuu oletusarvoisesti kaikkeen Sinetin sisältöön eli luettelointi- ja kuvailutietoon sekä tekstintunnistettuihin digitoituihin asiakirjoihin. Tällä hakuominaisuudella on siis mahdollista hakea tietoa myös tekstintunnistettujen asiakirjojen sisällöstä. Vanhimpien digitoitujen asiakirjojen osalta (esimerkiksi 1700-luvun asiakirjat) haku kuitenkin ulottuu vain kuvailutietoihin ja muihin metatietoihin, sillä käsin kirjoitettua tekstiä on vaikea lukea koneellisesti.

Muista hakutekijöistä aihe kohdistuu digitoitujen asiakirjojen nimeen. Rajavuodet -haku kohdistuu arkistojen rajavuodet -metatietoon. Arkiston nimi kohdistuu ylätasoon ja hallinnonala alemman tason arkistonmuodostajiin. Kohde – kentässä taas on mahdollista hakea tietoa luokittelutason perusteella, joko arkistonmuodostajittain, sarjoittain, arkistoyksiköittäin tai asiakirjoittain. Laji kuvaa asiakirjan muotoa tai sisältöä. Kaupunginosa –kentässä on mahdollista hakea asiakirjoja kaupunginosittain (tämä on Sinettiin räätälöity hakukenttä). Laatijan avulla on mahdollista hakea esimerkiksi arkkitehteja.

Kävin hakutekijöitä läpi erityisesti *organisaatio 1:n, kehittämisestä vastaavan henkilön ja sukututkijan* kanssa, mutta aihetta sivuttiin myös *tietopalvelu 1:n* ja *organisaatio 2:n* haastatteluissa. Etenkin kaupunginarkiston henkilökunta ja *kehittämisestä vastaava henkilö* osaavat käyttää monipuolisesti eri hakukenttiä. *Tietopalvelu 1* esimerkiksi käyttää kaupunginosa –hakua piirustusten hakemiseen. *Kehittämisestä vastaava henkilö* kertoi käyttävänsä monipuolisesti eri kenttiä. Myös *organisaatio 1* osaa käyttää eri hakukenttiä, mutta ei välttämättä silti käytä muita kuin vapaateksti –kenttää. Organisaatioiden käyttäjät mainitsivat käyttävänsä pääasiassa vapaatekstikenttää, samoin *historiantutkija* ja *sukututkija*. Hallinnonala –kentän merkitystä eivät ymmärtäneet muut kuin kaupunginarkiston henkilökunta. Osa haastatelluista ihmetteli, mistä kyseisen kentän valintalistan vaihtoehdot olivat peräisin. Myös laatija –kenttää pidettiin pääsääntöisesti outona (*kehittämisestä vastaava henkilö* kyllä tunnisti tämän). Kaupunginosa –hakukentän käyttämistä sukututkija piti mahdollisena, mutta epäili kuitenkin, ettei hän sitä käyttämällä saisi esiin kaikkea halumaansa tietoa kyseisestä kaupunginosasta.

Vapaatekstikenttä oli asiakkaiden, niin sisäisten kuin ulkoisten, suosikki. Vapaatekstikenttään liittyväksi ongelmaksi koettiin se, että jos kirjoittaa väärän, mutta oikeaa muistuttavan sanan, esimerkiksi kiinteistökartiston sijaan tonttikortisto, ei hakukone löydä oikean arkistonmuodostajan kortistoa. Taivutusmuodot Sinetti kyllä, ja vapaatekstikentän oikeassa reunassa on ohje, jossa neuvotaan erilaisten merkkien käytöstä. Kaikki käyttäjät eivät ehkä lue ohjetta. Sinetti ei kuitenkaan ehdota samankaltaisia sanoja – tämä vaatisi sanaston laatimista ohjelman taustalle. *Sukututkija* ehdotti, että tällaisessa tapauksessa olisi kuitenkin hyötyä siitä, jos hakutuloksista näkisi, mihin hakusana ”on tarttunut” eli missä yhteydessä sana esiintyy.

Haastatteluissa toistui toive siitä, että digitoituja aineistoja olisi nykyistä helpompi hakea ja käyttää. *Kehittämisestä vastaava henkilö* ehdottikin tähän ratkaisuksi sitä, että digitoituja aineistoja voisi tarkastella pudotusvalikon avulla, joka voitaisiin kiinnittää aihe –kenttään.

Hakuikkunaan liittyen kommentoitiin myös sitä, että jos haluaisi hakea arkistonmuodostajalla, ei ole ihan selkeää, miten se onnistuisi. Lisäksi teknisenä yksityiskohtana mainittiin, että kun avaa jonkin hakukentän pudotusvalikon, hakukenttä hyppää alaspäin.

Vaikka selausnäkyvä (kuva 9) ei ollut suosituin tiedonhaun väline, on sillä kuitenkin käyttäjänsä.

Kuva 9. Sinetin selausnäkyvä.

Historiantutkija kertoi käyttävänsä sekä haku- että selausnäkyvää, eri tarkoituksiin. Hakuominaisuuksia hän käyttää erityisesti orientoituessaan uuteen tutkimusaiheeseen ja katsoessaan ”mitä kaikkea aiheesta löytyy” eli etsiessään tutkimukseensa liittyviä arkistoja. Jos hän kuitenkin haluaa tutkia jotain rajattua tietokokonaisuutta, esimerkiksi jonkin viraston tuottamia asiakirjoja, hän

hakee niitä mieluummin arkistoluetteloa selaamalla. Organisaatioiden käyttäjät käyttivät selausta lähinnä mielenkiinnosta tai harrastusmielessä, kun he halusivat selata, mitä arkistoja kaupunginarkistossa on. Tämä on varmasti käyttökelpoinen muoto myös asiakkaille, vaikkei se ehkä tiedonhakuun olekaan sopivin.

Sukututkijan mukaan puurakenne on olennainen osa arkistojen tiedonhakuja, ”siihen pitää vain päästä kiinni”. Kokeneena arkistojen käyttäjänä hän on tottunut hierarkkiseen arkistoluettelonäkymään ja huomautti, että murupolku on tärkeä, sillä sitä voi käyttää esimerkiksi lähdeviitteiden tekemisessä. Sukututkija siis osaa hakea selausnäkyvän avulla tietoa. Hän mainitsi silti käyttävänsä ensisijaisesti tiedonhaussa erilaisia hakuelementtejä.

Kaupunginarkiston väki arvostaa lisäksi sähköistä arkistoluetteloa, joka on vain kaupunginarkiston kirjautuneiden käyttäjien käytössä. *Tietopalvelu 1* piti sähköistä arkistoluetteloa Sinetin parhaana puolena. Arkistoluettelo ei ole Sinetin julkisessa käyttöliittymässä eikä se ole täsmälleen sama kuin selausnäkyvä, mutta periaatteeltaan se on sama. Arkistoluettelo on *Tietopalvelu 1:n* työkalu ja se helpottaa hänen työnsä tekemistä huomattavasti.

Arkistoluettelon ongelmana pidetään esimerkiksi sitä (*Organisaatio 1*), että se on hierarkkisuutensa vuoksi venyvä ja edellyttää paljon klikkailemista. Eri luokittelutaso avautuu myös aina uuteen ikkunaan, mikä ei ole selailun kannalta kovin kätevää. Tuleva järjestelmäpäivitys tuonee kuitenkin mahdollisuuden avata nykyistä useampi luokittelutaso samalla sivulla.

7.3.3 Hakutulokset ja niiden rajaaminen

Ulkoiset asiakkaat ja organisaatioiden käyttäjät kertoivat hakevansa pääasiassa vapaatekstihaualla. Vapaatekstikenttää käyttäen hakutulostilat ovat kuitenkin suuria.

Arkisto » Haku » Hakutulokset

Hakutulokset: 391 kpl Ruudukkonäkymä Rajaa hakutulosta (8)

Nimeke	Rajavuodet	Relevanssi
Kaupunginkirjasto	1861 - 1974	★★★★★
Lainauslilasto [kaupunginkirjasto] Kaupunginkirjasto	1889 - 1923	★★★★★
Helsingin kaupunginkirjasto: esitteitä Lars Hedmanin kokoelma (1958 - 1995)		★★★★★
Kirjeistö_Kaupunginkirjasto - Kes Sähkölaitos; hallinto- ja talousosasto	1969	★★★★★
Kirjeistö_Kaupunginkirjasto - Klo Sähkölaitos; hallinto- ja talousosasto	1970	★★★★★
Kirjeistö_Kaupunginkirjasto - Kn Sähkölaitos; hallinto- ja talousosasto	1972	★★★★★
K218 Kaupunginkirjaston 100-vuotisjuhlaaosto	1960	★★★★★
80 Kaupunginhallituksen mietinnöt 1947 (2. Komitean ehdotus kaupunginkirjaston uudeksi johtosäännöksi.) Kaupunginvaltuusto	1947	★★★★★
80 Kaupunginhallituksen mietinnöt 1947 (14. Kaupunginkirjaston johtosäännön uusiminen.) Kaupunginvaltuusto	1947	★★★★★
94 Kaupunginhallituksen mietinnöt 1961 (14. Eräiden virkajärjestelyjen suorittaminen kaupunginkirjastossa.) Kaupunginvaltuusto	1961	★★★★★
96 Kaupunginhallituksen mietinnöt 1963 (28. Helsingin kaupungin kirjasto-ohjesäännön hyväksyminen ja eräiden virkajärjestelyjen suorittaminen kaupunginkirjastossa.) Kaupunginvaltuusto	1963	★★★★★

Kuva 10. Hakutulokset, jotka liittyvät hakusanaan "kaupunginkirjasto".

Hakutuloslistassa näkyvät yleensä ensimmäisenä arkistonmuodostajataso ja seuraavana sarjataso. Tämän jälkeen listassa tulee erään haastateltavan mukaan "kilometri muuta kamaa". Listassa voidaan tuoda esiin esimerkiksi (jos on käyttänyt haussa oletusasetuksia) digitoituja asiakirjoja, jotka voi tunnistaa listan oikeassa reunassa olevasta levykkeen kuvasta. Lisäksi tuodaan erilaisia sarjoja, joiden kuvailutiedoissa tai muissa metatiedoissa sana esiintyy. Asiakirjojen relevanssi suhteessa hakusanaan näkyy myös sivun oikeassa reunassa keltaisina tähtinä.

Hakutuloslistan laajuuteen ja sekavuuteen kiinnittivät huomiota kaikki asiakkaat sekä *tietopalvelu 1*, joka mainitsi haastattelussa, että hakutuloksissa rakenne hajoaa eikä aina näy selvästi, miten hakutulokset liittyvät hakusanaan. Tämä ei hänen mukaansa ole Sinetin keskeisimpiä ongelmia, mutta asiaan kiinnittivät kuitenkin huomiota myös *historiantutkija* ja *sukututkija* sekä *organisaatio 1* ja *organisaatio 2* eli suurin osa haastatelluista. Toivottiin, että hakutulokset näyttäisivät hiukan, mihin kohtaan asiakirjaa haku on tarttunut. Sekä *historiantutkija* että *sukututkija* viittasivat Kansalliskirjaston digitoitujen aineistojen palveluun, jossa tämä on heidän mielestään hyvin toteutettu.

Organisaatio 2 kiinnitti myös huomiota siihen, että hakutuloslistan tulkitseminen vaatii asiantuntemusta tai ulkopuolista apua. Aina ei ole helppoa päätellä, minkä arvoinen yksittäinen hakutulos, esimerkiksi digitoitu asiakirja on suhteessa kokonaisuuteen. Relevanssi on kyllä näkyvässä, mutta se ei siltikään

kerro riittävästi hakutuloksen ja hakusanan vastaavuudesta. Hän piti myös hakutuloslistan symboleita (arkistonmuodostaja, sarja, dokumentti) hiukan sekavina.

Organisaatio 1 piti puutteellisia kuvailutietoja suurimpana ongelmana Sine-tissä. Se vaikuttaa hänen mukaansa myös hakutulosten sekavuuteen. Hän huomautti, että arkistoluettelopohjan tulisi vastata Sinetin tietomallia. Nyt se ei vastaa sitä täysin. Sinetissä olevalle aineistolle ei esimerkiksi viedä kaikkia mahdollisia metatietoja, kuten sarja- ja yksikkötason kuvauksia ja salassapidon perusteita. Haut osuisivat tarkemmin oikeaan aineistoon, mikäli kaikki nykyiset metatiedot täytettäisiin ja kuvailut laadittaisiin kaikille luokittelutasoille.

Sarjatason kuvailuja on viime aikoina ryhdytty laatimaan ja niitä on tehty esimerkiksi digitoiduille perukirjoille. Yksi *sukututkijan* tekemistä testitehtävistä koski erään Stenström –nimisen vainajan digitoidun perukirjan etsimistä 1800-luvun alusta. Sukututkija kirjoitti hakuikkunaan tekstin ”Stenström, perukirja” ja huomasi, että hakutulos vie suoraan yksikkötasolle. Perukirjat oli luetteloitu aakkosjärjestyksessä vainajan mukaan arkistoyksikkötason kuvaus -kenttään joten tieto löytyi lähes heti (kuva 11):

The screenshot shows a search results page for 'Perukirjat 174 - 381'. The page is titled 'Perukirjat 174 - 381' and has a 'Takaisin' link. Below the title, there are tabs for 'Perustiedot' and 'Asiakirjat (25)'. The 'Asiakirjat (25)' tab is active, showing a list of names and their corresponding document numbers. The list includes names like '174 Barowski Ulrika Carolina piga', '175 Lindholm Maria Catharina snickarehustru', '176 Rotger Juliana bagareenka', '177 Andersson Göran Carl sergeant', '178 Borgström Märten vaktmästare', '179 Lindholm Carl Magnus kommerseråd', '180 Florin Gustaf landtformansälderman', '181 Holmsten Paval skomakare', '182 Lönnberg Helena borgarehustru', and '183 Ekeblom Gustaf?'. There is a 'Näytä lisää' link at the bottom right of the list. The page also shows 'Rajavuodet: 1817 - 1820' and 'Julaisuusluokka: Julkinen'.

Kuva 11. Luettelo perukirjoista yksikkötason kuvailutiedoissa.

Digitoidut asiakirjat tosin olivat eri välilehdellä (asiakirjat -välilehti), mutta nekin löytyivät melko nopeasti. Yksikkötason kuvailu nopeutti tässä tapauksessa tiedonhaku huomattavasti.

Laajaa hakutulostusta on mahdollista rajata paitsi etukäteen hakuikkunan hakukentillä, myös haun jälkeen erillisellä rajaustyökalulla, joka löytyy hakutulostuksen oikeasta yläkulmasta (kuva 12).

Nimeke	Kortteli	Tyyppe	Kieli	Lisää
Kaupunginkirjasto	49. Lohi	4 Asiakirja	383 suomi	4
Lainastilasto [kaupunginkirjasto]		Arkistoyksikkö	4 ruotsi	1
Kaupunginkirjasto		Arkistonmuodostaja	3	
Helsingin kaupunginkirjasto: esitte		Sarja	1 Kaupunginosa	
Lars Hedmanin kokoelma (1958 -)			3. Kaartinkaupunki	4
Kirjeistö, Kaupunginkirjasto - Kes	Hallinnonala			
Sähkölaitos; hallinto- ja talousosa	Sivistystoimi		1 Laji	
Kirjeistö, Kaupunginkirjasto - Klo	Sivistystoimi; Yleinen sivistystoimi		1 Dokumentti	305
Sähkölaitos; hallinto- ja talousosa	Väliaikaiset toimikunnat		1 Piirustus	4
Kirjeistö, Kaupunginkirjasto - Kn	Yksityisarkistot ja kokoelmat		1	
Sähkölaitos; hallinto- ja talousosa	Yksityisarkistot ja kokoelmat; Lärjestöt		1	
K218 Kaupunginkirjaston 100-vuot	Aihe			
80 Kaupunginhallituksen mietinnö	Kaupunginhallituksen mietinnöt		170	
johtosääntöksi.)	Helsingin kaupungin tilastolliset vuosikirjat		57	
Kaupunginvaltuusto	Kiinteistölautakunnan esityslistat		48	
80 Kaupunginhallituksen mietinnö	Helsingin asetuskokoelmat		45	
Kaupunginvaltuusto	Yleisten töiden lautakunnan esityslistat		26	
94 Kaupunginhallituksen mietinnö	Kaupunginvaltuuston päätökset		18	
kaupunginkirjastossa.)	Kaupunginhallituksen pöytäkirjat		5	
Kaupunginvaltuusto	Kunnalliskalenterit		5	
96 Kaupunginhallituksen mietinnö	Rakennuskonttorin piirustukset		4	
eräiden virkajärjestelyjen suorittan	Erikoistilat		3	
Kaupunginvaltuusto	Kirjastot		1	
78 Kaupunginhallituksen mietinnö	Säätiö		1	
kaupunkin aiheutuvista toimenpite	Yleiset Kirjastot		1	

Kuva 12. Hakutulosten rajaustyökalu.

Rajaustyökalua käyttämällä hakutuloksia voi rajata jälkikäteen siis osittain samoilla tekijöillä kuin hakuikkunassa, esimerkiksi tyypin, rajavuosien, hallinnonalan, aiheen, laatijan, lajin tai kaupunginosan mukaan. Myös uusia rajausvaihtoehtoja tarjotaan, kuten tässä esimerkkitapauksessa kieltä ja korttelia.

Rajaustyökalusta pidetään. *Organisaatio 1* kertoi hakevansa tietoa lähes aina vapaatekstikentän ja rajaustyökalun avulla. Myös kaupunginarkiston tietopalveluammattilaiset hallitsivat rajaustyökalun käytön. Kaikki eivät kuitenkaan kokeneet rajaamista helpoksi. *Organisaatio 2* huomauttikin, että rajaaminen ja oleellisen aineiston löytäminen ovat hänen mukaansa opeteltavia asioita ja niiden käyttämiseen tarvitaan joko pohjatietoa tai kokeneemman opastusta.

Sukututkija toivoi, että hakutuloksia olisi mahdollista rajata haun tekemisen jälkeen samalla tapaa kuin Finna –palvelussa, jossa hakutulokset näkyvät kuvina ja niitä on mahdollista rajata usealla eri tavalla. Finnassa hakutulosten rajausmahdollisuuksia useita. Aineistoa voi rajata muun muassa aineistotyyppin, tekijän, aiheen, alueen, valmistusvuoden mukaan.

7.3.4 Digitoitujen tiedon löytäminen ja käyttö

Asiakirjojen digitoiminen on mahdollistanut asiakirjojen käyttämisen huomattavasti aiempaa helpommin. Silti niiden käyttöä voisi edelleen helpottaa. Digitoituja asiakirjoja käyttivät oikeastaan kaikki muut paitsi *Organisaatio 1*. Kaupunginarkiston tietopalvelussa niitä näytettiin asiakkaille, jotka olivat tulleet tutkimaan fyysisiä asiakirjoja paikan päälle. Asiakkaita neuvottiin ja opastettiin digitoitujen asiakirjojen löytämisessä myös puhelimitse. *Organisaatio 2* taas kertoi lähettävänsä toisinaan linkkejä Sinetin digitoituihin asiakirjoihin organisaationsa työntekijöille. Tutkija-asiakkaat (*historiantutkija* ja *sukututkija*) taas käyttivät digitoituja asiakirjoja tutkimustyössään.

Digitoitujen tiedon löytämiseen ja käyttöön liittyen tuli haastatteluissa eniten kommentteja. Osa niistä liittyy tekniseen toteutukseen ja osa taas prosessiin. Prosessiin liittyvä kommentti tuli *sukututkijalta*, joka ehdotti digitointiin liittyvän tiedottamisen lisäämistä. Hän ehdotti, että digitoituista aineistokokonaisuuksista voisi tiedottaa esimerkiksi sukututkijoiden sosiaalisen median foorumeilla.

Digitoitujen asiakirjojen hakemiseen liittyi hankaluuksia. Tällä hetkellä Sinetin hakuikkunasta ei käy selvästi ilmi, miten voisi hakea tietoa ainoastaan digitoituista asiakirjoista. Digitoitujen asiakirjojen listan saa kyllä haettua valitsemalla hakuikkunasta ensin ”hae digitoitujen aineistojen sisällöstä” ja valitsemalla sitten lajiksi ”dokumentti”, mutta tämä onnistuu todennäköisesti vain kokeneilta järjestelmän käyttäjiltä, kuten hakua havainnollistaneelta *Organisaatio 1*:ltä. Helppoa digitoitujen aineistojen hakutapaa toivoi haastatelluista erityisesti *sukututkija* – hän mainitsi hyvänä palveluna Kansallisarkiston digitaaliarkiston, jota ”sukututkijat rakastavat”. *Historiantutkija* kertoi löytävänsä tavallisesti melko hyvin digitoitujen asiakirjat, vaikka ne eivät tulekaan käyttöliittymässä kovin selkeästi esiin. *Tietopalvelu 1* taas ehdotti, että arkistonmuodostajan tietoihin voisi liittää tiedon siitä, mitkä sen aineistoista ovat digitoituja.

Digitoitujen asiakirjojen hakemista on helpotettu sivun vasemmassa reunassa olevan ikkunan avulla, johon on nostettu esimerkkejä digitoituista asiakirjoista (kuva 8). Sukututkija kiitti näitä nostoja, mutta ihmetteli, miksi nostoissa on keskitytty hallinnollisiin aineistoihin, kuten esimerkiksi kaupunginhallituksen

mietintöihin. Hän kertoi käyttävänsä paljon digitoituja aineistoja, joista mainitsi erityisesti kiinteistökortiston, historialliset yleiskartat, rakennuspiirustukset sekä perukirjat. Hallinnollinen aineisto ei kiinnosta häntä laisinkaan. Karttojen löytämisen sukututkija mainitsi myös vaikeaksi.

Digitoitujen asiakirjojen käyttämiseen liittyi myös haasteita. Etenkin tutkija-asiakkaat eli *historiantutkija* ja *sukututkija* mainitsivat digitoitujen aineistojen käytön hankaluutena raskaat ladattavat tiedostot. Suuret ladattavat tiedostot ovat hankalia esimerkiksi silloin, jos aineistoa haluaisi vain selailla. Ne ovat hankalia myös silloin, jos Sinettiä käytetään julkisilla tietokoneilla esimerkiksi kirjastoissa. Sinettiin digitoitu aineisto on laadukasta, mutta tiedostot ovat suuria ja tämä johtaa niiden käytön hitauteen. *Historiantutkija* ja *sukututkija* toivovatkin riittävän suurikokoista esikatseluversiota, jota voisi ensin selailla ja ladata vasta halutessaan.

Tiedostomuotoihin liittyy myös haasteita. Tällä hetkellä Sinettiin digitoidut asiakirjat ovat pääosin pdf- ja tiff -formaateissa. Nämä eivät kuitenkaan ole kovin käyttäjäystävällisiä tiedostomuotoja. Tiff -tiedostomuotoon tallennettua kuvaa ei sukututkijan mukaan pysty muokkaamaan kuvankäsittelyohjelmalla. Pdf -tiedostot taas ovat muuten jähmeitä käyttää. Tästä esimerkkinä ovat vanhat tilastolliset vuosikirjat, joita *Historiantutkija* kertoi käyttäneensä paljon – sekä ennen että jälkeen niiden digitoimisen. Hänen mielestään digitointi ei ole merkittävästi helpottanut niiden käyttämistä, sillä vanhat tilastolliset vuosikirjat (esimerkki kuvassa 13) on digitoitu pdf -tiedostomuodossa, joten niiden sisältöä ei pysty käsittelemään. Tilastojen tiedot täytyy viedä käsin esimerkiksi excel -taulukko-ohjelmaan, jotta tilastoaineistoa pääsisi muokkaamaan tutkimus-tarkoitukseen.

18. Öfversikt af tomter, försålda af staden åren 1901—12, samt deras areal och pris.

Ratfaus kaupungin vuosina 1901—12 myytiin tontteihin sekä niiden pinta-alaan ja hintaan.

Å r. Vuosi.	Bostadstomter. Ufuintontteja.					Fabriks- och magasin- tomter. Lahdas- ja matalafinintontteja.					Samtliga tomter. Kaikki tontit.				
	Antal tomter. Sontteja.	Koko pinta-ala, m ² .	Pris, Fmk. Hinta, Smf.			Antal tomter. Sontteja.	Koko pinta-ala, m ² .	Pris, Fmk. Hinta, Smf.			Antal tomter. Sontteja.	Koko pinta-ala, m ² .	Pris, Fmk. Hinta, Smf.		
			Summa. yhteensä.	Keskinnäinen m ² :tä kohhti.	medel per m ² .			Summa. yhteensä.	Keskinnäinen m ² :tä kohhti.	medel per m ² .			Summa. yhteensä.	Keskinnäinen m ² :tä kohhti.	medel per m ² .
1901..	32	45,276	672,710	14	86	2	6,291	41,818	6	65	34	51,567	714,528	13	86
1902..	31	48,343	868,027	17	96	3	21,221	117,312	5	53	34	69,564	985,339	14	16
1903..	46	57,116	1,066,163	18	67	5	17,641	127,155	7	21	51	74,757	1,193,318	15	96
1904..	32	41,839	840,955	20	10	—	—	—	—	—	32	41,839	840,955	20	10
1905..	65	69,887	1,479,103	21	16	1	8,597	73,072	8	50	66	78,484	1,552,175	19	78
1906..	48	50,418	932,460	18	49	1	3,483	31,351	9	—	49	53,901	963,811	17	88
1907..	117	152,451	2,849,722	18	69	1	5,562	38,935	7	—	118	158,013	2,888,657	18	28
1908..	70	85,842	2,586,921	30	14	4	8,206	86,343	10	52	74	94,048	2,673,264	28	42
1909..	54	52,280	1,640,946	31	39	—	—	—	—	—	54	52,280	1,640,946	31	39
1910..	66	66,498	2,051,754	30	85	—	—	—	—	—	66	66,498	2,051,754	30	85
1911..	77	70,483	2,103,908	29	85	—	—	—	—	—	77	70,483	2,103,908	29	85
1912..	36	38,343	1,482,296	38	66	1	2,148	25,778	12	—	37	40,491	1,508,074	37	24

Källa: Drätselkammarens notariatsförteckningar. Lähde: Rahtatoimikamarin notariaattiluettelot.

Kuva 13. Taulukkomuotoinen tilasto digitoidussa Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa 1912.

Vanhan tilastoaineiston digitoiminen ei siis kovin paljon helpottanut tämän tiedon käyttöä. Tämä on sääli, koska 1900-luvun alun tilastot on alun perin tehty kirjoituskoneella ja niiden sisältö olisi periaatteessa koneluettavassa muodossa.

Digitoitujen asiakirjojen löytäminen on työlästä myös siksi, että ne on nyt piilotettu hakutuloksiin nähdessä usean sivun taakse. *Tietopalvelu 1* esitti tästä esimerkkinä kaupunginhallituksen digitoidut pöytäkirjat, joita hän hakee välillä työssään. Jos hakee vapaatekstihauulla kaupunginhallituksen pöytäkirjat, pääsee kyllä nopeasti sarjataso sivulle, jossa avautuu lista sarjan sisältämistä arkistoyksiköistä. Digitoitujen asiakirjojen luo vievä painike on kuitenkin piilotettu pitkähkön arkistoyksikkölistan alle, sivun alaosaan (kuva 14). Mikään ylemmänä sivulla ei viittaa siihen, että digitoituja asiakirjoja on löydettävissä.

Ca:483	Kaupunginhallituksen pöytäkirjat liitteineen, kesakuu II	2010	
Ca:484	Kaupunginhallituksen pöytäkirjat liitteineen, elokuu I	2010	
Ca:485	Kaupunginhallituksen pöytäkirjat liitteineen, elokuu II	2010	
Ca:486	Kaupunginhallituksen pöytäkirjat liitteineen, syyskuu I	2010	
Ca:487	Kaupunginhallituksen pöytäkirjat liitteineen, syyskuu II	2010	
Ca:488	Kaupunginhallituksen pöytäkirjat liitteineen, lokakuu I	2010	
Ca:489	Kaupunginhallituksen pöytäkirjat liitteineen, lokakuu II	2010	
Ca:490	Kaupunginhallituksen pöytäkirjat liitteineen, marraskuu I	2010	
Ca:491	Kaupunginhallituksen pöytäkirjat liitteineen, marraskuu II	2010	
Ca:492	Kaupunginhallituksen pöytäkirjat liitteineen, joulukuu I	2010	
Ca:493	Kaupunginhallituksen pöytäkirjat liitteineen, joulukuu II	2010	
Ca:494	Kaupunginhallituksen konsernijaostopöytäkirjat	2009	

1 - 494 / 494

Edellinen Seuraava

Asiakirjat

Hae asiakirjat (966)

Kuva 14, Kaupunginhallituksen pöytäkirjat –sarjan arkistoyksiköt Sinetissä.

Kun käyttäjä on päässyt sivua vierittämällä vihdoin listan alaosaan, löytyy alaosasta tarvittava painike, joka ei edelleenkään paljasta, että sen takaa löytyy digitoituja asiakirjoja. Sen takaa löytyy kuitenkin lista digitoiduista asiakirjoista, kuten kuva 15 osoittaa:

Arkisto » Haku » Hakutulokset

Hakutulokset: 966 kpl

Ruudukkonäkymä Rajaa hakutulosta (1)

Nimeke	Rajavuodet	Relevanssi
1. Kaupunginhallituksen pöytäkirjat 8.1.-12.2.1931 Kaupunginhallitus	1931	★★★★★
2. Kaupunginhallituksen pöytäkirjat 19.2.-26.3.1931 Kaupunginhallitus	1931	★★★★★
3. Kaupunginhallituksen pöytäkirjat 30.3.-15.5.1931 Kaupunginhallitus	1931	★★★★★
4. Kaupunginhallituksen pöytäkirjat 16.5.-18.6.1931 Kaupunginhallitus	1931	★★★★★
5. Kaupunginhallituksen pöytäkirjat 26.6.-20.8.1931 Kaupunginhallitus	1931	★★★★★
6. Kaupunginhallituksen pöytäkirjat 27.8.-1.10.1931 Kaupunginhallitus	1931	★★★★★
7. Kaupunginhallituksen pöytäkirjat 8.10.-12.11.1931 Kaupunginhallitus	1931	★★★★★

Kuva 15, Kaupunginhallituksen pöytäkirjat –sarjan digitoidut asiakirjat Sinetissä.

Jos listasta napauttaa yhtä asiakirjaa, avautuu kuitenkin ikkuna (kuva 16):

Kaupunginhallitus » PÖYTÄKIRJAT » Kaupunginhallituksen pöytäkirjat » 2. Kaupunginhallituksen pöytäkirjat 19.2.-26.3.1931

2. Kaupunginhallituksen pöytäkirjat 19.2.-26.3.1931 Takaisin

2 / 790

Perustiedot | Kuvaillutiedot | Julkisuus | Aikamääreet | Säilytys | Tekniset tiedot | Suhteet | Muutoshistoria | Liitteet

Nimeke: 2. Kaupunginhallituksen pöytäkirjat 19.2.-26.3.1931

Tunnus: Ca

Identifiointitunnus: 4-YAM100211-S-1-145701458348700

Muu tunnus:

Vaihtoehtoinen nimeke:

Toimija: Henkilö Yhteisötoimija Toimijan rooli Toimivalta

Panu Haavisto HELKA

Tekijänoikeudet: Tiedossa

Lisätietoja tekijänoikeuksista:

Sisällön indeksointi: Asiakirjan sisältö on indeksoitu.

Julkaiseminen

Kuva 16. Kaupunginhallituksen digitoidut asiakirjat Sinetissä.

Tämän ikkunan oikeasta yläkulmasta löytyy viimein painike, jota painamalla latautuu digitoitu asiakirja. *Tietopalvelu 1* toivoi, että digitoidut asiakirjat voisi

esimerkkitapauksessa avata jo arkistoyksikkölistasta (kuva 8). *Tietopalvelu 1* ehdotti myös, että digitoiduista asiakirjoista voisi olla tieto arkistonmuodostajan kohdalla.

Myös *sukututkija* ihmetteli samaa asiaa etsiessään historiallisia yleiskarttoja: miksi digitoituja karttoja oli niin vaikeaa löytää? Sukututkija siirtyy vuorotellen hakutuloksista ja arkistonmuodostajan tietoihin ja takaisin löytääkseen digitoidut kartat. Kartat löytyvät sarjatasoisen ikkunan alareunasta, mutta sukututkija ihmettelee, miksi kuvassa lukee ”ei alasarjoja” ja ”ei arkistoyksiköjä”, mutta ”asiakirjat” –otsikon alla on kuitenkin painike ”hae asiakirjat”, jota klikkaamalla aukeaa edelleen lista digitoiduista asiakirjoista, mutta joista edelleen on vielä monta polkua varsinaiseen digitoituun asiakirjaan (kuva17):

Kiinteistövirasto, kaupunkimittausosasto » KARTAT JA PIIRUSTUKSET » Historialliset yleiskartat

Sarja: Historialliset yleiskartat

Sarjan tiedot		
Sarja:	Historialliset yleiskartat	Suorakulmion muotoinen le...
Tunnus:	la	?
Kuvaus:		?
Asiasanat:		?
Rajavuodet:		?

▲ Sarjat

Ei alasarjoja

◀ Edellinen Seuraava ▶

▲ Arkistoyksiköt

Ei arkistoyksiköjä

▲ Rajavuodet

◀ Edellinen Seuraava ▶

Asiakirjat

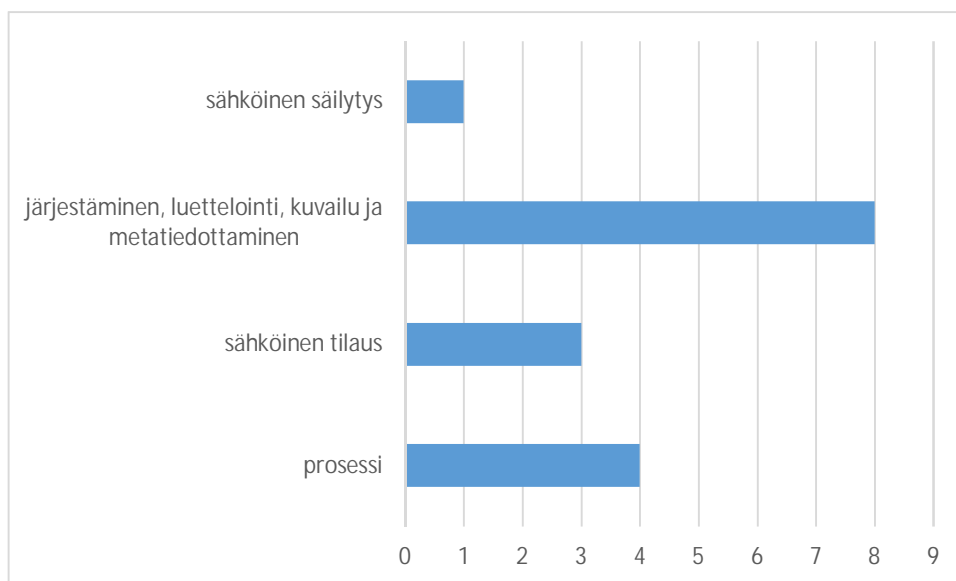
[Hae asiakirjat](#) (103)

Kuva 17. Digitoitujen historiallisten yleiskarttojen etsintää.

Myös *kehittämisestä vastaava henkilö* kiinnitti huomiota tähän ongelmaan ja toivoi digitoitujen asiakirjojen helpompaa löydettävyyttä.

7.4 Aineistohallinta

Sinettiin liittyvät aineistohallintatehtävät ovat pääsääntöisesti kaupunginarkiston hoitama tehtävä. Kuitenkin aineistohallinta kuuluu kaupungin toimialojen, liikelaitosten ja keskushallinnon asiakirjahallinnon ammattilaisten tehtäviin yhtä keskeisesti, sillä he huolehtivat organisaatioidensa päivittäisestä asiakirjahallinnosta ja arkistotehtävistä. Aineistohallintaan liittyviä kommentteja tuli esiin sekä kaupunginarkistossa että organisaatioissa tehdyissä haastatteluissa (kuva 18):

Kuva 18. Aineistohallintaan liittyvät kommentit lukumäärinä.

Suurin osa kommentteista liittyi paperiaineiston hallintaan eli arkistojen järjestämiseen, luetteloimiseen, kuvailuun ja metatietojen antamiseen. Huomattava on, että kommentteja tuli myös prosessiin liittyen. Sähköiseen tilaukseen liittyen havaittiin kolme ongelmaa. Sähköiseen tilaukseen liittyvät ongelmat liittyvät pääosin aineistohallintaan eivätkä siis näy asiakkaalle. Lisäksi tuli yksi kehittämissuositus sähköiseen säilytykseen liittyen.

Aineistohallintatehtäviä hoidetaan sekä kaupungin organisaatioissa että kaupunginarkistossa, mutta pääsääntöisesti vain kaupunginarkistossa käytetään Sinettiä aineistohallinnan työkaluna. Tähän liittyen yllättävä havainto oli, että yli puolet Sinettiin liittyvistä aineistohallinnan kommentteista tuli juuri kaupungin organisaatioiden käyttäjiltä. Tämä on kuitenkin pääosin selitettävissä sillä, että toinen haastatelluista organisaation asiakirjahallinnon ja arkistoalan am-

mattilaisista on aiemmin työskennellyt tehtävässä, jossa hän käytti Sinetin aineistonhallintapuolta. Niin kaupunginarkistosta kuin organisaatiostakin tuli useita varteenotettavia kehittämissuhteita.

7.4.1 Arkistojen järjestäminen ja luettelointi

Aineistonhallintaan liittyvissä tehtävissä ovat tärkeitä erilaiset Sinetistä tulostettavat raportit. Sinetin aineistonhallintapuolella, jota käyttävät pääosin kaupunginarkiston tietopalveluammattilaiset omilla tunnuksillaan, voi tulostaa pdf- tai excel –tiedostomuodossa avattavia raportteja valitsemansa arkiston arkistoluettelosta, asiakirjatilauksista, pääluettelosta (luettelo kaikista kaupunginarkiston arkistoista, rajavuosiin ja hyllymetrimäärineen) sekä arkistohyllyjen päätyyn kiinnitettävistä lapuista. Lisäksi Sinetistä voi tulostaa arkistohyllyyn sijoitettavan lainauslapun lainatun kotelon tai niteen paikalle. Tulostettavien raporttien valikoimaan on seuraavan järjestelmäpäivityksen yhteydessä tulossa myös arkistokoteloitten päätyihin liimattavat nimiölaput.

Arkistojen luovutusta kaupunginarkistoon edeltää toimialoilla, liikelaitoksissa ja keskushallinnossa tapahtuva aineiston järjestäminen, kotelointi ja luettelointi. Näissä kaupungin organisaatioissa Sinetin aineistonhallintaominaisuuksia ei pääsääntöisesti käytetä vaan toimialat ja liikelaitokset huolehtivat omista asiakirja-aineistoistaan omilla työkaluillaan, esimerkiksi excel-tilausohjelman avulla. Kaupunginarkisto on kuitenkin laatinut kaupungin organisaatioiden käyttöön yhteisiä lomakepohjia, esimerkiksi nimiö-, arkistoluettelo- ja luovutusluettelopohjat, jotka ovat saatavilla intranet-sivuilla. Aineistoa luovutetaan osissa, sillä se toimitetaan kaupunginarkistoon yleensä siinä vaiheessa, kun sitä ei enää tarvita aktiivikäytössä – Helsingin kaupungissa tämä on pääsääntöisesti tarkoittanut 20 vuotta vanhaa tai sitä vanhempaa asiakirja-aineistoa. Pysyvästi säilytettävien paperiaineistojen yhdenmukainen järjestämis- ja luettelointitapa on kaupunginarkiston näkökulmasta erittäin tärkeää, koska kaupunginarkisto tulee luovutuksen jälkeen vastaamaan tähän aineistoon liittyvästä tietopalvelusta.

Koska kaupunginarkistoon toimitettavat asiakirjat muodostavat jo aiemmin toimitettujen asiakirjojen kanssa yhtenäiset sarjat, tulee organisaatioiden asiakirjahallinnon ammattilaisilla olla tieto siitä, mitä he ovat jo aiemmin toimittaneet

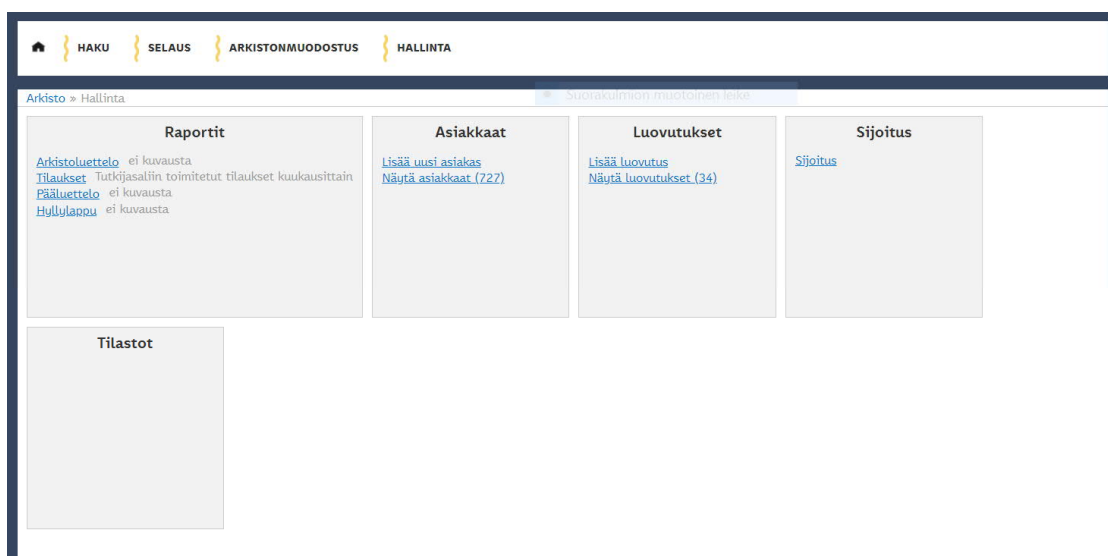

ja mitä vielä on toimittamatta. Arkistojen järjestäjinä toimii myös usein määräaikaaisia tai sivutoimisia työntekijöitä, joille on näytettävä konkreettinen malli luettelointiin. Perinteinen arkistoluettelo on tähän tarkoitukseen *Organisaatio 1:n* mukaan paras. Arkistoluetteloreportit ovatkin joissakin kaupungin organisaatioissa käytettävissä. Todennäköisesti myös muista raporteista olisi heille hyötyä.

7.4.2 Metatietojen antaminen

Kun aineisto on luovutettu kaupunginarkistoon, sen tiedot viedään Sinettiin. Aineisto on myös kuvailtava. Kuvailutekstit laaditaan tavallisesti kaupunginarkistossa. Sinetin tietojen päivittäminen koettiin yhdeksi työllistävimmistä tehtävistä kaupunginarkiston tietopalvelussa, joka on ruuhkautunut organisaatiomuutokseen liittyvien arkistoluovutusten vuoksi. Arkistoluovutusten lisäksi myös EU:n tietosuoja-asetuksen tuomat päivitystarpeet arkistojen metatietoihin työllistävät arkistosiheteereitä. *Tietopalvelu 1* kertoi ruuhkan johtavan siihen, että uusimman luovutetun aineiston tiedot ovat pitkään vain luovutuslueteloissa sekä muistilapuilla ja välillä pelkän muistin varassa. Arkistojen tietoja ei siis ehditä viedä Sinettiin sitä tahtia kuin aineistoa saapuu.

Kaupunginarkiston henkilökunnalla on Sinetissä oma käyttöliittymä, jossa on kaksi asiakaskäyttöliittymästä poikkeavaa sivustoa: Arkistonmuodostus sekä Hallinta.

Kuva 19. Sinetin hallinta –sivu.

Vastaanotettavan arkiston tiedot kirjataan ensin Arkistonmuodostus –sivulla kartuntakirjaan. Tämän jälkeen perustetaan tarvittaessa uusi arkistonmuodostaja tai viedään luovutetun arkiston tiedot luovutusluettelosta ja arkistoluelestosta olemassa olevan arkiston alle. Aineistoa koskevat metatiedot viedään Sinetissä pääasiassa neljälle eri tasolle: arkistonmuodostajan metatiedot –sivulle (kuva 21), sarja- ja alasarjatasolle sekä asiakirjatason metatietosivulle (kuva 20). Valtaosa metatiedoista on arkistonmuodostajasivulla ja jonkin verran vielä asiakirjatason metatiedoissa. Sarjatasoille on merkitty lähinnä sarjatason luokitusmerkinnät ja lisäksi niihin on mahdollista syöttää kuvailutietoja.

Erityisesti *tietopalvelu 1* sekä *organisaatio 1* kaipasivat Sinetin arkistonmuodostajatason metatietoihin salassapitoperustetta. Toukokuussa 2018 Suomessa ryhdyttiin soveltamaan EU:n tietosuoja-asetusta. Tämä on vaikuttanut myös arkiston tietopalveluun siten, että salassapidon perusteista on tullut entistä keskeisempiä. Salassapidon peruste olisi hyvä merkitä Sinettiin sarjatason metatietosivulle, jossa on jo olemassa tarvittava kenttä. Kenttään tarvittaisiin kuitenkin pudotusvalikko, jossa olisi lueteltu keskeiset salassapidon perusteet, sillä aineiston salassapidolle on oltava aina peruste, joka yleensä kumpuaa laista tai asetuksesta. Hallinnon ja toiminnan asiakirjojen julkisuus on Suomen julkishallinnossa keskeinen periaate, ja asiakkaalle olisikin hyvä voida aina kertoa, miksi joku asiakirja on salassa pidettävä tai käyttörajoitettu. Salassapitoperusteiden käyttäminen Sinetissä parantaisi siis asiakaspalvelua. Salassapidon perusteen lisäksi tarpeellisia tietoja olisivat kuitenkin myös salassapitoaika, ehkä myös salassapidon laskentaperuste.

Ab Egna Hem - Oma-koti Oy (1908 - 1916) » TILIASIAKIRJAT » Tilitositteet » Tilitositteet

Tilitositteet   « Takaisin

Perustiedot   Asiakirjat (0)

Nimeke:	Tilitositteet
Tunnus:	Gd:1
Säilytysyksikön tunnus:	1
Fyysinen muoto:	Nippu
Kuvaus:	
Rajavuodet:	1910 - 1916
Lisätietoja:	
Julkisuusluokka:	Julkinen
Salassapidon syy:	
Koko:	
Sijaintipaikka:	

Kuva 20, asiakirjan metatiedot Sinetissä.

Salassapidon peruste (kuva 20, jossa näkyy metatieto ”salassapidon syy”) on mahdollista siis merkitä jo nykyiseen Sinettiin.

Arkiston luovuttamisen yhteydessä arkisto myös kuvaillaan. Kuvailu on aineistohallintaan kuuluva tehtävä, mutta se vaikuttaa keskeisesti myös tiedonhakuun, sillä aineiston kuvauksessa kerrotaan tiiviisti arkistonmuodostajasta ja annetaan arkiston kontekstiin liittyviä tietoja, joita ei aina ole löydettävissä edes kyseisen arkiston sisältämistä asiakirjoista. Kuvailutietoja ei ole nykyisellään kuitenkaan helppoa löytää Sinetistä. Tämän mainitsivat haastatteluissa niin sukututkija kuin molemmat organisaatioiden käyttäjät. Molemmat kaupunkiorganisaation käyttäjät pitivät kuvailutietojen löytämisen hankaluutta Sinetin keskeisimpänä puutteena.

Kuvailutietoja on aiemmin laadittu vain yksi, arkistonmuodostajasta, ja tämä kuvailu on liitetty pdf-tiedostona arkistonmuodostajan metatietosivulle. Valtaosa Sinetissä olevista kuvailutiedoista on tässä muodossa. Arkistonmuodostajan kuvaukselle olisi kuitenkin arkistonmuodostajan, sarjan ja arkistoyksikön metatiedoissa myös oma metatietokenttä (arkistonmuodostajan metatiedot kuvassa 21 ja arkistoyksikön metatiedot kuvassa 20):

Arkistonmuodostaja: Ab Eгна Hem - Oma-koti Oy (1908 - 1916)		
Arkistonmuodostajan tiedot		
Arkistonmuodostaja:	Ab Eгна Hem - Oma-koti Oy (1908 - 1916)	
Muu nimi:		
Kuvaus:		
Asiasanat:	Asuminen , Taloyhtiö , Asunto-osakeyhtiö , Kiinteistö	
Hallinnonala:	Yksityisarkistot ja kokoelmat; Tilojen ja taloyhtiöiden arkistot	
Rajavuodet:	1908 - 1916	
Lisätietoja:	Ks. Myös Ab Parkstad Vanda Puistokylä Oy:n arkisto	
Liittyvät aineistot:		
Kieli:	suomi	
Käyttörajoitus:		
Liitteet:	Ab Eгна Hem - Oma-Koti Oy.pdf	

Kuva 21. Arkistonmuodostajan metatiedot Sinetissä.

Käytännön peruste liitetiedoston käytölle on se, että arkistonmuodostajan kuvailut ovat usein pitkiä eivätkä ne mahdu helposti kuvaus –kenttään. Liitteenä olevia kuvailutietoja ei ole kuitenkaan helppoa löytää, ellei ole kokenut Sinetin käyttäjä. Haastattelemani *sukututkija* sai tehtäväkseen etsiä Sinetistä erään arkiston kuvailutiedot. Hän ihmetteli ensin, mistä tieto mahtaa löytyä ja löydettään liitetiedoston, kommentoi, ettei ole koskaan aiemmin avannut niitä. Kuvailu siis löytyi, mutta sukututkija mainitsi samalla, ettei ole koskaan aikaisemmin avannut näitä tiedostoja. *Organisaatio 2* kiinnitti myös huomiota kuvailutietojen hankalaan löydettävyyteen ja ehdotti, että kuvailutiedot voisi tuoda jopa hakutulostilaan linkkinä. Hän kiinnitti myös huomiota siihen, että kuvausta ei löydy siihen varatusta metatietokentästä. *Organisaatio 1* oli sitä mieltä, että arkistoluettelopohjan tulisi yleisesti vastata paremmin Sinetin tietomallia. Kaikki nykyiset metatietokentät tulisi käyttää ja metatietokenttiä voisi Sinetissä olla nykyistä enemmänkin.

Moni haastateltu, erityisesti tutkijat ja organisaatioiden käyttäjät, valittelivat hakutulosten laajuutta ja epäselvyyttä. Hakutulosten tarkentamisessa voisi auttaa kuvailujen vieminen nykyisen arkistonmuodostajan metatietojen lisäksi myös sarja-, yksikkö- ja asiakirjatason metatietoihin. *Organisaatio 1* huomautti, että erityisesti asiakirjatason metatiedot mahdollistaisivat nykyistä tarkempien hakujen tekemisen. Tekstintunnistetuista digitoiduista asiakirjoista

haku toki onnistuu ilman kuvailutietojakin, mutta vanhempien, käsin kirjoitettujen digitoitujen asiakirjojen osalta aineiston löytyminen on täysin kuvailujen varassa.

Arkistonmuodostajataso kuvailut ovat sopineet hyvin paperiaineistojen käyttöön, mutta arkistotietojärjestelmien monipuolistuneet tiedonhakatavat sähköisistä aineistoista edellyttävät arkistonmuodostajatasoa yksityiskohtaisempia kuvailuja. Viime aikoina onkin ryhdytty laatimaan kuvauksia myös alemmille luokitustasoille. Vanhoihin arkistoihin tämä on kuitenkin työlästä toteuttaa.

7.4.3 Tutkijasalipalvelu ja asiakirjojen tilaaminen

Kaupunginarkistoon paikan päälle saapuvat asiakkaat voivat tilata asiakirjat etukäteen Sinetin kautta sähköisen tilauslomakkeen avulla. Tähän toimintoon haastatellut olivat hyvin tyytyväisiä eikä siitä juuri löydetty puutteita.

Sekä *tietopalvelu 1* että *tietopalvelu 2* kertoivat, että sijaintitietojen hallinnassa esiintyy Sinetissä kuitenkin pieni puute, joka aiheuttaa tarpeetonta lisätyötä tietopalveluhenkilökunnalle. Fyysisen aineiston sijainti arkistomakasiinissa merkitään Sinetissä arkiston koosta riippuen joko arkiston arkistonmuodostajataso metatietoihin tai sarjataso metatietoihin. Arkistoaineistoa täytyy kuitenkin aina välillä siirtää makasiinissa paikasta toiseen, esimerkiksi osa aineistosta saatetaan joutua siirtämään väliaikaisesti eri paikkaan. Tällöin poikkeus-sijointustieto kirjataan Sinetissä yksikkötason metatietoihin.

Kun asiakas tilaa arkistosta aineistoa tutkittavakseen, tilauslomake tulostetaan ja leikataan siitä irti lipuke, joka sijoitetaan arkistohyllyyn lainatun aineiston paikalle. Aineiston hakija näkee lainattavien aineistojen tiedot näistä lipukeista. Lipukkeessa on tieto haettavan aineiston sijainnista ja se jätetään hyllyyn lainatun aineiston paikalle. Ongelmana on, että tilauslomakkeeseen tulostuu vain aineiston vakituinen sijaintitieto sarjataso metatiedoista, ei poikkeus-sijaintitieto, joka on merkitty yksikkötason metatietoihin. Tällöin aineiston hakija joutuu etsimään arkistossa puuttuvaa aineistoa. Vaikka tieto uudesta sijainnista pyritään päivittämään heti Sinettiin, ei tieto päivity kaikkiin tarpeellisiin

paikkoihin. Muutostieto päivitetään yksikkötasolle, josta se ei kuitenkaan päivyty sarjatasolle. Tämän vuoksi tieto ei myöskään välity Sinetistä tulostettaviin lainauslipukkeisiin.

7.4.4 Sähköinen arkistointi?

Sinettiä käytetään nykyisellään kaupunginarkistossa vain aineistonhallinnan apuna sekä digitoitun aineiston tietovarantona. Digitoitujen asiakirjojen alkuperäiskappaleet ovat kaupunginarkiston makasiineissa. Sinetin tietomalli mahdollistaisi kuitenkin myös eri muotoisten tallenteiden sähköisen pitkäaikaissäilytyksen – tähän tarkoitukseen Sinetin taustalla oleva pääjärjestelmä on myös alun alkaen luotu (Juvén 14.11.2018). Myös *organisaatio 1* pohti tätä mahdollisuutta haastattelussa. Kaupungin tuottamasta asiakirja-aineistosta suuri osa on syntysähköistä, mutta tällä hetkellä tälle sähköiselle aineistolle ei vielä ole muuta sähköistä säilytystapaa kuin asianhallintajärjestelmä. Kaupungin yhteisen sähköisen säilytyksen ratkaisun selvittäminen on kuitenkin otettu tiedonhallintayksikön tämän vuoden toimintasuunnitelmaan.

8 SINETIN KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Sinetti on nopeuttanut ja helpottanut nykyisessä muodossaan tiedonhakua ja aineistonhallintaa paljon. Tämä tuli epäsuorasti esiin kaikissa haastattelussa. Tästä huolimatta kehitettävääkin edelleen löytyy. Haastatteluista on poimittavissa erilaisia kehitystarpeita, joista kaikki eivät tosin liity itse järjestelmään, vaan osaan pystytään vaikuttamaan myös kehittämällä prosesseja.

8.1 Sinetin käyttäjät ja käyttötavat, puutteet ja hyvät puolet

Tässä opinnäytetyössä olen jakanut Sinetin käyttäjät kolmeen käyttäjäryhmään sillä oletuksella, että ryhmien tehtävät sekä tapansa käyttää Sinettiä eroavat toisistaan. Käyttäjäryhmistä kaupunginarkiston *tietopalveluammattilaiset* ja ulkoiset asiakkaat, joita tässä työssä edustavat *historiantutkija* ja *sukututkija*, eroavat ryhmänä toisistaan eniten. Heidän välissään on *kaupunkiorganisaation* asiakirjahallinnon ammattilaisten käyttäjäryhmä, jolla on osittain samanlaiset tehtävät kuin kaupunginarkiston henkilökunnalla, mutta jotka käyttävät Sinettiä kuitenkin myös asiakkaina, koska kaupunginarkisto säilyttää heidän tuottamaansa aineistoa.

Kahden haastatteleman organisaation käyttäjän tavat käyttää Sinettiä eroavat toisistaan. Toinen käyttää järjestelmää enemmän tiedonhakuun tietopalvelutehtävän hoitamisessa, toinen taas käyttää myös Sinetin raportteja apuna arkiston järjestämisessä (koska hänellä on tähän riittävät käyttöoikeudet). Pääsääntöisesti organisaatioiden käyttäjillä ei kuitenkaan ole mahdollisuutta käyttää Sinettiä aineistohallinnan työkaluna. *Historiantutkija* ja sukututkija edustavat ulkoisten asiakkaiden ryhmää. Ulkoisten asiakkaiden ryhmään kuuluu kuitenkin paljon muitakin ja heidän käyttötarpeensa Sinetille ovat todennäköisesti moninaisemmat kuin tässä työssä esitellyt. *Historiantutkija* ja sukututkija käyttävät Sinettiä tiedon hakemiseen sekä digitoituja asiakirjoja tutkimustensa lähteaineistona.

Sinetti toimii pääasiassa kahdessa tehtävässä, tiedonhaun työkaluna sekä arkiston aineistohallinnan työkaluna. Sinetti on kuitenkin myös digitoitun tiedon tietovaranto. Sinetti toimi pitkään pääasiassa aineistohallinnan työvälineenä, mutta viime vuosina se on muuttunut yhä enemmän työkaluksi, jolla saatetaan digitoituja asiakirja-aineistoja käytettäväksi suoraan tutkijoille. Sinetti on vähentänyt arkistossa paikan päällä käyvien asiakkaiden määrää, mutta mahdollisesti lisännyt aineistojen käyttäjiä.

Sinetillä on kuitenkin edelleen matkaa järjestelmäksi, joka kokonaan korvaisi arkiston henkilökunnan asiantuntemuksen ja heidän antamansa henkilökohtaisen tietopalvelun. *Historiantutkija* selvitti haastattelussa Sinetin käytön ja arkistossa asioimisen erilaisia syitä ja tarkoitusperiä ja näyttäisi siltä, että tietopalveluhenkilökunnan osaamiselle on vakaa kysyntä. Ainakin historiantutkijat arvostavat arkiston henkilökunnan apua edelleen suuresti. Tämä on todettu myös alan tutkimuksissa.

Sinetin käyttötarpeet liittyvät eniten käyttäjäryhmiin. Kaupunginarkiston tietopalveluhenkilökunta tarvitsee tietopalvelun apuna esimerkiksi kaupungin toimielinten päätöksiä, kun *sukututkijalle* ne taas ovat tarpeettomia. Tässä työssä haastateltu *historiantutkija* taas käyttää ja on käyttänyt monipuolisesti erilaisia kaupunginarkiston aineistoja, joten yleistystä ulkoisten asiakkaiden tietotarpeista on vaikea tehdä. Tutkijat mainitsivat kuitenkin käyttävänsä muun

muassa kaupunkia koskevia tilastoaineistoja, poliisin osoitekortistoa, perukirjoja, karttoja ja piirustuksia sekä kiinteistökortistoa. Kaupungin organisaatioiden käyttäjät taas tarvitsevat tietoa oman organisaationsa kaupunginarkistoon luovutetuista aineistoista ja digitoiduista asiakirjoista.

Sinetissä on monta toimivaa osa-aluetta. Digitoituja asiakirjoja käyttävät ja arvostavat lähes kaikki haastattelemiani käyttäjät. Haastatellut käyttäjäryhmästä riippuen kiittivät lisäksi myös asiakirjojen sähköistä tilausmahdollisuutta, hakuominaisuuksia sekä sähköistä arkistoluetteloa. Sinetin hakuominaisuudet ovat koko ajan parantuneet, kun digitoitujen asiakirjojen sisältöä on indeksoitu ja digitoituja asiakirjasarjoja pilkottu pienempiin osiin. Kaupunginarkistossa pidetään sähköisestä arkistoluettelosta.

Tiedonhakuun liittyen nousi esiin kaksi pääongelmaa: liian laajat hakutulokset ja niiden rajaamisen haasteet. Sama hakuikkuna ei palvele ehkä yhtä hyvin kaikkia käyttäjäryhmiä. Haastattelujen perusteella se näyttäisi toimivan parhaiten kaupunginarkiston henkilökunnan mielestä ja huonoiten tutkijoiden, erityisesti sukututkijan mielestä. Hakuun toivottiin apua, esimerkiksi ehdotuksia samankaltaisista arkistoista. Rajausehtoja voisi myös monipuolistaa ja ajatella asiakaskunnittain. Organisaatiokäyttäjistä toinen huomautti, että kaikki aineisto Sinetissä on sidottu arkistonmuodostajiin ja tämä vaikeuttaa aineiston löytämistä. Toinen heistä taas huomautti, että hakutuloksiin vaikuttaa myös se, miten ja millä tasoilla aineisto on kuvailtu. Sinetissä on pitkään kuvailtu vain arkistonmuodostajataso, mutta tehokas tiedonhaku sähköisistä aineistoista edellyttäisi yksityiskohtaisempaa kuvailua. Periaatteessa digitoidun aineiston sidoksen arkistonmuodostajaan ei pitäisi olla ongelma, jos aineisto on kuvailtu monipuolisesti ja sille on annettu riittävät metatiedot. Tällöin aineistosta on helpompaa hakea tarvitsemaansa tietoa

Digitoitujen aineistojen käyttöön liittyvät ongelmat liittyivät joko digitoitujen aineistojen hakemiseen tai niiden käyttöön. Käyttäjistä etenkin *sukututkija* kaipasi lisää tietoa digitoiduista aineistoista sekä mahdollisuutta hakea tietoa pelkästään digitoiduista asiakirjoista. Lisäksi siirtyminen hakutuloksista digitoituihin asiakirjoihin on työlästä. Painikkeet on piilotettu sivujen alaosaan ja asiakirjojen avaamiseksi on avattava ensin monta sivua.

Sinettiä on alun perin käytetty pelkästään aineistohallintaan ja siihen tehtävään sen ominaisuudet ja Helsingille räätälöidyt ominaisuudet sopivatkin hyvin. Aineistohallinnan osalta Sinetin kehittämistarpeet liittyvät enemmän sen käyttöön eli prosessiin. Kuvailut on etenkin vanhan aineiston osalta laadittu vain arkistonmuodostajatasolle. Kuvailuun ja muiden metatietojen päivittämiseen liittyvää ruuhkaa voisi helpottaa, jos osa tiedoista voitaisiin viedä suoraan Sinettiin jo kaupungin organisaatioissa. Myös kuvailun laatimisvastuuta voisi ehkä siirtää osittain organisaatioille. Esimerkiksi alustavat asiakirja- ja sarjatason kuvailut voitaisiin tehdä jo ennen arkistojen luovutusta toimialoilla ja liikelaitoksissa, jotka ovat oman aineistonsa parhaita asiantuntijoita. Kuvailutiedot tulisi toki vielä luovutuksen yhteydessä tarkastaa ja tarvittaessa korjata tai yhdenmukaistaa kaupunginarkistossa. Tämä edellyttäisi kuitenkin sitä, että kuvailun edellyttämät Sinetin käyttöoikeudet annettaisiin organisaatioiden asiakirjahallinnon ammattilaisille. Tämä tarkoittaisi muutosta nykyiseen prosessiin ja kaupungin organisaatioiden asiakirjahallinnon asiantuntijoiden osallistamista nykyistä enemmän. Tämä todennäköisesti nopeuttaisi ja sujuvoittaisi tietojen viemistä Sinettiin, mutta prosessin tehostaminen edellyttäisi kouluttamista ja viestintää.

Sinetissä esiintyy virheellisiä sijaintipaikkatietoja ja tämän johtuu ilmeisesti ainakin kahdesta syystä. Tilauslomake poimii tilattavan aineiston sijaintitiedot vain sarjatasolta, vaikka ne tulisi poimia myös yksikkötasolta. Tämä lienee korjattavissa teknisesti. Prosessia on tässä kohtaa vaikea sähköistää kokonaan ja tilauslomakkeisiin liittyvä virhe on pieni, mutta kiusallinen ja se aiheuttaa tarpeetonta työtä tietopalvelulle. Toinen ongelma liittyy prosessiin, sillä muuttuneita sijaintitietoja jää toisinaan myös merkitsemättä kokonaan Sinettiin. Sinetin kautta tehdään kuitenkin valtaosa aineiston tilauksista, joten tämä ongelma tulisi korjata pikimmiten.

Vaikka Sinettiä on käytetty pitkään kaupunginarkiston aineistohallinnan työkaluna, on järjestelmä alun perin luotu sähköiseksi arkistoksi. Kaupunki aikoo selvittää tämän vuoden aikana myös sähköisen säilytysjärjestelmän hankintaa. Helsingin kaupungilla ei ennestään ole kaupungin yhteistä, sähköisen aineiston pitkäaikaiseen säilytykseen soveltuvaa järjestelmää. Sinettiä voisi hyvin käyttää myös sähköisen aineiston pitkäaikaiseen säilyttämiseen, sillä teknisesti se olisi mahdollista.

8.2 Kehittämissuunnitelma

Millä konkreettisilla toimenpiteillä Sinettiä voisi kehittää? Laadin haastatteluiden perusteella konkreettisia ehdotuksia Sinetin kehittämisen pohjaksi.

Tiedonhaku

Sinetin käyttäjäryhmien erilaiset tietotarpeet voisi ottaa huomioon nykyistä paremmin. Ulkoisille asiakkaille voisi laatia erillisen käyttöliittymän tai ainakin oman hakusivun, jossa voisi olla osittain erilaiset haku ehdot kuin nykyisessä hakuikkunassa, joka palvelee pääosin kaupunginarkiston henkilökunnan tarpeita. Asiakkaiden hakusivulla pitäisi säilyttää vapaateksti- ja kaupunginosa – hakukentät sekä digitoitujen aineistojen nostoikkuna, mutta sen yhteyteen voisi kehittää myös mahdollisuuden hakea pelkästään digitoiduista aineistoista. Lisäksi hakuikkunassa voisi olla myös muita haku ehtoja, esimerkiksi paikkatietoja. Asiakassivun haku ehtoja voisi selvittää asiakaskyselyn avulla.

Sinettiin voisi myös harkita jonkinlaisten synonyymisanastojen laatimista. Tiedonhakua ajatellen olisi hyvä, jos ohjelma ehdottaisi esimerkiksi hakutulostilauksen alussa samankaltaisia hakusanoja.

Kaupungin organisaatioita varten Sinettiin voisi kehittää jonkinlaisia käyttäjärooleihin sidottuja, esimerkiksi organisaatiokohtaisia näkymiä, joissa he voisivat tehdä valmiiksi rajattuja hakuja niihin tai tarkastella käyttäjäroolistaan riippuen myös käyttörajoitettuja kaupunginarkistoon luovutettuja digitoituja entisiä aineistojaan. Aineistonhallintaan liittyvät toiminnot taas toimivat Sinetissä ehkä nykyisin parhaiten.

Digitoitujen asiakirjojen tulisi olla löydettävissä nykyistä helpommin. Digitoidut asiakirjat on sidottu arkiston luokittelurakenteeseen, mutta sen ei pitäisi olla ongelma, jos aineistoa voi hakea sähköisesti. Voisiko digitoidut aineistot konkreettisesti tuoda jollain tapaa lähemmäs hakutulostilaukseen? Voisivatko digitoidut asiakirjat muodostaa oman, erillisen kokonaisuutensa? Yhteys arkistonmuodostajaan ja arkistoon tulisi kuitenkin säilyttää, mutta digitoitujen asiakirjojen hakemiseen voisi olla nykyistä suurempi reitti.

Digitoitujen asiakirjojen käyttöä voisi nykyisessä käyttöliittymässä myös helpottaa sijoittamalla digitoitujen asiakirjojen luettelo –linkin ("hae asiakirjat") esimerkiksi sarjatason metatietoihin, ei arkistoyksikkölistan alaosaan.

Hakutuloksia voisi selkeyttää näyttämällä hakutuloksissa asiakirjojen tai muiden tietojen esikatselukuvan. Kuvasta tulisi myös näkyä hakuosuma. Hakutuloksissa voisi myös näyttää katkelman tekstistä hakuosuman ympäriltä.

Kuvailutiedot tulisi esittää nykyistä selkeämmin arkistonmuodostajan metatietosivulla. Ne tulisi mahdollisuuksien mukaan sijoittaa metatietokortin kuvaus –kenttään tai, jos liitetiedostoa on käytettävä, tulisi liitetiedoston sijaita kuvauskentässä. Arkistot tulisi kuvailla kaikilla luokittelutasoilla, kuten nykyisin jo tehdäänkin. Hakutuloksia parantaisi myös sarja- ja yksikkötason kuvailun ulottaminen vanhempaan aineistoon, etenkin aineistoon, jota ei ole digitoitu tai jota ei ole mahdollista lukea koneellisesti (esimerkiksi vanhat, käsinkirjoitetut asiakirjat). Tätä varten voisi perustaa esimerkiksi projektin.

Pakollista asiakirjan lataamista pidettiin huonona ominaisuutena Sinetissä. Sinetissä tulisi ottaa käyttöön nykyistä suurempi esikatseluversio digitoituista asiakirjoista. Asiakirjojen selailun tulisi olla mahdollista ilman niiden lataamista.

Digitoitujen asiakirjojen tarkasteluun tulisi myös olla mahdollista valita haluttu tiedostomuoto. Käytössä pitäisi olla ainakin kuvankäsittelyyn ja taulukkokäsittelyyn soveltuvat tiedostomuodot.

Aineistonhallinta

Kaikkia käytettävissä olevia metatietokenttiä olisi hyvä käyttää, kun arkistoluettelon tietoja viedään Sinettiin. Jo olemassa olevalle salassapidon syy –metatiedolle tulisi lisätä määritelty valintalista salassapitoperusteista ja sitä tulisi jatkossa myös käyttää. Myös arkistonmuodostajan numero voisi olla käyttökelpoinen hakutekijä sisäisessä käytössä. Tulevaisuutta ajatellen Sähke 2-metatiedot voisivat olla hyödyllisiä, etenkin siinä tapauksessa, jos Sinettiä halutaan käyttää sähköisen aineiston säilytykseen. Myös aineistokohtaisia metatietoja, kuten paikkatietoa voisi viedä joillekin aineistoille.

Poikkeussijaintitietojen puutteellinen tulostuminen asiakirjan tilauslomakkeeseen tulisi korjata. Sinetin tulisi poimia tilauslomakkeeseen sijaintitiedot sekä sarja- että yksikkötasolta.

Prosessimuutokset

Kaupungin organisaatioiden kanssa voisi tehdä nykyistä enemmän yhteistyötä aineistonhallintaan liittyen. Toimialojen ja liikelaitosten asiakirjahallinnon ammattilaisille voisi jakaa nykyistä enemmän käyttöoikeuksia Sinettiin. Heillä voisi olla oikeudet omien aineistojensa selailuun ja käyttämiseen, hallinta -sivun raportteihin ja luettelo- sekä kuvailutietojen laatimiseen arkistoluovutusten yhteydessä. Kannattaisi myös miettiä, voisiko osan luovutettavaa aineistoa koskevista metatiedoista viedä Sinettiin jo organisaatioissa. Jos arkistoja ja niiden osia halutaan kuvailla nykyistä yksityiskohtaisemmin, voisiko ajatella, että sarja- ja yksikkötason kuvailuja laadittaisiin jo kaupungin toimialoilla ja liikelaitoksissa? Sinettiin voisi tulevaisuudessa harkita arkistoluovutuksiin liittyviä toimintoja, esimerkiksi luettelo- ja kuvailutietojen tarkastusominaisuuksia.

Arkistokuvailua tulisi kehittää edelleen vastaamaan sähköisen aineiston – niin digitoidun kuin mahdollisesti syntysähköisen aineiston – käyttötapoja. Arkistoaineistolle ei anneta nykyisellään riittävästi metatietoja. Arkistonmuodostajataason kuvailu sopii paperiaineiston käyttöön, mutta sähköisen aineiston hakeminen tehostuisi arkiston kaikkien luokittelutasojen kuvailusta.

Ehdotuksia jatkotoimenpiteiksi

Seuraavassa asiakaskyselyssä voisi kysyä, millaisia hakutekijöitä asiakkaat toivoisivat Sinettiin ja Sinetin käyttötavoista, esimerkiksi sitä, mihin tarkoitukseen he Sinettä yleensä käyttävät ja mitä tietoa he hakevat Sinetistä. Lisäksi kannattaa kysyä, mistä aineistoista he ovat kiinnostuneita. Näihin aineistoihin voisi panostaa esimerkiksi digitoimalla ja yksityiskohtaisemmalla kuvailulla

Kaupunginarkiston kannattaisi tehdä pieni benchmarking-tutkimus ja tutustua ainakin Kansalliskirjaston digitaalisten aineistojen palvelun sekä Finnan hakuominaisuuksiin. Näistä palveluista kannattaisi tutkia ainakin hakuominaisuuksia ja hakutulosten esittämistapoja.

Erilaisia integraatioita kannattaa harkita riippuen Sinetin tulevasta asemasta kaupunginarkistossa. Integraatioita tiedonohjausjärjestelmään sekä lisäksi asiantuntijajärjestelmään tai Arskaan kannattaa ainakin harkita, vaikka Arskan digitoitujen aineistojen taso onkin Sinettiä alempi. Lisäksi integraatio Finnaan voisi tuoda Sinetin aineistoille uusia käyttäjiä ja tällöin toki myös Finnan haakuominaisuudet olisivat käytettävissä. Teknisesti Finnaan liittyminen olisi jo mahdollista, mutta käytännössä kuntien arkistoja ei ole vielä hyväksytty mukaan. Finnaan on otettu tähän mennessä vasta Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluvat kulttuurin ja tieteen toimialojen virastot ja laitokset. (Kansalliskirjasto 2016).

Sähköinen aineisto tulee lisääntymään paperiaineiston digitoimisen ansiosta, mutta Sinettiä voisi käyttää myös syntysähköisen aineiston pitkäaikaiseen säilyttämiseen, siis sähköisenä arkistona. Etenkin yksityisten arkistonluovuttajien sähköisiä aineistoja voisi jo nyt säilyttää Sinetissä. Lisäksi Sinetti voisi olla hyvä ehdokas kaupungin sähköiseksi arkistoratkaisuksi.

9 POHDINTA

Opinnäytetyö toi esiin monta kehittämiskohdetta ja toisaalta toimivaa osaa Sinetistä. Sinetissä on paljon potentiaalia, joka kuitenkin saattaa jäädä etenkin ulkoisilta asiakkailta huomaamatta ja käyttämättä. Tässä työssä haastateltaviksi valikoitui keskimääräistä kokeneempia ja todennäköisesti myös koulutettumpia käyttäjiä. Monella heillä oli myös arkistoalan koulutus ja kokemusta arkistojen käytöstä. Jäin kuitenkin pohtimaan, olisiko kokemattomien käyttäjien haastattelu paljastanut vielä lisää kehittämiskohteita.

Sinetin kehittämisen pohjaksi kannattaisikin tehdä vielä yksi asiakaskysely, jossa keskityttäisiin aiempaa enemmän vain Sinettiin. Kyselyä kannattaisi jakaa ja mainostaa niin sähköpostitse, sosiaalisessa mediassa kuin kaupunginarkiston tietopalvelutiskilläkin. Tärkeää olisi myös kysyä vastaajan aiempi kokemus ja koulutus, jotta selviäisi, miten kokeneesta käyttäjästä on kyse. Tällä tavalla voitaisiin saada selville mahdollisesti myös kokemattomampien käyttäjien mielipiteitä ja ehdotuksia Sinetistä.

Olen itse käyttänyt Sinettiä ennen tämän työn tekemistä vain vähän. Työskentelen asiakirjahallinnon tehtävissä ja minulla on arkistoalan koulutus, joten käsitteistö on minulle tuttua. Silti myös minun oli aluksi vaikea löytää Sinetistä tietoa. Tätä työtä tehdessäni aloin hiukan ymmärtää, miksi tiedon löytämisessä on haasteita. Arkistotietojärjestelmän erilaisilla käyttäjillä on hyvin erilaiset tietotarpeet ja lähtökohdat.

Arkistoala on käsitteistöltään ja teorialtaan maallikolle vaikea. Käsitteet, kuten proveniensi, on kuitenkin luotu käytännön syistä; että tieto säilyisi ja pysyisi eheänä ja todistusvoimaisena, vaikka pysyvästi. Asiakirjoja ei kuitenkaan säilytetä vain säilyttämisen vuoksi. Keskeistä on niiden sisältämä tieto, jolla voi olla merkitystä yhä uusille sukupolville. Tieto on tarkoitettu käytettäväksi, tulkittavaksi ja kyseenalaistettavaksi.

Digitalisoituvassa maailmassa tiedon säilyttäminen ja käytettävänä pitäminen vaativat edelleen toimenpiteitä, mutta kuitenkin hiukan erilaisia kuin ennen. Kun tieto muuttuu sähköiseksi, sen säilyttäminen ja käsittely on kenties helpompaa, mutta löytäminen yhtä vaikeaa kuin ennenkin, ellei erilaisia käyttäjiä ole tunnistettu ja erilaisia hakutapoja mahdollistettu.

Arkistojen tietopalveluhenkilökuntaa tarvitaan jatkossakin, koska vanhat arkistot säilyvät ja digitointi etenee hitaasti. Erilaisten aineistojen tuntemusta tarvitaan myös jatkossa. Arkistotietojärjestelmien ja digitaalisten aineistojen avulla pystytään kuitenkin tavoittamaan huomattavasti aiempaa laajempi asiakas-kunta ja myös uusia asiakkaita, mikäli niiden sisältämä tieto on helposti käytettävissä. Arkistojen onkin kohdistettava yhä enemmän huomiota asiakkaisiin eli tiedon käyttäjiin. Kun tieto on helposti saatavilla ja maallikonkin käytettävissä, kun faktat ovat helposti tarkistettavissa, löytyy myös vähemmän sijaa pseudo-tieteelle ja valeuutisille.

LÄHTEET

Arkistojen luettelointi- ja kuvailusäännöt. 1997. Arkistolaitos. Helsinki. Asiakirja 1, pdf-dokumentti. Saatavissa: <https://www.arkisto.fi/uploads/normit/valtionalinto/suosituksset/arkistokuvailu-jaluettasaannot1.pdf>. [Viitattu 10.1.2019].

ARSKA. s.a. Helsingin kaupungin rakennusvalvontapalveluiden tarjoama rakennuspiirustusten myyntipalvelu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://asiointi.hel.fi/arska/>. [Viitattu 6.1.2019].

Berglund, Petri 2018. Sinetti ja arkisto vuonna 2017. Snooby –seurantaohjelmasta koostettu raportti Sinetin verkkovierailuista ja ladatuista tiedostoista. Helsingin kaupunginarkisto. Raportti.

Disec Oy 2018. Yritys. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://disec.fi/?page_id=121. [Viitattu 7.12.2018].

Duff, Wendy M. 2010. Archival mediation. Teoksessa Eastwood & Neil: Currents of Archival Thinking. Santa Barbara (California): Libraries Unlimited, 115-133.

Duff, Wendy M. 2012. User Studies in Archives. Teoksessa Dobрева M., O'Dwyer, A. & Feliciati P. (toim.) User Studies for Digital Library Development. London: Facet Publishing, 199-206.

Duff, Wendy M. & Johnson, C., A. 2002: Accidentally found on purpose: Information-seeking behavior of historians in archives. *The Library Quarterly* 4/2002 (volume 72). University of Chicago, 472-497.

Flick, Uwe 2014. An Introduction to Qualitative Research. Edition 5. London : Sage.

Helsingin kaupunki, 2017. Kaupunginarkiston vieraskirja.

Helsingin kaupunki, tietokeskus 2017. Helsingin kaupungin asiakirjahallinnon pääperiaatteet ja asiakirjojen arkistointi 1.6.2017 alkaen. Helsingin kaupungin sisäinen ohje.

Henttonen, Pekka 2015. Johdatus asiakirjahallinnan tutkimukseen. Helsinki: Avain.

Hilola, Outi 2013. Käyttäjälähtöisyys ja datan visualisointi sähköisessä arkistotietokannassa. Opinnäytetyö. Mikkelin ammattikorkeakoulu, Teollisen muotoilun koulutusohjelma. Pdf-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013110716730>. [Viitattu 6.6.2018].

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hyysalo Sampsu 2009. Käyttäjä tuotekehityksessä. Tieto, tutkimus, menetelmät. 2. painos. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Hyysalo, Sampsa, 2006. Käyttäjätieto ja käyttäjätutkimuksen menetelmät. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Juvén, J. 2018. Kehityspäällikkö. Sähköposti 14.11.2018. Disec Oy.

Kananen, Jorma 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja – sarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, liiketalous: Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto.

Kansalliskirjasto 2016. Finna. Palveluun liittyminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kivi.fi/display/Finna/Palveluun+liittyminen>. [Viitattu 18.1.2019].

Kansallisarkisto. s.a. Kansallisarkiston strategia 2020. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.arkisto.fi/fi/kansallisarkisto/strategia-2>. [Viitattu 3.6.2018].

Komulainen, Saara, 2014. Sähköisen arkistointipalvelun käyttöliittymäsuunnittelu. Opinnäytetyö. Mikkelin ammattikorkeakoulu, muotoilun koulutusohjelma. Pdf-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/78473/Opinnaytetyo_SaaraKomulainen.pdf?sequence=1&isAllowed=y. [Viitattu 6.6.2018].

Lybeck, Jari, 2006. Arkistot yhteiskunnan toimiva muisti. Asiakirjahallinnon ja arkistotoimen oppikirja. E-kirja. Helsinki: Arkistolaitos. Arkistolaitoksen toimituksia 2. Saatavissa: https://www.arkisto.fi/uploads/Julkaisut/oppaat/asiakirjahallinnon_oppikirja.pdf [Viitattu 10.1.2019].

Mela, Johanna, 2012. Arkistolaitoksen Astia-käyttöliittymä tutkijan näkökulmasta. Pro gradu –tutkielma ((Informaatiotutkimus ja interaktiivinen media) . Tampereen yliopisto. Pdf-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-22386>. [Viitattu 1.10.2018].

Mesikämnen, Erja 2018. Kohti sähköistä arkistoa: Esiselvitys Turun rakennusvalvonnan pitkäaikaissäilytyksestä. Opinnäytetyö, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018081714556>. [Viitattu 8.10.2018].

Nielsen, Jakob, 1993. Usability engineering. San Francisco: Morgan Kaufmann.

Tietokeskuksen (Tieke) asiakaskysely 2016 – kaupunginarkisto. Yhteenveto tuloksista 4.1.2017. Täydennetty huhtikuussa 2017. Helsingin kaupunginarkisto. Raportti.

Sinkkonen, I., Nuutila, E. & Törmä, S., 2009. Helppokäyttöisen verkkopalvelun suunnittelu. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Sinetissä olevat digitoidut aineistot vuoden 2017 loppuun mennessä. Helsingin kaupunginarkisto. Raportti.

Viinamäki, Mari, 2008. Arkistolaitoksen Vakka-arkistotietokannan käytettävyyden arviointi. Informaatiotutkimuksen pro gradu –tutkielma. Oulun yliopisto.

Vuorikari, Tytti, 2013. Sähköisen arkistopalvelun kehittäminen palvelumuotoilun näkökulmasta. Opinnäytetyö. Mikkelin ammattikorkeakoulu, Teollisen muotoilun koulutusohjelma. Pdf-dokumentti. Saatavissa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/62338/Vuorikari_Tytti.pdf?sequence=1&isAllowed=y. [viitattu 6.6.2018].

LIITTEET

Haastattelupohja, kaupunginarkiston tietopalveluammattilaiset
Haastattelupohja, kaupungin organisaatio
Haastattelupohja, sukututkija
Haastattelupohja, historiantutkija
Kuvaluettelo

Haastattelupohja, kaupunginarkiston tietopalveluammattilaiset LIITE 1

Prosessi Sinetissä

Nimi

Koulutus

Arkistoalan koulutus

Miten pitkään arkistoalalla?

Tietotekniset taidot, oma arvio

Miten suhtaudut sähköiseen tietopalveluun yleensä?

Sinetti päivittäisessä työssä /tehtävässäsi

Miten käytät Sinettiä omassa päivittäisessä työssäsi?

millaisiin eri tehtäviin?

millä laitteella?

Oletko hakenut ja käyttänyt digitoitua aineistoa? Miten?

Muut järjestelmät

Mitä muita järjestelmiä käytät työtehtävissäsi?

Onko ohjelmia paljon auki samaan aikaan?

Mikä ohjelma on mukavin käyttää?

Käytätkö Sinetin lisäksi manuaalista arkistoluetteloa?

Käytätkö paljon omia muistilappuja?

Tietojen vieminen Sinettiin

Miten prosessi etenee, onko siinä ongelmia?

Sinetin käyttö tietopalvelussa

Miten käytät Sinettiä tietopalvelussa?

Neuvotko asiakkaita Sinetin käytössä? Miten?

Mitä asiakkaat kysyvät?

Mihin asiakkaat tarvitsevat apua Sinetissä?

Miten neuvot, jos asiakas soittaa/ jos asiakas tulee paikanpäälle?

Tiedonhaku

Haetko mieluummin sisältöhaulla vai arkistonmuodostajahauulla?

Yleiset kysymykset

Mikä Sinetissä on parasta?

Mitkä ovat Sinetin keskeiset puutteet mielestäsi?

Mikä on suurin puute?

Mitä uutta ominaisuutta toivoisit? mikä olisi kätevä?

Toivotko jotain digitoitavaksi?

Haluatko vielä kertoa jotain?

Tiedonhaku Sinetistä, haastattelu**Kysymykset**

Nimi

Tehtävä (kaupungilla),

Miten pitkään olet työskennellyt nykyisessä tehtävässä/arkistoalalla?

Koulutus ja arkistoalan koulutus

Miten suhtaudut sähköiseen tietopalveluun/arkistotietojärjestelmiin yleensä?

Sinetti päivittäisessä työssä /tehtävässäsi

Miten käytät Sinettiä omassa päivittäisessä työssäsi?

Millaisiin tehtäviin?

Missä tilanteessa?

Millä laitteella?

Oletko hakenut ja käyttänyt digitoituja asiakirjoja?

Miten digitoidun asiakirjan löytäminen onnistui, oliko siinä vaikeuksia?

Mitä muita Sinetin toimintoja olet käyttänyt (asiakirjan tietojen tallentaminen, asiakirjan hakeminen ja tilaaminen)?

Muut järjestelmät

Mitä muita järjestelmiä käytät työssäsi? Entä tietokoneohjelmia?

Muiden arkistotietojärjestelmien käyttö?

Onko ohjelmia auki paljon samaan aikaan? Käytätkö niitä yhtä aikaa?

Asiakirjatilaus

Oletko tilannut asiakirjoja Sinetin avulla?

Haku

Kun haet asiakirjoja, käytätkö mieluummin vapaasanahakua (haku) vai arkistonmuodostajahakua (selaus)?

Toimiiko navigointi?

Mitä tietoa hait viimeksi?

Tehtävät:

- 1) Hae joku asiakirja liittyen Carl Ludvig Engeliin
- 2) Hae tietoa kotikadustasi

3) Etsi keskuskirjastoa koskeva digitoitu kaupunginhallituksen mietintö

Haastattelu jatkuu

Mikä on hyvää Sinetissä?

Mitkä ovat suurimmat puutteet?

Toivotko Sinettiin jotain uutta ominaisuutta? Mitä?

Toivotko jotain digitoitavaksi?

Haluatko vielä kertoa jotain?

Tiedonhaku Sinetistä, haastattelu ja testaus**Perustiedot**

Nimi

Tehtävä, jonka vuoksi käytät (kaupungin)arkiston aineistoja

Koulutustausta

Jos olet työelämässä tai opiskelet, mitä teet?

(millaiseksi arvioit tietotekniset taitosi?)

Arkistojen käyttö

Asioitko mieluummin arkistossa paikan päällä vai käytätkö mieluummin (jos mahdollista) sähköisiä aineistoja omalta päätteeltä?

Käytätkö mieluummin paperi- vai sähköisiä aineistoja?

Sinetin käyttötarve

Millaisissa tilanteissa käytät Sinettiä? Mitä haet Sinetistä?

Millä laitteella käytät Sinettiä?

Muut arkistotietojärjestelmät

Käytätkö muita arkistotietojärjestelmiä? Mitä? Mistä pidät eniten?

Asiakirjojen tilaaminen

Oletko tilannut asiakirjoja Sinetin kautta? Miten se on mielestäsi toiminut?

Digitoidut asiakirjat

Oletko hakenut ja käyttänyt digitoituja asiakirjoja?

Löytyvätkö ne helposti?

Oletko käyttänyt sisältöhakua?

Tiedonhaun alkaminen

Miten tiedonhakusi alkaa? Etsitkö tietoa ensin jostakin muualta? Mistä?

Käytkö ensin arkistossa?

Hakutapa Sinetistä

Mitä tietoa tavallisimmin haet Sinetistä?

Käytätkö mieluummin vapaasanahakua vai selausta (arkistonmuodostaja)

Millaisia hakusanoja käytät vapaasanahaussa? (esim. nimiä, arkistonmuodostajia)

Oletko tyytyväinen hakuominaisuuksiin? Löytyykö hakemasi tieto usein helposti?

Testi

Etsi tietoa Sinetin avulla

- 1) Etsi Helsingin kaupungin huoltovirasto
  - a. Onko **arkistonmuodostajalla** muita nimiä?
  - b. löydätkö Helsingin kaupungin huoltoviraston arkiston **rajavuodet**?
  - c. millaisia **sarjoja** Huoltoviraston arkistolla on?
  - d. Löydätkö tiedon huoltolautakunnasta? Miten huoltolautakunta liittyy huoltovirastoon?
- 2) Kuulet, että tutkimaasi sukuun liittyy Helsingin kunnallispolitiikassa 1900-luvun alussa vaikuttanut John Ugglä. Haluat tietää hänestä lisää.
  - a. Mikä oli hänen ammattinsa?
  - b. Missä luottamustehtävässä hän toimi?
- 3) Tutkimaasi sukuun liittyy myös toukokuussa 1818 kuollut Lars Stenström. Hänen leskensä peri hänen omaisuutensa. Haluat löytää omaisuuden selvittämiseksi Stenströmin perukirjat. Miten löydät ne?

Haastattelu jatkuu

mikä on yleisin ongelma Sinetin käytössä?

mikä on suurin puute?

toivoisitko jotain uutta ominaisuutta Sinettiin? Mitä?

Toivotko jotain digitoitavaksi?

Haluatko vielä kertoa jotain?

Tiedonhaku Sinetistä, haastattelu ja testaus**Perustiedot**

Nimi

Koulutustausta

Miten pitkään olet toiminut historiantutkijana/käyttänyt arkistoaineistoja?

Millaiseksi arvioit tietotekniset taitosi?

Mitä (kaupungin)arkiston aineistoja käytit viimeksi/yleensä?

Tiedonhaku

Miten löydät tiedon tarvitsemistasi aineistoista? Selvitätkö ne ennen arkistoon tuloa/Sinetin käyttöä? Vai käytätkö Sinettiä pohjatyössä?

Asioitko mieluummin arkistossa paikan päällä vai käytätkö mieluummin sähköisiä aineistoja omalta päätteeltä?

Missä tilanteissa asioit arkistossa? Onko jokin tilanne, jossa tarvitset arkistohoitajan apua?

Kun asioit arkistossa/ etsit tietoa Sinetistä, onko sinulla etukäteen tiedossa, mitä haet (esim. sarja tai asiakirja)?

Etsitkö yksittäisiä asiakirjoja vai onko sinulle tärkeää nähdä asiakirja arkistoluettelossa?

Jos tietoa ei löydy päälähteistäsi, miten löydät uusia?

Sinetti

Millaisissa tilanteissa käytät Sinettiä? Mitä haet Sinetistä? Mihin käytit viimeksi Sinettiä?

(Millä laitteella käytät Sinettiä?)

Digitoidut asiakirjat

Oletko hakenut ja käyttänyt digitoituja asiakirjoja?

Löytyvätkö ne helposti?

Hakutapa Sinetistä

Käytätkö mieluummin vapaasanahakua vai selausta (arkistonmuodostaja)

Millaisia hakusanoja käytät vapaasanahaussa? (esim. nimiä, arkistonmuodostajia)

Oletko tyytyväinen hakuominaisuuksiin? Löytyykö hakemasi tieto usein hel-
posti?

Muut arkistotietojärjestelmät

Käytätkö muita arkistotietojärjestelmiä? Mitä? Mistä pidät eniten?

Asiakirjojen tilaaminen

Oletko tilannut asiakirjoja Sinetin kautta? Miten se on mielestäsi toiminut?

Testin tekeminen

Hae tietoa Sinetistä

1) Etsi Helsingin kaupungin huoltovirasto

Onko **arkistonmuodostajalla** muita nimiä?

Löydätkö Helsingin kaupungin huoltoviraston arkiston **rajavuodet**?

Millaisia **sarjoja** Huoltoviraston arkistolla on?

2) Olet kiinnostunut siitä, ketkä toimivat terveydenhoidon tarkastajina Hel-
singissä vuonna 1911. Miten lähdet selvittämään asiaa?

3) Taustatiedoksi haluat selvittää, millainen oli terveydenhuollon organi-
saattiorakenne kaupungissa tuona aikana. Mistä lähdet liikkeelle?

Haastattelu jatkuu...

Mikä on yleisin ongelma Sinetin käytössä?

Mikä on suurin puute?

Toivoisitko jotain uutta ominaisuutta Sinettiin? Mitä?

Toivotko jotain digitoitavaksi?

Haluatko vielä kertoa jotain?

KUALUETTELO

Kuva 1. Virka-arkistokaavan mukaan järjestetty arkisto Sinetissä (selausnäkyä asiakaskäyttöliittymässä).

Kuva 2. Tietokeskuksen asiakaskyselyn palvelukohtaiset kokonaiskeskiarvot aktiivisimpien asiakkaiden antamien arvosanojen osalta. Tietokeskuksen asiakaskysely 2016, 6.

Kuva 3. Tietokeskuksen asiakaskyselyn vastaajien ikäjakauma päävastaajaryhmittäin jaoteltuna. Tietokeskuksen asiakaskysely 2016, 4.

Kuva 4. Vastaajien ikäjakauma. Tietokeskuksen asiakaskysely 2016, 3.

Kuva 5. Sinetin käyttö eri tehtävissä.

Kuva 6. Sinetin parhaat puolet.

Kuva 7. Tiedonhakuun liittyvät kommentit (lukumäärinä)

Kuva 8. Sinetin hakuikkuna

Kuva 9. Sinetin selausnäkyä.

Kuva 10. Hakutulokset, jotka liittyvät hakusanaan ”kaupunginkirjasto” Sinetissä

Kuva 11. Luettelo perukirjoista yksikötason kuvailutiedoissa Sinetissä.

Kuva 12. Hakutulosten rajaustyökalu Sinetissä.

Kuva 13. Taulukkomuotoinen tilasto digitoidussa Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa 1912, kuva Sinetistä.

Kuva 14. Kaupunginhallituksen pöytäkirjat –sarjan arkistoyksiköt Sinetissä.

Kuva 15. Kaupunginhallituksen pöytäkirjat –sarjan digitoidut asiakirjat Sinetissä.

Kuva 16. Kaupunginhallituksen digitoidut asiakirjat Sinetissä

Kuva 17. Digitoitujen historiallisten yleiskarttojen etsintää Sinetissä.

Kuva 18. Aineistonhallintaan liittyvät kommentit lukumäärinä

Kuva 19. Sinetin hallinta –sivu.

Kuva 20. Asiakirjan metatiedot Sinetissä.

Kuva 21. Arkistonmuodostajan metatiedot Sinetissä.